

IMJFM

Interdisciplinary Management Journal

Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2564

Vol.5 No.2 July - December 2021

**สหวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**

Interdisciplinary Management Journal,
Faculty of Management Science,
Buriram Rajabhat University

ISSN 2561 - 124X

วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Disciplinary Journal of Buriram Rajabhat University

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

Vol.5 No.2 July – December 2021

ISSN 2564 – 124X

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ฉบับนี้ เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ซึ่งเป็นวารสารที่ทางคณะได้รวบรวมบทความที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่ทางคณาจารย์หรือนักวิจัยจากหลากหลายมหาวิทยาลัยได้เขียนขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งวารสารฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย เพื่อเป็นสื่อส่งเสริมการสร้างความรู้ใหม่ในสาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์หรือสหวิทยาการจัดการ และเพื่อใช้เป็นเวทีการนำเสนอผลงานวิชาการของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาและบุคคลทั่วไปที่สนใจ วารสารฉบับนี้เปิดรับบทความวิจัยและบทความวิชาการจากผู้สนใจที่จะนำเสนอเพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานของตนเอง

ภายในวารสารฉบับนี้ ประกอบไปด้วยผลงานวิจัยของคณาจารย์ นักศึกษาและผู้สนใจเป็นจำนวนมาก การตีพิมพ์ผลงานนั้น จะมีการตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ ในแต่ละฉบับ จะมีการตีพิมพ์อย่างน้อยฉบับละ 8 บทความ และในการตีพิมพ์ฉบับนี้ แต่ละบทความจะมีผู้ทรงคุณวุฒิหรือ Peer Reviewer อ่านบทความละ 3 คน ภายนอกมหาวิทยาลัยหลากหลายสถาบัน และจะต้องผ่านในระดับ ดี ขึ้นไปจึงจะสามารถตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน และขอขอบคุณคณาจารย์ นักศึกษาและผู้สนใจทุกท่านที่ได้จัดส่งผลงานวิชาการของท่านเพื่อมาตีพิมพ์ในวารสารสหวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา ปาโนรัมย์
บรรณาธิการวารสารสหวิทยาการจัดการ

วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Disciplinary Journal of Buriram Rajabhat University

ขอบเขตงานวารสาร

นโยบาย

การจัดทำวารสารฯ ฉบับนี้ มีนโยบาย คือ

1. สนับสนุนผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยของคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง
2. เผยแพร่ผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป
3. สร้างความรู้และองค์ความรู้ใหม่หรือที่ถูกต้อง เพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำไปสู่สากล

ขอบเขตผลงานที่ตีพิมพ์

วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นวารสารวิชาการที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยครอบคลุมศาสตร์ต่างๆ ทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ โดย เศรษฐศาสตร์ บัญชี บริหารธุรกิจ การจัดการ บริหารทรัพยากรมนุษย์ การเงินการธนาคาร การตลาด คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและโรงแรม สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสหวิทยาการจัดการ โดยนำเสนอในรูปแบบ

1. บทความประสบการณ์ และบทความเรียบเรียง
2. บทความวิจัย เป็น Concept paper หรือ ผลงานวิจัยที่ทำเสร็จสมบูรณ์
3. ผู้นำเสนอบทความเป็นบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาและบุคคลทั่วไปที่สนใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย
2. เพื่อเป็นสื่อส่งเสริมการสร้างความรู้และองค์ความรู้ในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
3. เพื่อเป็นเวทีการนำเสนอผลงานวิชาการของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาและบุคคลทั่วไปที่สนใจ

การประเมินบทความ

แต่ละบทความจะถูกประเมินโดย Peer Reviewer หลายหลายสถาบันของวารสาร อย่างน้อย 3 คน และจะต้องมีคะแนนผ่านในระดับ ดี ขึ้นไป

กำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่

การตีพิมพ์วารสารฯ จะมีการตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ คือ

1. ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน
2. ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

บรรณาธิการวารสาร

Executive Editor

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์

Associate Professor Dr.Preecha Panoram

กองบรรณาธิการวารสาร

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ

Professor Dr. Prayong Sanburan

รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล

Associate Professor Dr. Khompet Chatsuphakul Kasem Bundit University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งรัตน์ หัตถกรรม

Assistance Professor Rungrat Hattakam

อาจารย์อนงค์ ทองเรือง

Lecturer Anong Thongreing

อาจารย์ปิติวรรณ ฝ่ายโคกสูง

Lecturer Pitiwan Paikoksong

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khonkaen University

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Kasem Bundit University

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Buriram Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Buriram Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Buriram Rajabhat University

ที่ปรึกษาบรรณาธิการ

Advisor

รองศาสตราจารย์มาลิณี จุโฑปะมา

Associate Professor Malinee Jutopama

ผู้ออกแบบและประสานงาน

Cover Designed

นายปิติพัฒน์ นิตยกุลพันธุ์

Mr. Pitipat Nittayakamolphun

นางสาวพรพรรณ แสงแก้ว

Miss Pornpan Sangkeaw

รายชื่อผู้ประเมินบทความ (Peer Reviewer)

วารสารสหวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Interdisciplinary Management Journal, Faculty of Management Sciences,
Buriram Rajabhat University

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความ

Peer Reviewers

ชื่อ-สกุล สถาบัน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักการศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินทิพย์ พิมพ์กลัด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ ทองศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิราพร ศิรินนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ จีวัฒนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลกันยา ศรีสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม
อาจารย์ ดร.ธีรวิทย์ ภิญญไณฐกานต์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ นารักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสงวโรดม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา รักการศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ ยุติโนเวศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักษณา ศิริจำปา
รองศาสตราจารย์อรรถกร จิตกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ภณิตา สุนทรไชย
รองศาสตราจารย์ ดร. สายใจ ทั่นการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร สายสีสด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ ศรีวัชรวรรณะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช มุ่งเมือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพดล ธีระวงศ์ภิญญไณ
รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

รายชื่อผู้ประเมินบทความ (Peer Reviewer)

วารสารสหวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Interdisciplinary Management Journal, Faculty of Management Sciences,
Buriram Rajabhat University

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความ

Peer Reviewers

ชื่อ-สกุล สถาบัน

รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรวรกุล

รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สถาพร วิชัยรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สราวุธ ทัศนาววัฒน์

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ข้าราชการบำนาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สารบัญ	หน้า
บทความวิจัย	
เศรษฐกิจชุมชน: หุ่นส่วนการพึ่งพาตนเองผ่านแนวคิดสวัสดิการชุมชน Community Economy: Partnership for Self-Reliance Through Community Welfare Concept. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร แก้วขวัญไกร	1 - 32
เดินเรียนแรลลี่: การเทียบการเรียนรู้เชิงรุกระหว่างห้องเรียนออนไลน์และ ห้องเรียนปกติ Rally-based Learning: The Comparison between Online and Offline Active Learning พราว อรุณรังสีเวช, ธนากร อุษพานิชย์	33 - 46
ข้อสรุปจากงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti A Conclution from Researches of Historical Sites By Using ATLAS.TI รุ่งรัตน์ หัตถกรรม	47 - 60
ข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น Local Ordinance Model for the Protection of Local Consumer รังสรรค์ คงทอง	61 - 71
การพัฒนาความยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยวินัยสงฆ์ไทย The Development of Justice Related to the Law of Thai Monk's Discipline พระมหาประยูร คำมา	72 - 84

สารบัญ	หน้า
สภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมสังคม ของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอชำนิ จังหวัดบุรีรัมย์ Realistic and Expected Conditions in the Social Welfare Arrangements among Senior Citizens at Nongplong Sub-District Municipality, Chamni District, Buriram Province สากรล พรหมสถิตย์, สถาพร วิชัยรัมย์, ธนพัฒน์ จงมีสุข, รชต อุบลเลิศ, ธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ, ญาสุมิน สาระปัญญา,	85 - 95
กฎต้นแบบว่าด้วยรูปแบบสหการ เพื่อความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในการจัดทำบริการเพื่อประโยชน์สาธารณะ Model Regulation on The Cooperation of Local Government In Providing Service for Public interest อภิชาติ เสี่ยงล้ำ	96 - 106
กฎหมายต่างประเทศสำหรับการรับรองถึงสิทธิและอนุญาตให้บุคคลใช้สิทธิใน การขอตายด้วยความกรุณา International law for certifying rights and allowing individuals to exercise their right to ask for mercy death นายนิติ เนื่องจำนงค์1 และ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์2	107 -120

เศรษฐกิจชุมชน: หุ่นส่วนการพึ่งพาตนเองผ่านแนวคิดสวัสดิการชุมชน

Community Economy: Partnership for Self-Reliance

Through Community Welfare Concept

ทศพร แก้วขวัญไกร^{1*}Thotsaporn Kaewkhwaunkrai^{1*}

Received: 1 June 2021

Revised: 5 July 2021

Accepted: 29 July 2021

บทคัดย่อ

สวัสดิการชุมชนเป็นแนวคิดภายใต้ฐานการพึ่งพาตนเองของชุมชนที่มีการรวมกลุ่มในการช่วยเหลือเกื้อกูลและมีน้ำใจกันของคนในชุมชน ที่มีการพัฒนาและยกระดับความคิดของชุมชน เริ่มจากฐานรากจิตวิญญาณเดียวกัน อันประกอบด้วย ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา นำมาหล่อหลอมเป็นหมุดยึดในการสร้างระบบของตนเองที่เกิดจากการพึ่งพาตนเองของชุมชนเป็นหลัก ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามความต้องการขั้นพื้นฐานและความยุติธรรมอย่างเป็นธรรมของคนในสังคม เนื่องจากการจัดสวัสดิการของภาครัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงอันหลากหลายได้ในแต่ละชุมชน ทำให้แนวคิดสวัสดิการชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างให้ชุมชนพึ่งพาตนเองอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและกำหนดทิศทางของชุมชนตนเองในรูปแบบหุ้นส่วน และสร้างเครือข่ายในการยกระดับสวัสดิการชุมชนให้เข้มแข็งต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลกได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจชุมชน, การพึ่งพาตนเอง, สวัสดิการชุมชน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Assistant Professor, Faculty of Management, Buriram Rajabhat University

* Corresponding e-mail: Keawkaunkhai578@gmail.com

2 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

Abstract

Community welfare is a concept based on the self-reliance of the community that is grouped together in helping and caring for the people in the community. That has developed and upgraded the ideas of the community starting from the same spiritual foundation which consists of ideas, beliefs, culture, and wisdom to be molded into a peg to create their own system that is primarily based on the self-reliance of the community. In helping each other with the basic needs and fair justice of the people in society. This is because government welfare cannot meet the diverse real needs of each community. Thus, the concept of community welfare plays an important role in building a self-reliant community with participation of people in the community and setting the direction of the community itself in the form of a partnership and creates a network to raise the welfare of the community to be strong against the changing global situation stably and sustainably

Keyword: community economy, self-reliance, community welfare

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีแนวคิดชุมชนแฝงอยู่ในตัวตนและบริบทรอบข้างในรูปแบบสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยมีพัฒนาการมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์ตามกระแสแนวคิดของชุมชน แบ่งเป็น 4 ระยะ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2557: 150-179) กล่าวคือ 1) แนวคิดชุมชนแบบลัทธิพระศรีอริย์ ในช่วงสมัยศักดินา (โบราณ- พ.ศ.2475) 2) แนวคิดชุมชนในลัทธิชาตินิยมในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.2475 - พ.ศ. 2490) 3) การก่อรูปของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน (ทศวรรษ 2520 – พ.ศ. 2540) 4) แนวคิดเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชนในฐานะแนวคิดทางเลือกคู่ขนานของการทำให้ทันสมัย

(modernization) แบบจารีต (พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน) โดยเฉพาะในระยะที่ 3 และระยะที่ 4 เห็นพัฒนาการของแนวคิดชุมชนที่เป็นแนวคิดหลักในการสร้างบทบาทและพลังประชาชนมากขึ้น คณะนักวิชาการกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองได้เข้ามาพัฒนาแนวคิดทิศทางของความคิดที่สำคัญที่จะยกระดับแนวคิดเศรษฐกิจและสังคมผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงชุมชน ที่ชี้ให้เห็นถึง ระบบชุมชนเป็นระบบหนึ่งที่เป็นกลไกที่ทำให้แกนกลางของสังคมไทยรวมทั้งวัฒนธรรมได้ขับเคลื่อนเป็นองค์กรรวมของชุมชน การจัดการขนาดเล็กมีความคล่องตัวและหลากหลายของแนวคิด ผลผลิต (Lyson, T. A., 2006: 1001) มีหน่วยพื้นฐานของครอบครัวและชุมชนทำให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเอง สอดคล้องกับ

บริบทแนวคิดสมัยใหม่ที่มีการเคลื่อนไหวเป็นพลวัตทางสังคมตามทันต่อสถานการณ์ได้

ชุมชนถือว่าเป็นแกนกลางที่ทำให้สังคมไทยมีวัฒนธรรมที่ช่วยเหลือผ่านองค์ความรู้ทางศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเศรษฐกิจชุมชน บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองและพัฒนาให้เหมาะสมกับวิถีชุมชนในบริบทแต่ละพื้นที่ของตนเอง ที่มีแนวทางในการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนที่ครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านเศรษฐกิจ (O’Kane, G., 2020: 97) ดังนั้น ภาครัฐต้องหันมาพิจารณาแนวทางการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจระดับรากฐานที่สามารถดำรงอยู่ในทุกสภาวะการณ์ได้ที่สามารถแก้ไขปัญหาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและสามารถทำให้เกิดความมั่นคงในรูปเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง (ศิริพร ยอดกมลศาสตร์, 2550: 71-86) ซึ่งในมุมมองของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองนั้นพิจารณาเงินเป็นเพียงสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น แต่หัวใจหลักเน้นในการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูล ความเป็นห่วงเป็นใยของชุมชน เปรียบดังเส้นใยใหม่ที่มีการทักทอเป็นเส้นใยพันกันทำให้เกิดความหนาแน่นและซับซ้อนเกินกว่าที่จะพรรณนาได้ ซึ่งทำให้ชุมชนในแต่ละพื้นที่มีอัตลักษณ์ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่เน้นผลประโยชน์อันพึงประสงค์ของคนในชุมชนที่มีความเห็นพ้องต้องกันที่จะสร้างแนวคิดเพื่อให้เกิดคุณค่าของกันและกัน ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติที่สร้างให้เกิดชุมชนที่มั่นคง

ของภูมิปัญญาที่หลากหลายของชุมชนและให้เกิดความยั่งยืนเพื่อเป็นระบบจัดสรรและการบริการของชุมชนในระดับโครงสร้างและระดับปฏิบัติในการดูแลเกื้อกูลและช่วยเหลือชุมชนด้วยกันอย่างเท่าเทียมกัน จึงเกิดแนวคิด “สวัสดิการชุมชน” (community welfare) ด้วยการพึ่งพาตนเอง

ดังนั้น เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและเล็งเห็นการจัดการสวัสดิการชุมชน บทนี้จะทำการพิจารณาการจัดการสวัสดิการชุมชน โดยมีประเด็น ดังนี้ 1) แนวคิดและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ, สวัสดิการสังคมและสวัสดิการชุมชน 2) หลักการและวิธีการในการจัดสวัสดิการชุมชน 3) แนวทางการจัดสวัสดิการชุมชน 4) กรณีศึกษาการจัดกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่างๆ 5) บทส่งท้าย

แนวคิดและความสำคัญของสวัสดิการ

คำว่า “สวัสดิการ” (Welfare) เป็นคำกว้างๆ ที่ทุกคนคงทราบกันอยู่บ้างเกี่ยวกับการให้บริการขั้นพื้นฐานตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย หรือเรียกว่า “วัฏจักรชีวิต” (Life Cycle) อันประกอบด้วยเบื้องต้นกับสิ่งที่จำเป็นในดำเนินชีวิต อาทิเช่น สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการด้านการศึกษา สวัสดิการด้านอาหาร เป็นต้น (ระพีพรรณ คำหอม, 2557: 1) แต่หลายๆ คนคงสับสนเกี่ยวกับแนวคิดของคำว่า “สวัสดิการ” ในปัจจุบันที่มีกรอบแนวคิดเฉพาะเจาะจงภายใต้ในคานียาม วัตถุประสงค์และพันธกิจที่ต้องการจะตอบสนองความต้องการของประชาชนให้เกิดความเท่าเทียม (Equality) ความ

เสมอภาค (Equity) และความเป็นธรรมทางสังคม (Social justice) (อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2563: 208-209) ด้วยเหตุนี้ โดยเบื้องต้นจึงต้องอธิบายให้เกิดความเข้าใจคำดังกล่าวเพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของแนวคิดนั้นๆ ในที่นี้ขออธิบาย 3 แนวคิด ดังนี้) แนวคิดและความสำคัญของสวัสดิการ เศรษฐศาสตร์ 2) แนวคิดและความสำคัญของสวัสดิการสังคม 3) แนวคิดและความสำคัญของสวัสดิการชุมชน

แนวคิดและความสำคัญของสวัสดิการ เศรษฐศาสตร์

แนวคิดสวัสดิการ เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรเพื่อมาผลิตสินค้าและบริการในการตอบสนองความต้องการของสังคมอยู่ในรูปสวัสดิการ (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2552: 5-7) ที่มีรัฐบาลเป็นผู้กำหนดในโครงสร้างและมีระบบในการดำเนินการ โดยแนวคิด ทฤษฎีสวัสดิการ เศรษฐศาสตร์พิจารณาด้วยการ ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับ “ทฤษฎีประสิทธิภาพสูงสุด” หรือ “optimal theory” หรือเรียกอีกอย่างว่า “ทฤษฎีแบบ normative” เป็นการทำงานที่เกิด ประสิทธิภาพมากที่สุดหรือสิ่งที่ควรจะเป็นอย่างไร (What ought to be) หลังจากนั้นนำมาพิจารณาใน หลักการปฏิบัติจริงว่าจะมีโอกาสมากน้อยเพียงใดใน ระบบเศรษฐกิจและตามความต้องการของประชาชน ซึ่งถ้าการวิเคราะห์ตามแนวคิดนี้และเชื่อมั่น พบว่า บทบาทของรัฐบาลจะปล่อยไปตามกลไกเศรษฐกิจ ด้วยเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเสรี กล่าวคือ รัฐบาลจะไม่เข้าไปแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจและ

ดำเนินการจัดสรรทรัพยากรของสังคมให้น้อยที่สุด โดยการให้อิสระประชาชนให้ดำเนินการตาม พหุติกรรมความต้องการของสังคม (Social utility) จะเป็นการจัดสรรให้ทรัพยากรของสังคมเกิด ประสิทธิภาพมากที่สุดและได้รับความพึงพอใจ ด้วย เหตุผล 2 ประการ คือ 1) ทรัพยากรของสังคมจะมีการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนได้มากที่สุด 2) ประชาชนจะ ดำเนินผลิตสินค้าและบริการเฉพาะที่เกิดจากความ ต้องการของอรรถประโยชน์ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การผลิตสินค้าและบริการจะเกิด ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการใช้ทรัพยากร

แต่ในโลกความเป็นจริงระบบตลาดการแข่งขันเสรีไม่สมบูรณ์ที่จะทำให้เกิดการแข่งขัน แท้จริงอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและเสมอภาคกัน จึงมีการนำแนวคิดของ “Pareto optimal” (Holley H Ulbrich, 2011: 6-8) เพื่อเข้ามามีบทบาทเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด ประกอบด้วย 1) การจัด ระเบียบในสังคมด้วยการกำหนดกฎหมาย 2) วาง โครงสร้างและระบบให้เกิดระบบกลไกตลาดที่มีความ สมบูรณ์ให้มากที่สุด 3) มีบทบาทในการจัดสรร ทรัพยากรที่สามารถตอบสนองกับประชาชนได้ ทั้งหมดในรูป “สินค้าสาธารณะ” (public goods) อาทิเช่น สวนสาธารณะ การป้องกันประเทศ การ เรียนฟรีขั้นพื้นฐาน ระบบสาธารณสุข เป็นต้น 4) กระจายผลประโยชน์ให้ครอบคลุมกับประชาชนให้ เข้าถึงทุกด้าน อย่างไรก็ตามในการจัดสวัสดิการโดย ภาครัฐบาลจะดำเนินการทั้งหมดก็มิได้ที่ต้องการให้ เกิดการได้รับอรรถประโยชน์จากการบริโภคสินค้า

และบริการเพื่อให้เกิดการกินดี อยู่ดีทั้งหมดในทุกๆ ด้าน อันเนื่องมาจากต้องคำนึงถึงต้นทุนและงบประมาณที่มีจำกัด ซึ่งรัฐบาลได้รายได้ส่วนใหญ่มาจากการเก็บภาษีอากรจากประชาชนโดยมีจำกัด นอกจากนั้นต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นและผลประโยชน์ที่จะได้รับเพราะเมื่อรัฐบาลเข้าไปแทรกแซงในทุกๆ ด้านทำให้ภาคเอกชนก็ไม่มีแรงจูงใจในการลงทุนและพัฒนาเศรษฐกิจดังนั้น การจัดสรรสวัสดิการของรัฐบาลจะให้ขั้นพื้นฐานแบบกว้าง 7 ด้าน ได้แก่ 1) การศึกษา 2) สุขภาพอนามัย 3) ที่อยู่อาศัย 4) การทำงานและมีรายได้ 5) นันทนาการ 6) กระบวนการยุติธรรม 7) บริการสังคมทั่วไป (ระพีพรรณ คำหอม, 2557: 25) ทำให้การจัดสวัสดิการของรัฐบาลอาจไม่ครอบคลุมที่เฉพาะเจาะจงที่ทำให้เกิดความต้องการของกลุ่มชุมชนระดับล่างหรือระดับรากหญ้าอย่างแท้จริง ตามสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัฒนธรรม ความคิดและความเชื่อของชุมชนพื้นถิ่นที่มีหลากหลายในประเทศ ดังนั้น จึงมีการรวมกลุ่มในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนที่เกิดจากความต้องการของคนในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นๆ ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน เพื่อเป็นทางเลือกอีกทางนอกจากแนวคิดของสวัสดิการเศรษฐศาสตร์ที่ต้องมีการพึ่งพาจากภาครัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว

แนวคิดและความสำคัญของสวัสดิการสังคม

แนวคิดของสวัสดิการสังคม (Social Welfare) นั้น เพื่อต้องการให้ประชาชนคนในชาติมี

การกินดี อยู่ดี (Well-being) ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในทุกด้าน ซึ่งเป็นระบบการบริการสังคมทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน ที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันที่จะทำให้ประชาชนได้มีคุณภาพที่ดีขึ้นและมั่นคงอย่างยั่งยืน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2546: 1-6) และคำว่า “สวัสดิการสังคม” จะมีความหมายแคบกว่าคำว่า “สวัสดิการ” โดยพิจารณาถึงการดำเนินการในรูปแบบของสถาบันต่างๆ ออกมาเป็นโครงการและปฏิบัติการสร้างระบบการบริการสังคม

คำนิยามความหมายของสวัสดิการสังคมในพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 มาตรา 3 (สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564: ออนไลน์) หมายถึงระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ระพีพรรณ คำหอม (2557: 14) หมายถึงระบบบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสังคม

6 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

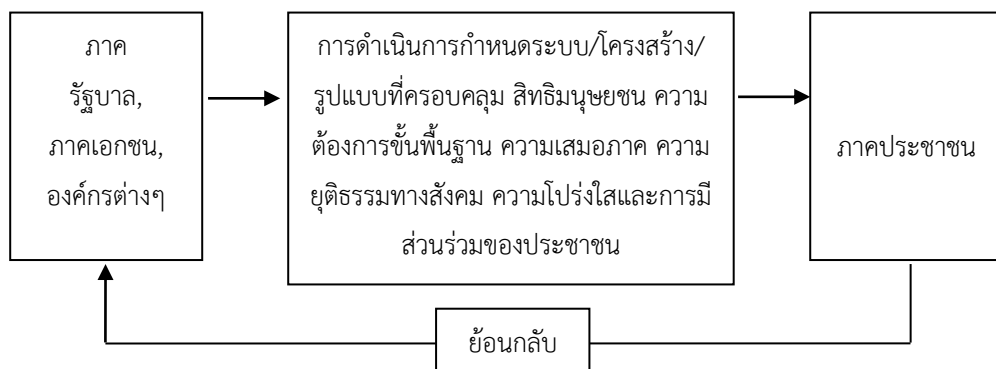
ของรัฐในการจัดบริการทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคน เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง และระบบความคุ้มครองให้เกิดตามแนวคิดหลักการของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน และการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

อุทัย ปริญาสุทธีนันท์ (2563: 232) หมายถึง รูปแบบของการบริการสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือสังคม และการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม

ธนาชัย สุนทรอนันตชัย (2559: 53-55) หมายถึง แนวคิดขั้นพื้นฐาน 4 ด้านในการเป็นสวัสดิการสังคม ประกอบด้วย 1) ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย 2) สิทธิ

มนุษยชน เน้นความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่ทุกคนต้องมีความเท่าเทียมกันในทุกๆ ด้าน 3) ความเป็นธรรมของสังคม โดยไม่มีอคติในการเลือกปฏิบัติและการกดขี่ที่สามารถจะรับสิทธิขั้นพื้นฐาน 4) ความมั่นคงของมนุษย์ ที่ต้องดูแลและดำรงอยู่ให้กับมนุษย์ที่จะต้องปกป้อง คุ้มครองเหตุที่จะเกิดขึ้นในทุกสถานที่

จากคำนิยามของนักวิชาการเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม พบว่า ภาครัฐบาลมีบทบาทในการกำหนดระบบ โครงสร้างและรูปแบบเชิงนโยบายสังคมที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาสู่การยกระดับมากกว่าการสงเคราะห์ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนในด้านความมั่นคง คุณภาพชีวิตที่สามารถจะพึ่งพาตนเองตามมาตรฐานสากล โดยคำนึงถึงสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ประชาชนคนในชาติพึงจะได้รับทุกด้าน ดังรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดสวัสดิการสังคม

ที่มา: ผู้เขียนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันในการจัดสวัสดิการสังคม พบว่า การเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของประชาชนได้มีการปรับเปลี่ยนไปอย่าง

รวดเร็วทำให้การจัดสวัสดิการสังคมโดยภาครัฐบาลไม่สามารถตอบสนองของรรถประโยชน์ (Utility) ได้ครอบคลุมทั้งหมด อีกทั้งงบประมาณและการ

จัดลำดับความสำคัญของปัญหาในรายละเอียดในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันทำให้การจัดสวัสดิการสังคมไม่สามารถแก้ปัญหาแท้จริงแต่กระนั้นภาคีรัฐบาลก็มีการกำหนดนโยบายให้เป็นระบบเพื่อเป็นมาตรการรองรับ (ระพีพรรณ คำหอม, 2557: 3) ทั้งระดับมหภาคและระดับจุลภาค ซึ่งภาคีรัฐบาลมีการผลักดันและกระจายอำนาจเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมมาให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้ท้องถิ่นได้มีบทบาทในการกำหนดรูปแบบ การบริหารจัดการสวัสดิการของท้องถิ่นที่สามารถจะทำให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืนที่ท้องถิ่นจะเข้าใจความต้องการของท้องถิ่นและศักยภาพของคนในชุมชน

แนวคิดและความสำคัญของสวัสดิการชุมชน

ในช่วงเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ภาคีรัฐบาลได้มุ่งมาสนใจเกี่ยวกับชุมชนเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นทางออกให้กับสังคมไทย โดยพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืนจากฐานรากต่อการพัฒนาประเทศ และสร้างเป็นหนึ่งแบบในการขับเคลื่อนประเทศ (พิทยา ว่องกุล, 2550: 65-68) ถือว่าเป็นวิสัยทัศน์ในการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ที่มุ่งเน้นการนำองค์ความรู้ของชุมชนที่เป็นเหตุปัจจัยหลักในการแก้ปัญหาให้ตรงความต้องการของชุมชน อันก่อให้เกิด “เศรษฐกิจชุมชน” ทำให้มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่แตกต่างจากกระแสหลักหลายด้าน กล่าวคือ 1) เน้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ด้วยการสร้างองค์ความรู้จากภูมิปัญญาในชุมชนเป็นแกนกลางอย่างมีส่วนร่วม 2) เน้นกระบวนการสร้างทุนชุมชน/ทุนสังคม ในรูปกองทุน ธุรกิจสังคมหรือ

วิสาหกิจชุมชนที่เน้นการนำทุนทางสังคมทางวัฒนธรรมนำหน้าเงินตรา เพราะเงินตราไม่ใช่เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (ศิริพร ยอดกมลศาสตร์, 2550: 71-72) ควรเน้นในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) เน้นกระบวนการศึกษาวิจัย ที่พัฒนาการสืบค้นปัญหา วิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมจากฐานความคิดของคนในชุมชน ด้วยวิถีและทรัพยากรในชุมชน 4) เน้นกระบวนการผสมผสานความหลากหลายให้เป็นเครือข่ายระหว่างครอบครัวชุมชน ชุมชนกับชุมชน กลุ่มชุมชนกับเครือข่ายต่างๆ มีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะให้เกิดการผลักดันและวางแผนโดยรวม 5) เน้นกระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน ที่สามารถต่อยอดองค์ความรู้ที่มีความยั่งยืนและยกระดับทุนชุมชนสู่การเป็นทุนธุรกิจที่เน้นพึ่งพาตนเองและมีการแบ่งปันแก่สังคมรอบข้าง

การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นสร้างฐานคิดในกรอบของเศรษฐกิจชุมชนที่ชุมชนต้องการบริหารจัดการทุนชุมชน สาเหตุหลักมาจากแนวคิดกระแสหลักของทุนนิยมไม่สามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2550: 1-4) และชุมชนเน้นการพึ่งพาจากภาคีรัฐบาลในทุกๆ ด้าน แต่ไม่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการอย่างแท้จริงในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนหรือการเข้าถึงการบริการของภาครัฐ ในรูปแบบสวัสดิการของรัฐ ดังนั้น ชุมชนจึงมาพิจารณาถึงการช่วยเหลือดูแลตนเอง ด้วยการฟื้นฟูทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิมมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดสวัสดิการชุมชนในรูปแบบ

ความสัมพันธ์พื้นฐานแห่งปัจจัย 4 ประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค นำมาเชื่อมโยงผู้คนกับธรรมชาติ ความเชื่อ ศรัทธา ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น ทำให้รัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างฐานที่เข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองที่จะพัฒนาการดูแลชุมชนเพื่อให้มีระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นที่เป็นลักษณะเฉพาะที่เจาะจงและความพึงพอใจของชุมชน ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ด้อยโอกาสในสังคมที่จะขยายให้ประชาสังคมได้มีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนของภาคประชาสังคมเกี่ยวกับการกระจายอำนาจเพื่อเอื้อให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทหรือเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาประเทศให้เกิดการมีส่วนร่วมและเข้มแข็ง (คณะกรรมการปฏิรูประบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทย สถาปนิกรแห่งชาติ, 2558: 162-163)

ขณะที่คำจำกัดความของสวัสดิการชุมชนตามแนวคิดนักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ ได้ให้ไว้มีความหมาย ดังนี้

คู่มือการดำเนินโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2552: 4) ได้กล่าวว่า สวัสดิการชุมชนเป็นระบบช่วยเหลือเกื้อกูลมาจากฐานรากในการพึ่งพาตนเองมากกว่าจะใช้ทรัพยากรเงินทองมาเป็นตัวตั้ง แต่เน้นการสัมพันธ์ในชุมชนมาสร้างเป็นระบบที่สมาชิกในชุมชนได้รับอย่างมีคุณค่าและได้รับ

อย่างมีศักดิ์ศรีซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันให้กับชุมชนที่จะมุ่งความมั่นคงและความมั่นคงของชุมชน

อุทัย ปริญาสุทธินันท์ (2563: 207) กล่าวว่า สวัสดิการชุมชนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการสังคมในรูปแบบของการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมที่สามารถจะจำแนกให้เฉพาะเจาะจงตามความต้องการของชุมชนได้อีก 7 แบบ ที่มีฐานทุนของชุมชนเป็นเกณฑ์ในการกำหนดแบบ โดยมีดังนี้ 1) สวัสดิการฐานกลุ่มออมทรัพย์ 2) สวัสดิการฐานวิสาหกิจชุมชน 3) สวัสดิการฐานทรัพยากรธรรมชาติ 4) สวัสดิการฐานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี 5) สวัสดิการฐานชุมชนเมือง 6) สวัสดิการฐานผู้สูงอายุ 7) สวัสดิการฐานผู้ยากลำบาก

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 (สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายว่า องค์กรสวัสดิการชุมชนเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดสวัสดิการสังคมให้กับสมาชิกในชุมชนหรือการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน

จากคำจำกัดความของคำว่า “สวัสดิการชุมชน” พบว่า เป็นแนวคิดที่ต้องการสนับสนุนให้ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีการพึ่งพาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 4 ประเด็น ดังนี้

1) สวัสดิการชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการสังคมที่อยู่ในรูปแบบการสนับสนุนให้ชุมชนเป็นหุ้นส่วนของสังคม

2) สวัสดิการชุมชนมีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าสวัสดิการสังคม ที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแก้ปัญหาของตนเองด้วยแนวคิดองค์ความรู้ ทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาพื้นถิ่นของชุมชน

3) สวัสดิการชุมชนเน้นการพึ่งพาตนเองภายใต้ความสัมพันธ์ของชุมชนที่มีความเกื้อกูลช่วยเหลือกันในรูปแบบของพึ่งพาตนเอง ครอบคลุมธรรมชาติ ชุมชนและเครือข่ายชุมชนอื่นๆ

4) สวัสดิการชุมชนมีองค์กรสวัสดิการชุมชนจากภาคประชาชนมาส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน

จากแนวคิดของเศรษฐศาสตร์สวัสดิการสวัสดิการสังคมและสวัสดิการชุมชน สามารถนำมาเปรียบเทียบให้เห็นมิติของแนวคิดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวคิดเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ สวัสดิการสังคมและสวัสดิการชุมชน

เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ	สวัสดิการสังคม	สวัสดิการชุมชน
จุดเด่น	จุดเด่น	จุดเด่น
1. มีหน่วยงานภาครัฐบาลกำหนดนโยบาย หลักการและพันธกิจสู่การปฏิบัติในระดับมหภาค	1. มีหน่วยงานภาครัฐบาล สถาบันองค์กรต่างๆ และภาคเอกชนส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนายกระดับ	1. ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทอย่างแท้จริงในการกำหนดสวัสดิการฐานรากของปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. เน้นทฤษฎีประสิทธิภาพสูงสุดหรือ “Optimal theory” เป็นการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐบาลกับสิ่งที่ควรจะเป็นอย่างไร (What ought to be) ภายใต้การพิจารณาในหลักการปฏิบัติจริงว่ามีโอกาสมากน้อยเพียงใดในระบบเศรษฐกิจและความพึงประสงค์ของประชาชน	2. มีระบบการบริการที่ครอบคลุมในทุกด้านเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม	2. ชุมชนสามารถสร้างนวัตกรรมแห่งการพึ่งพาตนเองผ่านองค์ความรู้จากภูมิปัญญา วัฒนธรรม ความเชื่อ ศรัทธา มาเป็นหมุดยึดในการสร้างระบบของตนเอง

10 วารสารสหวิทยาการจัดการ

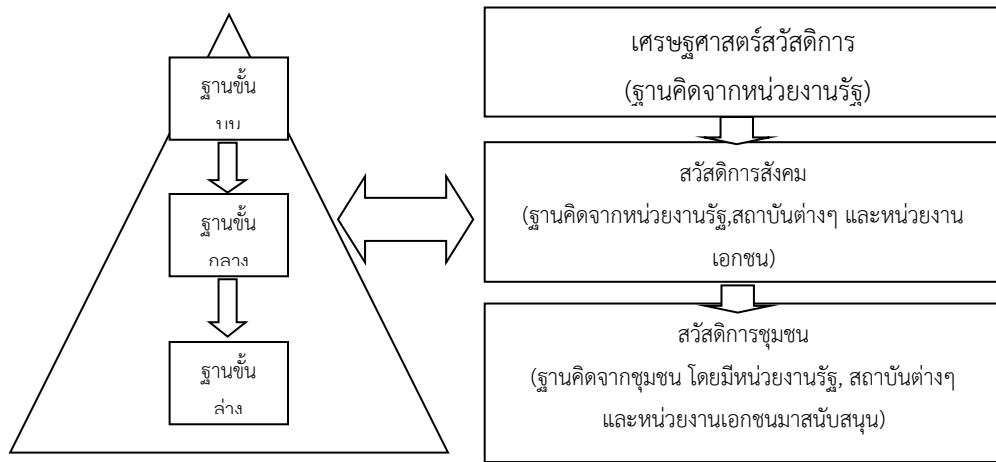
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ	สวัสดิการสังคม	สวัสดิการชุมชน
3. เน้นการผลิตสินค้าและบริการ จะเกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและ ทางอ้อมในการใช้ทรัพยากร	3. ตอบสนองความจำเป็นขั้น พื้นฐานให้เป็นไปตามมาตรฐานให้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งแต่เกิดจน เสียชีวิต	3. ชุมชนสามารถปรับและสร้าง สวัสดิการพื้นฐานให้เข้ากับ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและ ธรรมชาติได้ง่าย
	4. คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน สิทธิทาง สังคม และความเป็นธรรมทาง สังคม	4. สวัสดิการชุมชนเป็นส่วนหนึ่ง ของระบบเศรษฐกิจชุมชน ภายใต้เศรษฐกิจพอเพียงที่มี ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนและ สามารถปรับตัวได้คล่อง รวดเร็ว ในระดับจุลภาค
จุดอ่อน	จุดอ่อน	จุดอ่อน
1. ไม่สามารถตอบสนองความ ต้องการประชาชนและสังคมได้ อย่างทั่วถึง	1. สามารถจัดบริการครอบคลุม ทางสังคมได้มากกว่าแนวคิด เศรษฐศาสตร์สวัสดิการแต่ไม่ ครอบคลุมในทุกด้านที่ เฉพาะเจาะจงของชุมชน	1. การดำเนินการต้องอาศัยคน ในชุมชนที่มีแนวคิดเดียวกัน ผู้นำ ที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของคน ในชุมชนในการพัฒนา และ ยกระดับชุมชน
2. งบประมาณจำกัด	2. งบประมาณจำกัด	
3. วิเคราะห์ปัญหาจากระดับมห ภาคมากกว่าระดับจุลภาคของ ประชาชน		

ที่มา: สังเคราะห์จาก อุทัย ปริญาสุทธินันท์ (2563: 208); ธนาชัย สุนทรอนันตชัย (2559: 53-59)

จากองค์ประกอบของตารางที่ 5.1 ข้างต้น
สามารถนำมากำหนดกรอบแนวความคิดดังรูปที่ 5.2

รูปภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ, สวัสดิการสังคมและสวัสดิการชุมชน

ที่มา: ผู้เขียนวิเคราะห์

หลักการและวิธีการในการจัดสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากชุมชนมีการยกระดับในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนของคนในชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเอง โดยสวัสดิการชุมชนถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการสังคมที่มีหลักการสากลที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ยึดหลักไว้ ดังนี้ (ระพีพรรณ คำหอม, 2557: 21-22., อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2563: 208-210)

1) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) พึ่งมีในสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ได้กำหนดให้คนในชาติ ประกอบด้วย บุคคล เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ อย่างมีความเท่าเทียม

(Equality) ที่จะได้รับบริการขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมทุกมิติ

2) ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) สวัสดิการที่รัฐพึงจะต้องดำเนินให้ประชาชนได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่สามารถจะสนองตอบปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นการบริการทั่วไป โดยพื้นฐานขั้นต่ำสุดที่รัฐต้องจัดให้กับประชาชนที่มีความเสมอภาค (Equity) อย่างเหมาะสม

3) ความยุติธรรมอย่างเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) กล่าวคือ เป็นการจัดสรรการบริการคนในสังคม โดยไม่เลือกปฏิบัติทั้งเพศหญิง เพศชาย ชนชั้น ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อทางการเมือง ให้เกิดการบริการขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงทุกกลุ่มคน กลุ่มอาชีพในพื้นที่พื้นดินของประเทศ

4) การมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ (Participation) เป็นการเปิดโอกาสในคนในสังคมทุก

ระดับมีส่วนร่วมในการร่วมคิด เสนอแนะ แก้ปัญหา วางแผน ร่วมดำเนินการและประเมินผลการบริการของภาครัฐในการบริการขั้นพื้นฐานตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคมอย่างแท้จริง

5) ความโปร่งใส (Transparency) เน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของคนในสังคมร่วมกันตรวจสอบเพื่อเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตยในการดำเนินการบริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐ

6) ความเสี่ยงทางสังคม (Social Risks) สังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้น การดำเนินการบริการขั้นพื้นฐานของรัฐต้องมีการวางแผนระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาวเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยงในทุกๆ ด้านที่สามารถเชื่อมโยงถึงทุกระดับของประชาชน นอกจากนั้นเน้นการพึ่งพาตนเองเพิ่มขึ้น

หมุดยึดหลักการสากลดังที่ได้กล่าวมา ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้คนในสังคมพึงจะได้รับสิทธิอันพึงมีพึงได้ตามพระราชบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ไม่ว่าจะเป็นสิทธิมนุษยชน การได้รับการบริการขั้นพื้นฐานตามความต้องการของคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต โดยได้รับสิทธิทุกระดับทุกชนชั้นเป็นพื้นฐานขั้นต่ำที่สุด และได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมการวางแผน ดำเนินการและการติดตามผลการดำเนินการตามหลักประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสของการบริการภาครัฐให้กับประชาชน อย่างไรก็ตามภาครัฐยังมีข้อจำกัดอยู่หลาย

ด้าน โดยเฉพาะสิ่งสำคัญคือ ด้านต้นทุนและงบประมาณที่ภาครัฐมีจำกัดที่จะสามารถตอบสนองอรรถประโยชน์ (Utility) ให้กับประชาชนและสังคมได้ทุกๆ ด้านตามความประสงค์ รวมทั้งการดำเนินการต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นว่าประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจะมีผลมากน้อยเพียงใด ทำให้การดำเนินการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในรายประเด็นย่อยๆ ตามความต้องการของประชาชนที่มีความแตกต่างกันทั้งวัฒนธรรม ศาสนา ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งในแต่ละภูมิภาคที่มีสภาพอากาศ ภูมิประเทศที่มีความแตกต่างกัน จึงทำให้การจัดสวัสดิการของภาครัฐยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง การจัดการสวัสดิการชุมชนจึงมีบทบาทบนพื้นฐาน “เศรษฐกิจชุมชน” ที่ต้องการให้สำนึกถึงจิตวิญญาณของตนเน้นการพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือชุมชนและสังคม (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและวันวรรจะบุญ, 2555: 10-11) เนื่องจากแนวคิดทุนนิยมสุดโต่งเน้นวัตถุนิยม ปฏิเสธวัฒนธรรมและศาสนาอันมีค่าของชุมชนซึ่งเข้ามาครอบงำระบบคิดอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นทางออกโดยเฉพาะในสังคมไทยต้องมีการรักษาและพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนเริ่มจากชุมชนขนาดเล็ก หมู่บ้าน ตำบล วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ชุมชนที่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชนด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายและช่วยเหลือร่วมมือกัน

โดยการจัดสวัสดิการชุมชนสามารถจำแนกรูปแบบได้ 7 รูปแบบ ดังนี้ ไพรัช บวรสมพงษ์, 2555: 11-14; รัตติยา พนาจันทร์, ออนไลน์: 25-27; คณอง พิลุน, 2560: 287-291)

1) รูปแบบองค์กรการเงินชุมชนกลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชน ถือว่าเป็นการริเริ่มพัฒนาเป็นกองทุนในการออมซึ่งเป็นวินัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการยกระดับของการสร้างสวัสดิการชุมชนในด้านอื่นๆ ต่อไป โดยองค์กรการเงินเป็นการดำเนินการทางการเงินที่จะช่วยเหลือให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมในการออมตามระเบียบและข้อกำหนดของกลุ่มที่กำหนดไว้ เปรียบได้ว่าเป็นองค์กรการเงินในรูปแบบหนึ่งเหมือนธนาคารหรือสหกรณ์การเงิน

2) รูปแบบการผลิต ธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน เป็นรูปแบบที่เกิดจากใช้เวลาว่างจากอาชีพหลักที่ทำมา ทำไร่ หรือทำสวน มาสร้างอาชีพเสริมด้วยการนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์จากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิเช่น การทอผ้า ทำเครื่องจักรสานใช้ภายในครัวเรือน เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น ถือว่าเป็นรายได้เสริมที่ก่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่าจากการใช้วัสดุภายในท้องถิ่นและก่อให้เกิดรายได้ ลดรายจ่ายที่ต้องมีการซื้อผลิตภัณฑ์จากภายนอกชุมชน และพัฒนาเป็นกลุ่มสมาชิกการผลิตในการขายผลิตภัณฑ์เพื่อหารายได้เสริม ยกฐานะเป็นสวัสดิการชุมชนกลุ่มธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน

3) รูปแบบความเชื่อ อุดมการณ์และศาสนา เป็นรูปแบบที่เน้นความเป็นจิตวิญญาณของพื้นถิ่นของตนเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทั้งความเชื่อ ศรัทธา หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นเป็นแกนหลักให้เกิดเป็นแนวทางในดำเนินกิจกรรมสวัสดิการชุมชนให้สอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรม ปราชญ์ชาวบ้าน พระหรือผู้นำศาสนาทั้งทางกายและจิตใจ โดยหลัก

แล้วมิได้เน้นการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจแต่เน้นความพอเพียง พอประมาณและการพัฒนาจิตใจ

4) รูปแบบทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นการยึดต้นทุนดั้งเดิมของชุมชนที่อยู่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ มาจัดการเพื่อความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีพ อันเนื่องจากเป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ สัตว์น้อยใหญ่ที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน สามารถสร้างเป็นรายได้และลดรายจ่ายในการดำรงชีพของชุมชน

5) รูปแบบชุมชนเมือง เป็นการสร้างเมืองให้น่าอยู่ด้วยการมีการจัดสรรสวัสดิการเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่มีความแออัด ระบบสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะ มูลฝอย อีกทั้งจากมลภาวะเป็นพิษทางอากาศและทางน้ำ เป็นต้น

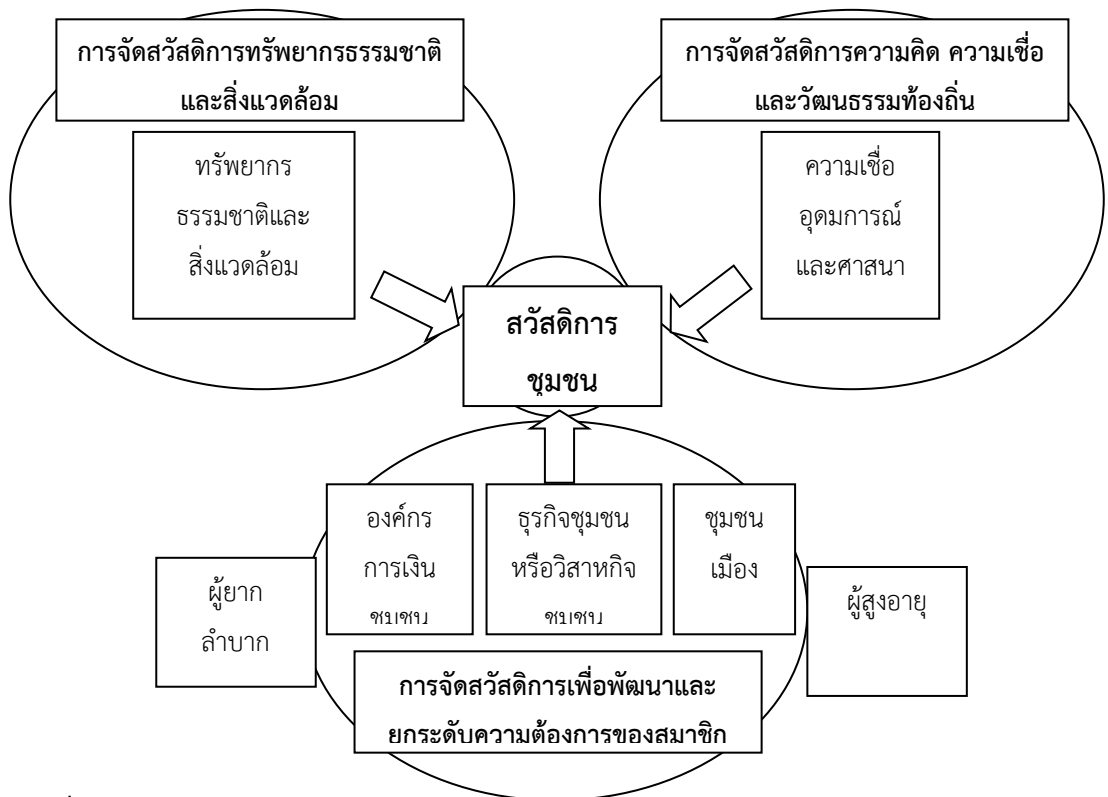
6) รูปแบบผู้ยากลำบาก เป็นการรวมตัวกันของผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่มีการช่วยเหลือแบ่งปันบนพื้นฐานความเอื้ออาทรในสังคม ซึ่งมีได้เป็นการจัดตั้งเพื่อการสงเคราะห์แต่มาจากฐานความต้องการของสมาชิกที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน มากำหนดเกณฑ์และแนวทางในการสร้างความมั่นคงของชีวิตให้มีความอยู่ดีกินดี (ทศพร แก้วขวัญไกรและคณะ, 2563: 52)

7) รูปแบบผู้สูงอายุ เป็นการจัดสวัสดิการที่มีภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณซึ่งอยู่ในรูปเงินสงเคราะห์ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ศูนย์บริการผู้สูงอายุ และกองทุนผู้สูงอายุที่มีความเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในการสร้างภาพลักษณ์อันทรงคุณค่าแก่ผู้สูงอายุกับลูกหลาน โดยไม่เป็นภาระให้คนรุ่นหลัง อีกทั้งสร้าง

เป็นฐานความรู้แห่งภูมิปัญญาในการสืบทอดต่อกับคนรุ่นถัดๆ ไป

จากรูปแบบทั้ง 7 แบบ สามารถนำมาจัดสวัสดิการในรอบความคิดได้ 3 รูปแบบ กล่าวคือ 1) การจัดสวัสดิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) การจัดสวัสดิการความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) การจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาและยกระดับความต้องการของสมาชิก โดยเราสามารถนำมากำหนดกรอบหลักการได้ดังรูปภาพที่ 3

รูปภาพที่ 3 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน

ที่มา: สักรินทร์จากไพรซ์ บวรสมพงษ์. (2555: 11-14); รัตติยา พนาจันทร์. (ออนไลน์: 25-27);

คะนอง พิณ. (2560: 287-291)

แนวทางการจัดสวัสดิการชุมชน

การจัดสวัสดิการชุมชนเป็นการรวมกลุ่มของชุมชนที่มีอุดมการณ์เดียวกันที่ต้องการสร้าง

หลักประกัน ความมั่นคงให้กับบุคคลที่เป็นสมาชิก ชุมชนที่ครอบคลุมรวมทั้งความกินดีอยู่ดี ทั้งใน รูปธรรมที่เป็นสิ่งของ เงินทองต่างๆ และในรูป นามธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยในการ ช่วยเหลือเกื้อกูลและมีน้ำใจกันตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2550: 5-8) โดยการจัดสวัสดิการชุมชนที่มีความ เข้มแข็งมาจากการสร้างเครือข่ายชุมชนในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมมองที่หลากหลายซึ่งทำให้เกิด เป็นบทเรียนที่จับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรมออกมาเป็น 7 ประการ ดังนี้

1. ดำเนินการจากสิ่งที่เป็นจริงของชุมชน โดยมีได้นำของชุมชนอื่นมาทำตามแบบทั้งหมดแต่เป็น การ ประยุ กต์ ให้ เข้า กับ สภาพ แวด ล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน

2. เริ่มจากพื้นฐานของชุมชนระดับจุลภาค ขนาดเล็กๆ ที่ชุมชนรู้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกันแล้ว ค่อยพัฒนาระดับมหภาคที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและมีความ ซับซ้อนในการจัดสวัสดิการชุมชนที่สามารถยกระดับ ในการทำธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน

3. ยกระดับความคิดของชุมชนเกี่ยวกับการ พึ่งพาตนเองและจิตอาสาในการเอื้ออาทรให้กับคนใน ชุมชน โดยมีได้มุ่งเน้นเรื่องเงินหรือผลประโยชน์ของ ตนเองเป็นหลัก แต่พิจารณาว่าเงินเป็นเครื่องมือชนิด หนึ่งที่สามารถพัฒนาสวัสดิการชุมชนให้ไปสู่ เป้าหมายเดียวกัน

4. มองถึงสิทธิอันชอบธรรมของทุกคนใน ชุมชนให้มีคุณค่าเท่าเทียมกันและมีศักดิ์ศรี โดยมีได้

แบ่งแยกเชื้อสาย พรรคพวก ชายหรือหญิง เด็กหรือ ผู้สูงอายุ และผู้บกพร่องทางร่างกาย

5. เน้นการบูรณาการทุกส่วนเป็นองค์รวมใน การเชื่อมโยงเข้าหากันที่สามารถสร้างเครือข่ายในการ จัดการสวัสดิการได้รอบด้าน

6. การรู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับ

7. การจัดสวัสดิการชุมชนต้องใช้เวลาเป็น เครื่องพิสูจน์ถึงจุดมุ่งหมายของกลุ่มสมาชิกชุมชนที่ จะประสบความสำเร็จ ดังนั้น กลุ่มสมาชิกชุมชนต้อง รู้จักคิด รู้จักรอ รู้จักโอกาสและต้องทำด้วยความรัก ความอดทน

ประกอบกับรัฐบาลได้กำหนดเรื่อง “สวัสดิการชุมชนเป็นวาระแห่งชาติ” มีงบประมาณ สนับสนุนที่ทำให้องค์กรชุมชนได้มีส่วนร่วมและ พัฒนาสวัสดิการชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการ ของคนชุมชนตามกฎหมาย โดยการจัดสวัสดิการ ชุมชนเป็นรูปแบบกองทุนที่เกิดจากกองทุนสมทบ 3 ฝ่าย ประกอบด้วย ชุมชน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น (อปท.) และรัฐบาล ทำให้การขับเคลื่อน สวัสดิการชุมชนในรูปแบบกองทุนเป็นรูปธรรมชัดเจน จากกลไกการบริหารจัดการในคณะทำงานเป็นผู้ ขับเคลื่อนทั้งส่วนตำบล ส่วนจังหวัด ส่วนกลุ่มจังหวัด และส่วนภาค ซึ่งมีบทบาทในการหนุนเสริมพร้อมทั้ง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกองทุนชุมชนในการนำวิธีการ และความต้องการชุมชนไปประสานความร่วมมือกับ ภาครัฐต่างๆ ทำให้มีการกำหนดแผนงานและขั้นตอน การดำเนินการ ดังนี้(สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2552: 27-31)

แผนงานระยะที่ 1 สนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศ กล่าวคือ รัฐบาลได้ประกาศนโยบายแห่งชาติเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนเพื่อสร้างหลักประกันให้เกิดความมั่นคงของชุมชน โดยมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งสวัสดิการชุมชนอยู่ในรูปแบบกองทุนซึ่งมีงบประมาณ พ.ศ.2553 มี 2 รูปแบบ คือ 1.สนับสนุนงบประมาณที่มีกองทุนสวัสดิการชุมชนก่อนมีโครงการสนับสนุน 2.สนับสนุนงบประมาณจัดตั้งกองทุนใหม่และสมทบกองทุนตำบลใหม่ที่ยังไม่มีกองทุนสวัสดิการ เป้าหมายเบื้องต้นต้องการให้พัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการชุมชน การดูแลผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากลำบากเพื่อให้ครอบคลุมได้ทุกกลุ่มของประชาชน โดยในการสนับสนุนงบประมาณกองทุนต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ประกอบด้วย 1) มีการดำเนินการเป็นกองทุนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี จากการรับรองของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของจังหวัด 2) กองทุนมีสมาชิกที่หลากหลายทั้งเด็ก เยาวชน คนชรา ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส กระจายทั้งตำบลที่มีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหมู่บ้าน/ชุมชน/ท้องถิ่น 3) เงินกองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) มีการจัดตั้งระบบบริหารอย่างชัดเจน ประกอบด้วย คณะกรรมการ สมาชิกทะเบียน/ข้อมูลสมาชิก ระบบข้อบังคับ ระบบบัญชีการเงิน แผนการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานให้สาธารณชนรับทราบประจำปี 5) การจัดสวัสดิการชุมชนต้องมีพื้นฐานอย่างน้อย 3 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่อง การเกิด การเจ็บ การตาย

การศึกษา ส่งเสริมอาชีพที่สามารถเชื่อมโยงสวัสดิการกับการพัฒนาอื่นๆ ในชุมชนได้ นอกจากนั้นเน้นการสนับสนุนการเชื่อมโยงกลไกขับเคลื่อนงานให้มีลักษณะเครือข่ายในระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับจังหวัดและระดับชาติให้เกิดการบูรณาการให้ครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ

แผนงานระยะที่ 2 การพัฒนาระบบ “กองทุนสวัสดิการชุมชนแห่งชาติ” เป็นการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง 3 ปี และให้ครอบคลุมภายใน 10 ปี หลังจากมีการกำหนดเป็นนโยบายแห่งชาติว่าด้วยสวัสดิการชุมชน พร้อมทั้งทบทวน แก้ไขและปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบเพื่อให้เอื้อประโยชน์กับการจัดสวัสดิการชุมชนที่อาจมีกฎหมายบางประการที่เข้าซ้อนหรือขัดแย้งกันเอง โดยมีการกำหนดแผนพัฒนาความเข้มแข็งของสวัสดิการชุมชนที่สามารถยกระดับทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาวให้ครอบคลุม ครบวงจรซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรมขณะที่การติดตามและประเมินผลโครงการ มีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นผู้รับผิดชอบหลักการติดตามและประเมินผลทุกโครงการทุก 3 เดือน ทั้งในระดับจังหวัดและระดับงานสวัสดิการชุมชนจากการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายองค์กรชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการกระจายรายได้ให้แก่องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
สร้างเสริมสุขภาพและภาคีเครือข่าย

ในการดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชน พบว่า
มีแนวทางการปฏิบัติเกิดจากการรวมกลุ่มของชุมชนที่
มีอุดมการณ์เดียวกันมาสร้างหลักประกันขั้นพื้นฐาน
ให้กับสมาชิกและคนในชุมชนตนเอง โดยการพึ่งพา
ตนเองเป็นหลักและรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความเข้มแข็ง
ของชุมชนที่มีเอกลักษณ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่
จะตอบสนองสวัสดิการชุมชนที่เข้าถึงอรรถประโยชน์
ที่แท้จริงของกลุ่มชุมชนจึงได้สนับสนุนเป็นสวัสดิการ
ชุมชนเป็นวาระแห่งชาติมีงบประมาณ การสนับสนุน
ในทุกๆ ด้านเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมในการพัฒนา
ระบบเป็นกองทุนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีการติดตามผล
จากส่วนกลางของรัฐ เครือข่ายพันธมิตรช่วยเหลือ
แนะนำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กรณีศึกษาการจัดกองทุนเพื่อสวัสดิการ ชุมชนในรูปแบบต่างๆ

ในบทความชิ้นนี้นำเสนองานวิจัยการจัด
กองทุนสวัสดิการชุมชนในรูปแบบทั้ง 7 รูปแบบ
ประกอบด้วย 1) รูปแบบองค์กรการเงินชุมชนกลุ่ม
ออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชน 2) รูปแบบการ
ผลิตธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน 3) รูปแบบความ
เชื่อ อุดมการณ์ และศาสนา 4) รูปแบบ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) รูปแบบ
ชุมชนเมือง 6) รูปแบบผู้ยากลำบาก 7) รูปแบบ
ผู้สูงอายุ เพื่อให้เห็นแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนที่
มีแนวคิดของกระบวนการจัดการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ
ความสำเร็จและอุปสรรคเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนใน
การจัดการ

กองทุนสวัสดิการชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป ดัง
ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กรณีศึกษาการจัดกองทุนเพื่อสวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่างๆ

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลต่อ ความสำเร็จ	อุปสรรค
1.การจัดการสวัสดิการรูปแบบองค์กรการเงินชุมชน			
1.เรื่อง “กระบวนการ การจัดการกองทุน สวัสดิการชุมชนเพื่อ ความมั่นคงของชุมชน” (พระคมสัน เจริญวงศ์, 2562: 939-950)	การจัดการกองทุน ส่งเสริมการออม มี กระบวนการจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การ วางแผน 2) การจัดการ องค์การ 3)การสั่งการ 4) การควบคุมและ 5) การ	ปัจจัยส่งผลต่อ ความสำเร็จมี 7 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหาร จัดการ 2) การ ประชาสัมพันธ์ 3) การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างหมู่บ้าน 4)	อุปสรรคการจัดการ กองทุน มี 5 ประการ ได้แก่ 1) การเลียนแบบ กองทุนสวัสดิการที่ ประสบความสำเร็จที่ไม่ สอดคล้องกับบริบท ชุมชนของตนเอง 2) การ

18 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อ ความสำเร็จ	อุปสรรค
	บริหารงานบุคคล	ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้คนในชุมชน 5) การ เปิดรับเงินสัจจะออม ทรัพย์ทุกๆ เดือน 6) การมีจิตอาสาของ คณะกรรมการ 7) การ ทำงานร่วมกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นใน ทุกด้าน	มีสมาชิกจำนวนมาก 3) การให้สวัสดิการสูง เกินไป 4) การจัดการ สวัสดิการให้กับสมาชิก ไม่เต็มที่ 5) การไม่เข้าใจ อุดมการณ์ที่แท้จริงของ สมาชิก
2. เรื่อง “การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เชิงประยุกต์ในการ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการ ชุมชน กรณีศึกษาอำเภอ ลำลูกกา จังหวัด ปทุมธานี” (ไพรัช บวรสมพงษ์, 2555: บทคัดย่อ)	กระบวนการจัดการจะ คัดเลือกคณะกรรมการ ด้วยการเลือกตั้งมา ดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยได้รับความยินยอม ของสมาชิกในการ บริหารจัดการในด้าน ต่างๆ โดยกองทุนจัด เพื่อให้เกิดความมั่นคง ปลอดภัยในพื้นที่ชุมชน การรักษาพยาบาล ค่า เย็บไข้ รับค่าฌาปนกิจ สิทธิรับเงินทุนการศึกษา เป็นต้น เน้นสมาชิกเป็น เจ้าของร่วมกันและเป็น สวัสดิการชุมชนในการ ช่วยเหลือผู้ประสบ ปัญหาและความ	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ ความสำเร็จ โดยกองทุน มีฐานความคิดที่เน้น “ความเป็นเจ้าของ ร่วมกัน” ดังนั้น มุ่ง แนวคิดมากกว่าตัวเงิน โดยเน้นการสร้างคุณค่า ทางจิตใจในการดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วย ความรัก ความเอื้ออาทร และเสียสละ	ขาดการสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม และการจัดการ สวัสดิการอาทิเช่น 1) ให้ หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ ส่งเสริมความรู้ เอื้ออำนวยความรู้ เกี่ยวกับการจัดการ กองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถ ดำเนินการได้เอง 2) ส่งเสริมและปลูกฝัง กระบวนการสร้างจิต สาธารณะ 3) การสร้าง เครือข่ายระหว่างท้องถิ่น กับท้องถิ่นในการใช้ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ	อุปสรรค
	ยากลำบาก		ธรรมชาติเพื่อจัดการพื้นที่ร่วมกัน
3.เรื่อง “การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเชิงกลยุทธ์ กรณีศึกษา: กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก” (นิตยา ดอกไม้และคณะ, 2557: 101-114)	มีกระบวนการหลักอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนที่ได้ดำเนินการตามอุดมการณ์ของผู้นำกองทุนที่ช่วยเหลือประชาชนที่มีความยากจนและผู้ด้อยโอกาส และสร้างหลักประกันความมั่นคง 2) ด้านการจัดการมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการให้มีโครงสร้างชัดเจน 3) ด้านสั่งการตามรูปแบบการจัดสวัสดิการอย่างเหมาะสมกับสมาชิกในแต่ละประเภทอย่างเป็นธรรม 4) ด้านการควบคุม ไม่มีการออกกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์	ปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จ เกิดจาก 1) ผู้นำกองทุนสวัสดิการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล 2) สมาชิกของกองทุนเข้าใจหลักการของสวัสดิการชุมชน 3) โครงสร้างการบริหารได้กระจายอำนาจแบ่งภาระการทำงานอย่างชัดเจน 4) มีช่องทางการสื่อสารระหว่างคณะกรรมการกองทุนกับสมาชิกหลายทาง อาทิเช่น เสียงตามสายชุมชน วิทยุชุมชน เฟสบุ๊กไลน์ เป็นต้น 5) นำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาเป็นหลักการเพื่อสร้างกรอบในการบริหารงาน	อุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุน เกิดจาก 1) แผนในการปฏิบัติงานไม่ชัดเจนซึ่งเปลี่ยนแปลงตามประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน 2) สมาชิกมีจำนวนมากทำให้การมีส่วนร่วมของสมาชิกยังไม่ครอบคลุม 3) มีรายได้จำกัด ดังนั้นต้องการงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ 4) ในทางปฏิบัติมีการรวมอำนาจไว้ที่ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนเพียงผู้เดียว 5) เกิดการขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการเนื่องผลประโยชน์ของกองทุน 6) คณะกรรมการของ

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ	อุปสรรค
	อักษรที่ชัดเจนแต่เน้น ความไว้นื้อเชื่อใจ ระหว่างกันของสมาชิก โดยการนำหลักธรรมทาง ศาสนามาประยุกต์ใช้ 5) ด้านการบริหารงาน บุคคลนำหลักศาสนา เป็นแนวทางสร้างศรัทธา สร้างขวัญกำลังใจ		กองทุนมีจำนวนน้อย และขาดทักษะความรู้ ความสามารถในเรื่อง กองทุนสวัสดิการชุมชน
2.การจัดการสวัสดิการรูปแบบธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน			
1. เรื่อง “การพัฒนา ศักยภาพการจัดการ ธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา: ตำบลคลองเคียน อำเภอสระแก้ว จังหวัดพังงา” (อภิสร่า ชุ่มจิตร์, นิศา ซัซกุลและเครือวัลย์ ซัซ กุล, 2557: 94-114)	กระบวนการจัดการ พบว่า 1) มีการตั้งกลุ่ม ผลิตและจำหน่ายสินค้า ที่มีสมาชิกดำเนินธุรกิจ แบบเดียวกัน ประกอบด้วย 1.กลุ่ม ตลาดกลางสัตว์น้ำตะกั่ว ทุ่ง (สาขาย่อยบ้านหิน ร่ม) 2. กลุ่มผลิตและ จำหน่ายเครื่องแกงบ้าน คลองไส 3. กลุ่ม ผลิตภัณฑ์ชุมชนและ ธุรกิจขายกลางและ ขนาดย่อมบ้านเจ้าขรัว 2. มีคณะกรรมการบริหาร แต่ละกลุ่ม	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อ ความสำเร็จ พบว่า 1) โอกาสด้านเงินทุนที่มี แหล่งเงินทุนจากกองทุน ของภาครัฐ ได้แก่ กองทุนตั้งตัว ซึ่งเป็น นโยบายเร่งด่วนทาง เศรษฐกิจ 2) ด้าน การตลาดที่มีโอกาสการ ขยายตลาดเป้าหมาย ใหม่เพิ่มขึ้น 3) ด้าน เครือข่ายที่มีกิจกรรม จากภายนอกทำให้เกิด วิสาหกิจนวัตกรรมใหม่ ขยายความร่วมมือ	อุปสรรคในการจัดการ ธุรกิจชุมชน พบว่า 1) ด้านแรงงาน 2) ด้าน งบประมาณ 3) การมี ส่วนร่วมของสมาชิกและ สวัสดิการภายในกลุ่ม 4) กฎระเบียบ ข้อบังคับ ชุมชนที่ยังกำหนด ทิศทางไม่ชัดเจน
2. เรื่อง “การจัดการ	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อ	อุปสรรคในการจัดการ

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ	อุปสรรค
ธุรกิจชุมชน ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” (วาสนา พิทักษ์ธรรม, 2554: 65-70)	พบว่า 1) มีการตั้งกลุ่มเพื่อบริหารจัดการกลุ่ม สภาพปัญหาของแต่ละกลุ่มให้สอดคล้องกับสมาชิก 2) เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก 3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกและผู้นำชุมชน 4) การมีเครือข่ายที่มีลักษณะวิสาหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน	ความสำเร็จ พบว่า 1) การบริหารจัดการกลุ่มมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์อย่างเป็นระบบ 2) มีแผนชุมชนที่กำหนดแนวทางในการดำเนินงานเชื่อมต่อกับแผนของชุมชนกับองค์กรภายนอกที่สนับสนุน 3) การปรับกระบวนการความคิดและทัศนคติของผู้ประกอบการให้มีความผูกพันกับชุมชน 4) ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง	ธุรกิจชุมชน พบว่าการดำเนินการจัดการธุรกิจชุมชนไม่มีปัญหาหรืออุปสรรค แต่ปัญหาของกลุ่มธุรกิจชุมชนเกิดจากการวิเคราะห์การตลาด กลุ่มเป้าหมายที่จะขายสินค้าและบริการยังขาดความรู้ รวมทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีเอกลักษณ์ของชุมชนไม่มีทักษะในการปฏิบัติทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ
3.การจัดการสวัสดิการรูปแบบความเชื่อ ศรัทธา อุดมการณ์และศาสนา			
1. เรื่อง “โครงการแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะที่	แนวทางในการปฏิบัติการเพื่อการจัดการ โดย 1) การประชุมทีม คณะกรรมการอย่าง ต่อเนื่องทุกวันที่ 15 ของแต่ละเดือน 2) การพัฒนาศักยภาพ	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จมาจาก 1) แนวคิดของความเชื่อมั่น อุดมการณ์และมี ความสัมพันธ์ที่ดีของคน ในชุมชนเกิดจากความผูกพันและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลของคน	สมาชิกและ คณะกรรมการบางส่วน ยังไม่เข้าใจแนวคิด การบริหารจัดการและการทำงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ รวมทั้งการ

22 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลต่อ ความสำเร็จ	อุปสรรค
2” (พเยาว์ หาดสมบัติ, 2562: 60-61)	คณะกรรมการกองทุน เบื้องต้นเรื่องการ วางแผน การเงิน การ บัญชี และการ แลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่นๆ 3) การเก็บรวบรวม ข้อมูลการดำเนินการ กองทุนและวิเคราะห์ถึง ปัญหาและแนวทาง พัฒนา 4) การจัดเวที ย่อยในแต่ละชุมชนอย่าง ต่อเนื่อง 5) การ ประชาสัมพันธ์ให้กับ สมาชิกเพื่อทราบข้อมูล และการเคลื่อนไหวของ การดำเนินการ	ในชุมชน 2) ความภูมิใจของ สมาชิกที่มีต่อความมั่นใจ จากการจัดสวัสดิการ ชุมชนกองทุนสวัสดิการ	ปรับเปลี่ยนสวัสดิการให้ ทันกับความต้องการของ สมาชิก อาทิเช่น การ ปลูกมะพร้าวของอาชีพ ดั้งเดิมมีความสำคัญ ลดลงแล้วมีการจัด กองทุนในการช่วยเหลือ ในด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้น ทดแทนอาชีพดั้งเดิมเป็น ต้น
2. เรื่อง “การจัด สวัสดิการชุมชนโดยภาค ประชาชนใน กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา เครือข่าย กองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว” (จินตนา กาศมณี, 2557: 251-264)	กระบวนการจัดการ เน้น 1) ปัจจัยภายในเกิด จากความเท่าเทียมและ เสมอภาคเพื่อให้เกิด ความมั่นคง ภาคภูมิใจ อย่างมีศักดิ์ศรีที่ สอดคล้องกับบริบท สังคม ชุมชน วัฒนธรรม และทุน 2) ปัจจัย ภายนอก เน้นการสร้าง เครือข่ายให้ครอบคลุม	ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จมาจาก 1) ความไว้วางใจเชื่อใจและ เครือข่ายทางสังคม 2) ภาวะผู้นำที่เกิดจาก “จิต วิญญาณของผู้นำ” ที่มี ความซื่อสัตย์ จริใจและ มีจิตสาธารณะ 3) ทุกคน ในชุมชนตระหนักถึง ความสำคัญการร่วมมือ ร่วมใจสร้างความเข้ม	การสร้างเวทีภาค ประชาชนให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างคนในชุมชน ชุมชนกับชุมชนอื่น และ เครือข่ายทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชนในการ กำหนดแนวทางให้ไปใน ทิศทางเดียวกันให้ชัดเจน อย่างเป็นรูปธรรม

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ	อุปสรรค
	1) กลุ่มองค์กรการเงิน 2) เครือข่ายเศรษฐกิจที่จะนำสินค้าและบริการมาจำหน่ายกับกองทุน 3) เครือข่ายประสานงานหลักประกันสุขภาพ 4) เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค 5) เครือข่ายประสานภัยพิบัติ 6) เครือข่ายยาเสพติด 7) เครือข่ายสภาเกษตรกร 8) เครือข่ายสื่อชุมชน	แข่งให้กับชุมชน 4) การช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพากันของคนในชุมชนที่สามารถป้องกันชุมชนจากภัยภายนอก	
4.การจัดการสวัสดิการรูปแบบทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
1. เรื่อง “ระบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับชุมชนชาวนาเพื่อรองรับภัยแล้ง บ้านหนองบัวแปะ ตำบลสร้างแข่ง อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม” (บุญฤทธิ์ ทำมิดและคณะ, 2558: 50-59)	การจัดการระบบสวัสดิการได้มีการแบ่งสถานการณ์ภัยคุกคามความเสี่ยงและความเปราะบางต่อความมั่นคงอาหารของชุมชนจากการมีวิเคราะห์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเป็น 3 ประเด็น คือ 1) สวัสดิการความมั่นคงอาหารชุมชน 2) สวัสดิการกับสถานการณ์ภัยแล้ง 3) สวัสดิการเอื้อ	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ 1) มีการร่วมมือในระดับพื้นที่ของชุมชนชาวนาทั้งภาคประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชน 2) เกิดการเรียนรู้ที่ช่วยการคิดวิเคราะห์ วางแผน 3) ทำแผนการจัดการชุมชนตนเองอย่างเป็นรูปธรรม 1) ทำให้เกิดระบบ 1) สวัสดิการกองทุนอีกแห่ง (รูปแบบเงิน) ในการ	1) การปรับทัศนคติและแนวคิดของชุมชนเน้นการพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น 2) สวัสดิการกองทุนอีกแห่งมีการส่งมอบเงินล่าช้า ขาดการสรุปผล การดำเนินงาน/การติดตามประเมินผล อีกทั้งโครงสร้างการบริหารงานยังไม่ชัดเจน 3) สวัสดิการต้นทุนบางครั้งไม่สามารถ

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อ ความสำเร็จ	อุปสรรค
	ต่อการรับมือภัยแล้ง	ช่วยเหลือสมาชิก 2) โรง ทาง (อิมบูน) 3) จัดสรร พื้นที่สาธารณะนำมา ผลิตแหล่งอาหารระยะ สั้นและระยะยาว 4) สวัสดิการต้นบุญ เน้น การขยายฐานการปลูก ตามหัวไร่ปลายนา เป็น อาหารชุมชน	ตอบสนองความต้องการ ของชุมชนได้อย่าง เพียงพอและบางส่วน ของสมาชิกนำไปเกิน ความต้องการของตนเอง ทำให้การแบ่งปันใน ชุมชนไม่ทั่วถึง

5.การจัดการสวัสดิการรูปแบบชุมชนเมือง

1. เรื่อง “สวัสดิการ ชุมชนกับการสร้างสังคม เข้มแข็งในเขต กรุงเทพมหานคร” (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และสุพรรณิ ไชยอำพร, 2560: 140-161)	การจัดการภายนอก มุ่งการสนับสนุนจากภาคี เครือข่าย คือ 1) ชุมชน และเครือข่าย 2) ศาสน สถาน (วัด โบสถ์ มัสยิด อื่น) 3) สถานศึกษา หน่วยงานราชการและ องค์การพัฒนาเอกชน การจัดการภายใน สร้างความเข้มแข็ง คือ 1) เข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ (พัฒนาอาชีพ รายได้ เพียงพอ) 2) เข้มแข็ง ด้านสังคม (ไว้วางใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) 3) เข้มแข็งวัฒนธรรม (ภูมิใจในจารีตประเพณี	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ ความสำเร็จคือ 1) การมี ส่วนร่วมของสมาชิก ภายในชุมชน เมื่อชุมชน เข้าร่วมสวัสดิการชุมชน กับการสร้างความ เข้มแข็ง มีความตระหนัก และเชื่อมั่นเกี่ยวกับ ความมั่นคงด้านที่อยู่ อาศัย โดยเฉพาะจาก เดิมเป็นชุมชนแออัด เปลี่ยนเป็นชุมชนที่มี บ้านเรือนมั่นคงแข็งแรง ที่เป็นหลักประกันระยะ ยาว และเชื่อมั่นในการ จัดสวัสดิการอื่นๆ ตามมา อาทิเช่น กองทุน	การเปลี่ยนแปลง ชุมชนเมืองรวดเร็วทั้ง เศรษฐกิจ การเมืองและ สังคม ดังนั้น การมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชนเมืองต้อง มีเวทีชุมชนเมืองไว้รับฟัง ความคิดเห็นและ เสนอแนะสม่ำเสมอเพื่อ นำมาปรับตัวของชุมชน เมืองให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ปัจจุบัน
--	---	---	--

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อ ความสำเร็จ	อุปสรรค
	รักษา/สืบสาน วัฒนธรรม) 4) เข้มแข็ง ด้านสิ่งแวดล้อม (ที่อยู่ อาศัยที่มั่นคง สิ่งแวดล้อมที่ดี และ สาธารณูปโภคครบถ้วน) 5) เข้มแข็งด้านการเสริม อำนาจการต่อรอง (รวมกลุ่ม ชัดแย้งในกลุ่ม ให้น้อยที่สุด)	สวัสดิการชุมชนทำ วิสาหกิจชุมชน เป็นต้น 2) ผู้นำที่มีการ เปลี่ยนแปลง 3) การ ได้รับการสนับสนุนจาก ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาค ประชาชน	
2. เรื่อง “แนวทางการ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการ ชุมชนเมือง: กรณีศึกษา ชุมชนโค้งรถไฟยมราช” (วิมลพรรณ กุญแจทอง, 2551: 90-101)	การจัดการเริ่มจาก แนวคิดเล็กๆ สู่แนวคิด ใหญ่ๆ ภายใต้สวัสดิการ ชุมชนเมือง 3 ฐานคิด หลัก คือ 1) สวัสดิการ ฐานองค์การการเงิน 2) สวัสดิการฐานจิต อุดมการณ์/ศาสนา 3) สวัสดิการฐานคิดชุมชน เมือง	ปัจจัยที่ ส่งผลต่อ ความสำเร็จคือ 1) ผู้นำ ชุมชน ผู้นำและครูสอน ศาสนา รวมทั้งผู้อาวุโส ในชุมชนเป็นจุดยึด เหนี่ยวของคนในชุมชน ทำให้มีอุดมการณ์ที่ทำให้ ทุกคนมองถึง ผลประโยชน์ส่วนร่วม 2) มีคณะกรรมการ- การที่ สามารถไว้น้ำใจต่อ กัน และมีความพร้อมใน การทำงาน ตรวจสอบได้	1) ชุมชนมีผู้อาศัย หลากหลายอาชีพและ ต่างความคิดทำให้ แตกแยกในชุมชน 2) สมาชิกในชุมชนบาง คนไม่ให้ความร่วมมือ อีก ทั้งหน่วยงานรัฐบางครั้ง สนับสนุนสงเคราะห์มาก เกินจำเป็น ทำให้ไม่คิด พึ่งตนเองและการ ตรวจสอบควบคุมยังไม่ ชัดเจน
6.การจัดการสวัสดิการรูปแบบผู้ยากลำบาก			
1. เรื่อง “รูปแบบ	กระบวนการจัดการ	-	พฤติกรรมแนวคิด/

26 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ	อุปสรรค
พฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มชุมชนผู้ยากลำบาก กรณีศึกษาหมู่บ้านสง่างาม หมู่ 15 ตำบลสะแกขำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” (ทศพร แก้วขวัญไกรและคณะ, 2563: 51-63)	ในทางพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มชุมชนผู้ยากลำบาก แบ่งความต้องการได้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านธนาคารคนจน 2) ด้านสหกรณ์ชุมชน 3) ด้านสวัสดิการชุมชน 4) ด้านชุมชนยั่งยืน		ทัศนคติความยากจนของกลุ่มผู้ยากลำบากที่มีมุมมองของสาเหตุเกิดจากชาติกำเนิดเกิดมาจากจนซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโชคชะตาในอนาคตได้
2. เรื่อง “ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ ตำบลบ้านปรางค์ อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา” (มงคล เลากกลางและคณะ, 2553: 53-59)	กระบวนการจัดการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในชุมชน ตั้งแต่บุคคล ครอบครัว องค์การภาครัฐ ภาคประชาชน ที่ยกระดับสวัสดิการให้เท่าเทียมอย่างเป็นธรรม	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ พบว่า 1) คนผู้พิการมีสิทธิที่เท่าเทียมกับบุคคลธรรมดาในการเป็นสมาชิกกองทุน 2) ระเบียบ ข้อบังคับที่เอื้อประโยชน์ที่เหมาะสมให้กับผู้พิการ โดยความเห็นชอบของสมาชิกกองทุน อาทิ ให้การรักษาค่าเจ็บปวดของผู้พิการ ทุนการศึกษา เป็นต้น	1) งบประมาณของกองทุนในการจัดสวัสดิการทางด้านอุปกรณ์ทางการแพทย์ สาธารณสุขเบื้องต้น อาทิเช่น ไม้เท้า รถโยก รถเข็น เครื่องฟัง แว่นตา เป็นต้น 2) การจัดสวัสดิการยังไม่ครอบคลุมถึงการสร้างอาชีพที่เหมาะสมกับผู้พิการให้มีศักยภาพในการเข้าสู่การประกอบอาชีพ
7.การจัดการสวัสดิการรูปแบบผู้สูงอายุ			
1. เรื่อง “การบริหาร	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อ	อุปสรรคในการจัดการ

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อ ความสำเร็จ	อุปสรรค
จัดการสวัสดิการ ผู้สูงอายุขององค์กร บริหารส่วนตำบลอ้อม เกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” (ดาวราย ลิมสายหัว, 2562: 65-79)	เน้นตามมาตรฐานของ กรมปกครองท้องถิ่นใน ด้าน 1) มนุษย- ธรรม และการพัฒนา 2) สนับสนุนการมีส่วนร่วม จากครอบครัว ชุมชน สังคม 3) ผู้สูงอายุควร ได้รับการจัดสวัสดิการ 6 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ และการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ ด้านที่พัก อาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทาง สังคม และด้านการสร้าง บริการและเครือข่ายการ เกื้อหนุน	ความสำเร็จพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้นำ ชุมชนมีวิสัยทัศน์และ ตระหนัก เข้าใจปัญหา ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ปัญหาสุขภาพและ ปัญหารายได้ 2) เน้นการ สร้างโครงการที่เกิดจาก ภายในของผู้สูงอายุ อาทิ เช่น โครงการผู้สูงวัยใส ใจธรรมะเพื่อเสริม สุขภาพจิตให้กับผู้สูงอายุ	สวัสดิการผู้สูงอายุ ส่วน ใหญ่ยังไม่ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะที่เป็น อุปสรรคสำคัญที่สุด คือ ความพึงพอใจของ ผู้สูงอายุต่อเงิน สงเคราะห์เบี้ยยังชีพที่ได้ จำนวนน้อย และด้านที่ พังกายที่ผู้สูงอายุ ต้องการให้มีพื้นที่ เหมาะสมพร้อมทั้งมี ผู้ดูแลเป็นประจำ
2. เรื่อง “การจัดการ สวัสดิการผู้สูงอายุใน กลุ่มชุมชนคนจนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้าน พลับพลา เขตวัง ทองหลาง กรุงเทพมหานคร” (สุพิชชา เอกระ, 2559: 113-124)	กระบวนการจัดการ สวัสดิการผู้สูงอายุชุมชน คำนึงถึงการบริหารจาก ภายในชุมชนเน้นการ พึ่งตนเองเป็นหลัก โดยมี การจัดตั้งเป็นชมรม ผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมใน การดำเนินการทุกลำดับ ขั้นตอน	ปัจจัยส่งผลกระทบต่อ ความสำเร็จพบว่า มี รูปแบบการจัดตั้งชมรม ผู้สูงอายุที่คำนึงถึงความ เข้มแข็งของชมรม 3 ประการ คือ 1) ผู้นำที่ เปรียบเสมือนตัวชี้วัดใน การระดมความคิด ความ เชื่อและการดึงสมาชิกให้ มีส่วนร่วมเพื่อบรรลุ	อุปสรรคในการจัดการ สวัสดิการผู้สูงอายุ คือ การปรับทัศนคติและ ความเชื่อในการทำงาน เกี่ยวข้องกับชมรม ผู้สูงอายุของสมาชิก บางส่วนให้เห็นถึงคุณค่า ผู้สูงอายุ เป็นองค์ความรู้ แห่งภูมิปัญญาของชุมชน และแบบอย่างที่ดี

ชื่องานวิจัย/ปี พ.ศ.	กระบวนการจัดการ	ปัจจัยส่งผลต่อ ความสำเร็จ	อุปสรรค
		เป้าหมาย 2) การมีส่วนร่วม ร่วมของสมาชิกที่เกิด จากความต้องการแท้จริง ที่จะให้การปฏิบัติภารกิจ สำเร็จซึ่งต้องมาจากจิต วิญญาณของทุกคนที่ ต้องตระหนัก 3) การ บริหารจัดการตนเองเป็น อิสระและไม่พึ่งพิง หน่วยงานภายนอกมาก จนเกินไป เน้นสมาชิก ภายในมีส่วนในการ ตัดสินใจกำหนดทิศ ทางการบริหารงาน	

จากกรณีศึกษากองทุนในการจัดสวัสดิการชุมชนทั้ง 7 รูปแบบ พบว่า กระบวนการจัดการกองทุนมีการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุมและการติดตามประเมินผล ที่เกิดจากการคัดเลือกคณะกรรมการมาเป็นตัวแทนของสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย เน้นสมาชิกกองทุนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการเป็นเจ้าของกองทุนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนทั้งแบบกลุ่ม เครือข่ายอย่างเท่าเทียมกันบนพื้นฐานการพึ่งตนเองเป็นหลัก ส่วนปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จเกิดจากความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ ความภูมิใจ การมีหลักธรรมในการบริหารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีต่อกองทุนสวัสดิการชุมชน

ขณะที่อุปสรรคในการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนพบว่า สมาชิกภายในกลุ่มยังไม่เข้าใจถึงแนวคิดเป้าหมายที่แท้จริงทำให้การขับเคลื่อนได้ช้า นอกจากนั้นการลอกเลียนแบบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบผลสำเร็จมาใช้ในพื้นที่ชุมชนยังไม่ประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของตน รวมทั้งการสร้างเวทีของสมาชิกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนมีน้อยเกินไปทำให้บางครั้งการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาทำให้ล่าช้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

บทส่งท้าย

สวัสดิการ “Welfare” สามารถพิจารณา กว้างๆ ได้ 3 แนวคิด ประกอบด้วย 1) แนวคิด สวัสดิการเศรษฐกิจศาสตร์ 2) แนวคิดสวัสดิการสังคม 3) แนวคิดสวัสดิการชุมชน โดยทุกแนวคิดต้องการ ตอบสนองอรรถประโยชน์ ความพึงพอใจของ ประชาชน กลุ่มบุคคลหรือกลุ่มสมาชิกเพื่อให้ได้รับ สวัสดิการที่ครอบคลุมพื้นฐานตั้งแต่แก่ แก่ เจ็บและ ตาย อย่างไรก็ตามในแนวคิดสวัสดิการเศรษฐกิจศาสตร์ และแนวคิดสวัสดิการสังคมนั้น การดำเนินการยังมี จุดอ่อนในการเข้าถึงความต้องการของประชาชนทุก หมู่เหล่าได้ อันเนื่องจาก วิถีชีวิต วัฒนธรรมพื้นถิ่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ศาสนามีความหลากหลาย ทำให้แนวคิดสวัสดิการชุมชนจึงมีบทบาทที่สำคัญ เนื่องจากสถานการณ์เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมไป

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การพึ่งพาตนเอง ตามแนวคิดของชุมชนจึงสามารถดำรงอยู่ได้อย่าง ยั่งยืน อันเกิดจากการรวมกลุ่มสมาชิกที่มีอุดมการณ์ แนวคิด ความเชื่อเดียวกัน มาจากชุมชนในการจัด สวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย ผ่าน องค์ความรู้แห่งภูมิปัญญา วัฒนธรรม ความเชื่อ ศรัทธามาสร้างระบบของชุมชนตนเองและการพึ่งพา ภาครัฐบาลให้น้อยที่สุด ทำให้เกิดความเข้มแข็งของ ชุมชน ลดความเสี่ยงที่เน้นการพึ่งพาจากภายนอก ชุมชนมากเกินไป เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่สามารถกำหนดทิศทางของสวัสดิการชุมชนให้เกิด ประโยชน์ในการพัฒนาและยกระดับความต้องการ ของสมาชิกชุมชนได้อย่างเหมาะสมและทันต่อการ เปลี่ยนแปลงสถานการณ์ให้ทันต่อโลกปัจจุบันได้

เอกสารอ้างอิง

- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. (2552). *การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไข ปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการปฏิรูประบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทย สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). *วาระ ปฏิรูปที่ 29: สวัสดิการสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร.
- คะนอง พิณ. (2560). การจัดสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาบ้านฮองฮี ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัด กาฬสินธุ์. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 7(2), 287-291.
- จินตนา กาศมณี. (2557). *การจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเครือข่าย กองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว*. (ดุชนันท์ ดุชนันท์). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย เกरिक.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2557). *การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์ จำกัด.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและวันนร จะนุ. (2555). *แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนากระบวนการสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอตสันเพรส โปรดักส์จำกัด.

ดาวราย ล้อมสายหิ้ว. (2562). การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.)*, 21(1), 65-79.

ทศพร แก้วขวัญไกร และคณะ. (2563). รูปแบบพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มชุมชนผู้ยากลำบาก กรณีศึกษาหมู่บ้านสง่างาม หมู่ 15 ตำบลสะแกขำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 8(3), 51-63.

ธนาชัย สุนทรอนันตชัย. (2559). ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคมกับการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. *วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มฉก.*, 7(2), 52-65.

นิตยา ดอกไม้และคณะ. (2557). การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเชิงกลยุทธ์ กรณีศึกษา: กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 20(3), 101-114.

บุญฤทธิ์ ทำมีด และคณะ. (2558). *ระบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับชุมชนชาวนาเพื่อรองรับภัยแล้ง บ้านหนองบัวแปะ ตำบลสร้างแข่ง อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม* (รายงานฉบับสมบูรณ์). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

พเยาว์ หาดสมบัติ และคณะ. (2562). *โครงการแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะที่ 2* (รายงานฉบับสมบูรณ์). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

พระคมสัน เจริญวงศ์. (2562). กระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อความมั่นคงของชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 7(4), 939-950.

พิทยา ว่องกุล. (2550). *หลักคิดและการพัฒนาธุรกิจชุมชน-วิสาหกิจชุมชนแบบองค์รวมที่ยั่งยืน*. ใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (บรรณาธิการ), *วิสาหกิจชุมชน: กลไกเศรษฐกิจฐานราก*. (น. 41-68). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพรัช บวรสมพงษ์. (2555). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์ในการส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- มงคล เลากกลาง และคณะ (2553). *ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ ตำบลบ้านปรางค์ อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา* (รายงานฉบับสมบูรณ์). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ระพีพรรณ คำหอม. (2557). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- รัตติยา พนาจันทร์. (ไม่ระบุปีพิมพ์). *การส่งเสริมประชาชนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับรัฐในการจัดสวัสดิการสังคม*. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2564, จาก https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/25_people/ewt_dl_link.php?nid=102&filename=index
- วาสนา พิทักษ์ธรรม. (2554). *การจัดการธุรกิจชุมชน ในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอดง จังหวัดดง* (งานวิจัยฉบับสมบูรณ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วิมลพรรณ กุญแจทอง. (2551) *แนวทางการส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชนเมือง :กรณีศึกษาชุมชนไค้งรถไฟยมราช*. (สารนิพนธ์ มหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร ยอดกมลศาสตร์.(2550). “เงิน” ไม่ใช่เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. ในณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (บรรณาธิการ), *วิสาหกิจชุมชน: กลไกเศรษฐกิจฐานราก*. (น. 71-86). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2550). *สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2552). *คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แอปป้า พรินต์ติ้ง กรุป จำกัด.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรมและสุพรรณิ ไชยอำพร. (2560). *สวัสดิการชุมชนกับการสร้างความเข้มแข็งในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารร่วมฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก*, 35(1), 140-161.
- สำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550*.สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2564, จาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/652>
- สุพิชชา เอกระ. (2559). *การจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในกลุ่มชุมชนคนจนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 113-124.

32 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

- อภิสรรา ชุ่มจิตร, นิศา ชัชกุลและเครือวัลย์ ชัชกุล. (2557). การพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจชุมชน
กรณีศึกษา: ตำบลคลองเคียน อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*
, 10(2), 94-114.
- อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2563). *สิทธิและสวัสดิการสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- Holley H. Ulbrich. (2011). *Public Finance in Theory and Practice*, Routledge.
- Lyson, T. A. (2006). Big Business and Community Welfare. *American Journal of Economics & Sociology*, 65(5), 1001-1023. <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.2006.00489.x>
- O’Kane, G. (2020). Creating place-based health and wellbeing networks in rural and remote communities. *Australian Journal of Rural Health*, 28(1), 97-98.

เดินเรียนแรลลี่: การเทียบการเรียนรู้เชิงรุกระหว่างห้องเรียนออนไลน์ และห้องเรียนปกติ

Rally-based Learning: The Comparison between Online and Offline Active Learning

พราว อรุณรังสีเวช^{1*} และ ธนากร อุยพานิชย์²

Thotsaporn Kaewkhwaunkrai^{1*} and Thanakorn Uiphanit²

Received: 7 June 2021

Revised: 20 July 2021

Accepted: 2 August 2021

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนออนไลน์กำลังเป็นที่แพร่หลายในยุคปัจจุบัน หากแต่ขาดบรรยากาศในการเรียน ทำให้แรงจูงใจในการเรียนลดน้อยลง งานวิจัยนี้ศึกษาผลตอบรับจากนักศึกษาในกิจกรรมหาคำตอบจากสถานที่ต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย (Rally) โดยเปรียบเทียบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ผู้เรียนจะเดินในสถานที่จริง (ก่อนการระบาดของ COVID-19 ในประเทศไทย) และการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงการระบาดระลอก 2 โดยใช้ Google Maps ช่วยในการหาคำตอบ งานวิจัยนี้ใช้การรายงานผลเชิงพรรณนา หลังจากจัดกิจกรรม พบว่าผู้เรียนที่ชื่นชอบกิจกรรมรู้สึกสนุก และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษมากขึ้น ส่วนผู้เรียนที่ไม่พอใจกับกิจกรรมในสถานที่จริงจะรู้สึกเหน็ดเหนื่อย ซึ่งผู้สอนควรแนะนำการวางแผนการหาคำตอบ เพื่อประหยัดเวลาและย่นระยะทางการเดิน ปัญหาที่คล้ายคลึงกันในการเรียนการสอนทั้ง 2 รูปแบบคือ ในสถานที่จริง มีผู้เรียนบางส่วนที่ขาดความรับผิดชอบ โดยใช้เวลาในคาบเรียนไปซื้อของส่วนตัว และในการเรียนออนไลน์ คนที่ขาดความรับผิดชอบจะให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มทำงานแทน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่า ในการเรียน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., นักวิชาการอิสระ

¹ Assistant Professor, Dr., Independent Scholar

² อาจารย์ ดร., คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² Lecturer, Dr. Faculty of Science and Technology, Suan Sunandha Rajabhat University

* Corresponding e-mail: parunran@nyit.edu

การสอนออนไลน์นั้นผู้สอนควรมอบหมายงานเดี่ยว อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอนาคตควรพัฒนากลยุทธ์การสอนออนไลน์ที่กระตุ้นให้ผู้เข้าหัดความรับผิดชอบสามารถพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนได้

คำสำคัญ: การเรียนเชิงรุก, กูเกิ้ลแมพส์, กิจกรรม, ออนไลน์, แรลลี่

Abstract

Distance learning has been increasingly important, but it yields lack of positive learning environment, which causes a lower level of students' motivation. The current study aims to compare students' feedback regarding active learning activity of those who registered regular offline class (before COVID outbreak in Thailand) and those who registered online class (during COVID outbreak). The active learning used in the current study is "Rally." In the offline semester, students walked/ran around the university to find the answers about places, while in online semester, students used Google Maps to seek for the answers. After collecting students' feedback, the findings were reported as narration. Students with positive attitude toward the class, both online and offline, found that this activity improved their enjoyment and reduced their fear regarding English language. Some offline students had negative attitude, because they were tired to walk. Hence, teachers should give them an advice to plan their route systematically. A similar problem found in both online and offline session was some students' lack of responsibility. In offline class, they bought snack during class, and in online class, they left other group members to work, while they did not do anything. These could help suggest that individual work should be assigned for online class, rather than the group work. However, future study should develop strategies to motivate online students with lack of responsibility.

Keyword: Active Learning, Google Maps, Activities, Online, Rally

บทนำ

เนื่องจากการลดลงของนักศึกษา (ศรุดา ชัยสุวรรณ, เสน่ห์ สิตลารมณ, และ วีรจักร แสงวงศ์, 2563) รวมถึงผลกระทบจากโรคระบาด COVID-19 สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้ปรับการเรียนการสอนให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งเดิมที นักวิจัยด้านการศึกษาค้นคว้าทดลองการใช้เทคโนโลยีและสื่อที่ทันสมัยในงานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research Design) แม้ว่าผลลัพธ์ของการทดลองใช้สื่อการสอนระยะสั้นจะระบุว่าเทคโนโลยีมีผลดีต่อแรงจูงใจ ความสนุกตื่นเต้น และความรู้ที่ได้ (Arunrangsiwed, 2014; Rahimi & Yadollahi, 2017) แต่การขยายผลของการทดลองระยะสั้น (Cross-sectional Design) เพื่อมาใช้ในการสอนระยะยาวตลอดภาคเรียนอาจจะเป็นไปได้ยาก หมายความว่า ผู้เรียนมีความพอใจในการทดสอบระยะสั้น แต่ในระยะยาวผู้เรียนอาจจะเบื่อก็เป็นได้

งานวิจัยนี้มุ่งเปรียบเทียบผลตอบรับ (Feedback) ของการใช้กิจกรรม Active Learning หรือ การเรียนเชิงรุก ในคาบเรียนหนึ่งของภาคเรียนที่เป็นการสอนออนไลน์ กับ กิจกรรมในลักษณะเดียวกันที่เกิดขึ้นในภาคเรียนที่นักศึกษามาร่วมกิจกรรมในสถานที่จริง เพื่อที่จะได้ข้อเสนอนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสอนในอนาคต โดยในงานวิจัยนี้ จะใช้กิจกรรมที่เกี่ยวกับแผนที่และสถานที่

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบผลตอบรับ (Feedback) จากนักศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรม Active Learning ใน Google Maps และในสถานที่จริง ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะสามารถช่วยแนะนำแนวทางแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างแรงจูงใจในอนาคต

บททวนวรรณกรรม

ในช่วงที่ผ่านมา ปี ค.ศ. 2020 - 2021 ผู้สอนหลายท่านได้ระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนออนไลน์ หรือ การเรียนจากระยะทางไกล (Distance Learning) ถึงแม้ว่าเดิมที ในห้องเรียนปกติ ผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและถามตอบ แต่เมื่อวิธีดังกล่าวถูกใช้ในการสอนผ่าน Zoom หรือ Google Meet (สุนิสา สิงห์แก้ว และ ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์, 2563) หรือเครื่องมือในการสอนแบบถ่ายทอดสดอื่น ๆ (Live) ความตั้งใจเรียนและกระตือรือร้นก็ลดลง ซึ่งอาจเกิดจาก การขาดบรรยากาศ การขาดปฏิสัมพันธ์ทั้งกับผู้สอนและเพื่อน ๆ ร่วมชั้น (Fontana, 2020) การขาดแรงกระตุ้น แรงจูงใจในการเรียน (อมรา ติรศรีวัฒน์, 2563)

นอกจากนี้ การรับชมการสอนแบบถ่ายทอดสดเป็นเวลานาน ทำให้ผู้เรียนใช้งานอินเทอร์เน็ตหนักอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจมากเกินไปจนทางเศรษฐกิจของครอบครัวผู้เรียนบางคน (de Souza, Jardim, Junior, Marques, Lima, & Ramos, 2020) และนั่นก็คือความไม่เสมอภาคทาง

เทคโนโลยี (Digital Devid) (พิเชษฐ แซโซว, ชุศักดิ์ ยืนนาน และ นัฐยา เพียรสูงเนิน, 2563; เอกลักษณ์ แก้วปรารณา และ ศรีสมร พุ่มสะอาด, 2563) ในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตราคาย่อมเยาเริ่มแพร่หลาย หากแต่ผู้เรียนบางคนอาจไม่รู้วิธีการเข้าถึงเครือข่าย ในลักษณะดังกล่าว

การแก้ไขปัญหาข้างต้น อาจต้องใช้ Active Learning เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน และอาจออกแบบกิจกรรมให้ลดความยาวของการบรรยายลง ตลอดจนลดการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้เรียน ผู้สอนยังสามารถออกแบบกิจกรรมให้เป็นงานกลุ่ม เพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน สร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีมแม้ในระยะทางไกล (ทรงลักษณ์ สกุล วิจิตรสินธุ, 2560) และอาจเป็นการช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษาที่มีทักษะทางการเรียนต่ำ โดยปกติในห้องเรียนผู้เรียนที่ทักษะต่ำอาจใช้วิธีดูหรือทำตามเพื่อนร่วมชั้นที่เก่งกว่า (Crow & Murray, 2020) ส่วนผู้เรียนที่มีทักษะต่ำแต่มีความตั้งใจสูง หากเขาต้องทำงานเดียวในห้องเรียนออนไลน์ เขาอาจมีความกังวลว่าจะทำได้ไม่ดีเท่าเพื่อนหรือเรียนตามเพื่อนไม่ทัน (Cummings, 2020)

การเพิ่มแรงจูงใจและความเพลิดเพลินในการเรียนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนลดความกังวล (Zhao, Hwang, & Shih, 2021) มีความยินดีที่จะฟังบรรยายและทำกิจกรรมจนเสร็จ (Lee, 2021) ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการทำชิ้นงาน (Schukajlow, Blowberg, Rellensmann, & Leopold, 2021) และจากที่กล่าวมาในข้างต้นว่า Active Learning ควรนำมาใช้เพื่อสร้างความสนุกใน

การเรียน (Leyton-Román, Guíu-Carrera, Coto-Cañamero, & Jiménez-Castuera, 2020) อีกแรงจูงใจหนึ่งที่ผู้เรียนปฏิเสธไม่ได้ ก็คือ คะแนนในการทำกิจกรรม

โดยปกติแล้ว คะแนนสอบจะเป็นส่วนที่ผู้สอนให้ความสำคัญมาก ในบางวิชา มีคะแนนสอบกลางภาคและปลายภาครวมกันมากถึงร้อยละ 60 แต่เมื่อการเรียนการสอนถูกปรับให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์ การทุจริตสามารถเกิดขึ้นได้ง่ายมาก (Bojović, Bojović, Vujosević, & Šuh, 2020) เช่น การทำข้อสอบแทนกัน โดยอาจให้เพื่อนที่คะแนนดีทำข้อสอบด้วยอุปกรณ์หลายเครื่องแทนคนอื่น ๆ, การทำข้อสอบร่วมกันเป็นกลุ่มโดยเปิดอุปกรณ์สื่อสารอีกเครื่องเพื่อพูดคุยกันตลอดเวลา, การใช้ญาติผู้ใหญ่หรือพี่น้องทำข้อสอบแทน, การแอบเปิดดูหนังสือหรือสืบค้นข้อมูลในกรณีที่ผู้สอนไม่อนุญาต เป็นต้น ผู้สอนบางท่านแนะนำว่า ควรให้ผู้เรียนเปิดกล้องโดยให้เห็นหน้าเสมอ (วิทยา วาโย, อภิรติ เจริญกุล, ฉัตรสุตา กานกายนต์, และ จรรยา คนใหญ่, 2563) ซึ่งอาจช่วยป้องกันการทุจริตได้บางส่วน แต่ก็ได้ป้องกันได้ทั้งหมด เพราะผู้เรียนยังสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นด้วยการพิมพ์ข้อความในหน้าจออื่น สามารถสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ได้ หรือ มีญาติคอยบอกคำตอบอยู่หลังหน้าจอ

ความง่ายในการทุจริตในข้อสอบ จึงสามารถนำมาเป็นเหตุผลเพื่อสนับสนุนการเรียนแบบ Active Learning ในห้องเรียนออนไลน์ ที่ผู้สอนควรให้น้ำหนักคะแนนอยู่ที่กิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าการสอบ (พาริดา หิมะด้า และ รัตนะ บัวสนธ์, 2564) เพื่อ

เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมแก่ผู้เรียน และยังช่วยลดสัดส่วนคะแนนที่ผู้เรียนอาจได้มาโดยมิชอบ

แม้ว่าโดยทั่วไป ความกังวลในการเรียนและความสนุกสนานจะแปรผกผันซึ่งกันและกัน (Bensalem, 2021; Nemati, Roohani, & Mirzaei, 2020) การสร้างความกังวลบางชนิดก็สามารถก่อให้เกิดความสนุกสนานได้ (Eustress) (Adam, 2017) เช่น การดูภาพยนตร์ที่มีมาตรการต่อเนื่องไล่ล่าตัวละครเอก การเล่นเกมเล่นผาดโผนในสวนสนุก การเล่นเกมที่มีเวลาจำกัดแต่ต้องทำคะแนนให้ได้สูง ๆ การเชียร์ทีมฟุตบอลกับคู่แข่งที่สูสีกัน เป็นต้น และเช่นเดียวกันกับ Active Learning ที่นักวิชาการแนะนำว่า ควรมีการนัดเวลาและจำกัดเวลาในการทำกิจกรรมให้กระชับ เพื่อเพิ่มความกระตือรือร้นในช่วงคาบเรียน (สีขาว เชื้อปรง, กณลา ชาญวิรัตน์, ปาริชาติ แซ่ว่อง, และ ประชาสันต์ แวนโรสง, 2564) การกระชับเวลาอาจช่วยแก้ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในการเรียนออนไลน์ เช่น ผู้เรียนที่ขาดความรับผิดชอบ ไม่สามารถบังคับตนเองให้ตั้งใจได้ (อมรา ติรศรีวัฒน์, 2563)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนออนไลน์โดยใช้ Google Maps ร่วมด้วย ทั้งนี้มีใช้เพียงเพราะนักวิชาการต่างชาติเคยใช้ Google Maps เป็นส่วนหนึ่งในการสอนวิชา ธรณีวิทยา (Nagel & Clary, 2020) ภูมิศาสตร์ (Rocca, 2019) ธุรกิจ (Yin & Lee, 2019) คณิตศาสตร์ (Alves, Mancebe, Boncompagno, Júnior, Romão, & Garcia, 2019) วิศวกรรมศาสตร์ (Carbonell-Carrera & Saorin, 2017) ภาษาต่างชาติ (Kweldju,

2018) และประสบความสำเร็จในกิจกรรมการสอนนั้น หากแต่ยังเป็นเพราะ Google Maps มีข้อมูล Street View ที่มีภาพของถนน ผู้คน ตึกรามบ้านช่อง ซึ่งอาจช่วยให้นักเรียนนักศึกษาได้รู้สึกเหมือนกับได้ออกเดินทางไปด้วยกัน ไปด้วยกัน ไปด้วยกัน ในช่วงที่ทุกคนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในบ้าน สืบเนื่องจากโรคระบาด

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 2 กลุ่ม ซึ่งลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษ ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยนักศึกษาในกลุ่มแรก เรียนในห้องเรียน (46 คน) ในภาคเรียนต้นปี พ.ศ. 2563 ก่อนการระบาดของ COVID-19 และนักศึกษาในกลุ่มที่ 2 เรียนแบบออนไลน์ (39 คน) ในภาคเรียนต้นปี พ.ศ. 2564

ขั้นตอนการดำเนินงาน

กลุ่มเรียนในชั้นเรียนปกติ: สำหรับกลุ่มเรียนในห้องเรียน ก่อนถึงวันทำกิจกรรม 1 สัปดาห์ ผู้สอนได้แจ้งให้นักศึกษาทุกคนตรงต่อเวลา โดยให้ใส่ชุดไปรเวทสุภาพ สวมกางเกง และรองเท้าผ้าใบ เมื่อถึงวันจัดกิจกรรม ทุกคนจะจับกลุ่มกัน จำนวนสมาชิกต้องไม่ต่ำกว่า 4 คน และไม่เกิน 6 คน โดยกำหนดให้มีผู้บัญชาการ 2 คน ซึ่งจะต้องนั่งในห้องเรียนตลอดระยะเวลากิจกรรม จากนั้น ผู้สอนจะให้ตัวแทนกลุ่มจับฉลาก เลือกชุดคำถาม แต่ละกลุ่มจะได้ใบงาน 1

ใบที่มี 10 คำถาม ไม่ซ้ำกันทุกกลุ่ม โดยคำถามจะเกี่ยวข้องกับสถานที่ต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

นักศึกษาบางกลุ่มสร้างกลุ่มในสังคมออนไลน์เพื่อใช้สื่อสารกันชั่วคราว แต่บางกลุ่มก็ใช้เบอร์โทรศัพท์เพื่อติดต่อสื่อสาร ผู้สอนใช้เวลา 30 นาที ผู้บัญชาการ 2 คนของแต่ละกลุ่ม จะคอยบอกสมาชิกกลุ่มที่เหลือ ให้วิ่งไปหาคำตอบในแต่ละสถานที่ เมื่อได้คำตอบ ผู้บัญชาการ จะเขียนคำตอบเป็นภาษาอังกฤษลงไปในใบงาน ผู้สอนกำหนดให้ทุกคนต้องเสร็จภายใน 30 นาทีที่กำหนด ทั้งการเขียนคำตอบทุกข้อและการเดินสำรวจหาคำตอบ โดยผู้สอนจะรับใบงานจากนักศึกษาที่ต่อเมื่อ สมาชิกทุกคนในกลุ่มกลับมาถึงห้องเรียนครบ ถ้าส่งสาย จะมีการหักคะแนนเล็กน้อยตามนาฬิกาที่สาย

นักศึกษาที่ทำกิจกรรมเสร็จเร็ว และส่งใบงานเรียบร้อยแล้ว จะนั่งพูดคุยกับผู้สอนก่อนกลับบ้านเป็นเวลาสั้น ๆ ผู้สอนจะมีโอกาสทราบผลตอบรับของการทำกิจกรรมจากทุก ๆ กลุ่ม ยกเว้นกลุ่มสุดท้าย

ตัวอย่างคำถามสำหรับกิจกรรมในชั้นเรียน

1. How many benches can be found in the 2nd floor of the building 56?

2. How many cars can be parked under the library?

3. What is the color of coupon exchange desk in the main cafeteria of our university?

4. What kind of material was used to make running tracks around the soccer stadium?

5. What kind of trees is in front of the Faculty of Fine and Applied Arts?

กลุ่มเรียนในชั้นเรียนออนไลน์: ก่อนที่จะมีกิจกรรมนี้ ผู้สอนทำคลิปวิดีโอสั้นเกี่ยวกับการใช้ Google Maps ใน Mode ที่เรียกว่า Street View ที่ผู้ใช้จะสามารถเคลื่อนกล้องไปรอบ ๆ บริเวณของมหาวิทยาลัย เพื่อดูสิ่งต่าง ๆ ได้ ผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาจับกลุ่มล่วงหน้า จำนวน 3-5 คนต่อกลุ่ม และเมื่อถึงเวลาเรียน แต่ละกลุ่มจะได้รับคำถามในจำนวนที่แตกต่างกัน คือ จำนวนสมาชิกกลุ่มคูณด้วย 2 เช่น กลุ่มที่มี 3 คน จะได้รับ 6 คำถาม

เมื่อถึงเวลาที่นัดหมายให้ทำกิจกรรม ผู้สอนโพสต์คำถามใน Facebook แยกกลุ่มละ 1 โพสต์ ผู้เรียนจะมีเวลา 35 นาที ตั้งแต่เวลาที่โพสต์ เพื่อหาคำตอบจาก Google Maps คำถามจะไม่อิงตามความเป็นจริงของมหาวิทยาลัย ณ เวลาปัจจุบัน แต่จะอิงตามสิ่งที่ปรากฏใน Street View (หมายถึง ถ้ามหาวิทยาลัยเพิ่งขุดบ่อน้ำเพิ่ม แต่ใน Google Maps ยังไม่มีบ่อน้ำ ก็ให้เขียนคำตอบตามใน Google Maps คือ ไม่มีบ่อน้ำ) เมื่อได้คำตอบแล้ว สมาชิกกลุ่มคนใดก็ได้ สามารถพิมพ์คำตอบลงใต้โพสต์ได้เลย ผู้สอนคาดหวังว่าจะได้เห็นสมาชิกทุกคนโพสต์กันคนละ 1-3 คำตอบ

หลังจากทำกิจกรรม นักศึกษาสามารถโพสต์ความคิดเห็นในกลุ่มหรือส่งข้อความส่วนตัวมาที่ผู้สอนโดยใช้ Facebook Messenger ตามความสมัครใจ

ตัวอย่างคำถามสำหรับกิจกรรมใน Facebook

1. How many steps of stair are in front of the building #43?

2. What is the telephone number shown on blue signage near football pitch?

3. What is the motto of university shown at the entrance of food court?

4. How many building's names are on the direction pole at the west corner of the green pool?

5. What is the color of the roof of Faculty of Science and Technology?

อาจสำคัญที่จะแจ้งให้ผู้อ่านงานวิจัยนี้ทราบว่า ผู้สอนหรือผู้เขียนบทความนี้ได้จัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ในทุก ๆ คาบเรียน โดยมักจะบรรยายต้นคาบ ไม่เกิน 30 นาที และตามด้วยกิจกรรม 2-3 กิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งกิจกรรมในแต่ละคาบจะมีความแตกต่างกัน ในบทความนี้ รายงานผลของกิจกรรมเดี่ยวในคาบเดียว ของแต่ละภาคเรียนอย่างไรก็ตาม เป็นไปได้ว่านักศึกษาจะกล่าวถึงคาบอื่น ๆ ด้วยในขณะที่แสดงความคิดเห็น

การรายงานผล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Narrative Research) โดยนำผลการสัมภาษณ์ (Short Interview) และผลตอบรับ (Feedback) จากนักศึกษาแต่ละกลุ่มมาวิเคราะห์และอภิปรายเพื่อหาข้อเสนอแนะการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ทั้งในห้องเรียนจริงและในโลกออนไลน์

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ทั้งการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติและการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้ที่ชอบ Active Learning มีความรู้สึกคล้ายคลึงกัน จากผลตอบรับของผู้เรียนที่แสดงความคิดเห็นในด้านดี การเรียนการสอนในคาบดังกล่าว พวกเขารู้สึกสนุก อยากเรียน ไม่กลัวภาษาอังกฤษ และไม่เบื่อ ผู้วิจัยเห็นว่าควรทำกิจกรรมนี้ต่อไป แต่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงโดยใช้การตอบรับจากผู้เรียนที่ไม่ชื่นชอบกิจกรรม

ตารางที่ 1 ตัวอย่างความคิดเห็นเชิงบวกต่อการเรียนเชิงรุกแบบ Rally

ห้องเรียนปกติ	ห้องเรียนออนไลน์
1. สนุกและไม่เครียด	1. อาจารย์มีเครื่องมือการสอนไม่ซ้ำกันทุกคาบเลย
2. แปลกใหม่ดี ไม่เหมือนวิชาอื่น ๆ	2. ดีใจที่จำชื่ออาจารย์เราได้ Tag ชื่อเราอีกด้วย
3. วิธีการสอนน่ารักดี	3. สอนดี เข้าใจง่าย ให้กำลังใจสอนแบบนี้ต่อไป
4. รู้สึได้ว่าอาจารย์วางแผนเตรียมตัวมาทุกคาบ	4. ภาษาอังกฤษตอนนี้จึงเป็นวิชาที่ไม่ต้องกลัวละ
5. มันส์ดี กิจกรรมทำให้อยากเรียน	5. เรากลายเป็นคนที่ชอบวิชาภาษาอังกฤษไปเลย

ห้องเรียนปกติ	ห้องเรียนออนไลน์
6. เป็นกิจกรรมที่สนุกกว่าคาบอื่น ๆ ชอบคาบนี้มาก	6. รู้สึกสบายใจตอนเรียน

ตารางที่ 2 ตัวอย่างความคิดเห็นเชิงลบต่อการเรียนเชิงรุกแบบ Rally

ห้องเรียนปกติ	ห้องเรียนออนไลน์
1. เพื่อนผม สงสัยจะไม่กลับมาละ คราวหน้า อาจารย์ต้อง ให้ทั้งกระเป๋าเงินไว้ในห้อง	1. เพื่อนบางคน internet ไม่พร้อม
2. ไม่ชอบเกมส์นี้ เหนื่อย ต้องตากแดด	2. เพื่อนในกลุ่มบ้านไม่มีคอม กลายเป็นภาระคนอื่น ต้องทำเยอะแยะ
3. กิจกรรมไม่เห็นจะเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ	3. ให้เวลาน้อยไป ทำไม่ทัน
4. จะหักคะแนนทำไมกัน แค่เกินเวลา	4. ใน Facebook มันขึ้นมาทีเดียวยหลายโพสของทุก กลุ่ม เลยหาคำถามของกลุ่มตัวเองยาก
5. ใส่รองเท้าส้นสูงมา วิ่งไม่ไหว	5. เพื่อนคนอื่นตอบที่ Notification ก็ติดตามที เลย สับสนตอนทำงานตัวเอง
6. คาบหน้า ขอกิจกรรมอยู่แต่ในห้องได้มัย	6. คราวหน้า อาจารย์มอบหมายงานแบบฝึกหัด ธรรมดาดีกว่า

ส่วนผู้ที่แสดงความคิดเห็นในด้านไม่ดี ในกิจกรรมที่อยู่ในสถานที่จริง มักเกี่ยวกับความเหนื่อยที่ต้องออกจากห้องเรียนไปหาคำตอบจากสถานที่ต่าง ๆ ในรั้วมหาวิทยาลัย ซึ่งมีเวลากำหนดแน่ชัด ผู้เรียนที่มีความรับผิดชอบอาจวิ่งจนเหนื่อยเพื่อกลับมาให้ตรงเวลา ส่วนผู้เรียนที่ขาดความรับผิดชอบอาจต้องการเวลาเพิ่มเพื่อไปซื้อน้ำดื่มและขนม และพวกเขาบางส่วนกลับมาถึงห้องเรียนเกินเวลาไปมาก ทำให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มเดียวกันที่รับบทบาทเป็น ผู้บัญชาการ ต้องรองานกว่าพวกเขาจะกลับมาและโดยหักคะแนน “ค่าสาย” ไปด้วย

คำแนะนำของปัญหานี้คือ ผู้สอนสามารถแนะนำการลำดับสถานที่จากใกล้ไปไกล เพื่อให้

ผู้เรียนที่อาสาออกนอกห้องเรียนไม่ต้องวิ่งวนไปมาหลายครั้ง หากผู้สอนปล่อยให้เป็นที่หน้าห้องสมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้บัญชาการโดยลำพัง เขาอาจไม่ได้ลำดับสถานที่และอาจสั่งให้เพื่อนวิ่งไปกลับหลายรอบ ผู้สอนยังจำเป็นต้องกดขึ้นเรื่องวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่รับอาสาทำหน้าที่เดินหาคำตอบนอกห้องเรียน ซึ่งคำแนะนำหนึ่งอาจสามารถนำมาใช้ได้คือ ให้อาสาทำทุกชนิดไว้ในห้องเรียน เพื่อให้คนที่ต้องการหนีกลับบ้านต้องกลับมาที่ห้องเรียนก่อน และทำให้ไม่สามารถใช้เงินสดซื้อขนมระหว่างทางได้ แต่อย่างไรก็ตาม กิจกรรมนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องพกโทรศัพท์มือถือเพื่อติดต่อสื่อสารกับเพื่อน ๆ

ตลอดเวลา ดังนั้น อาจไม่สามารถป้องกันการจ่ายเงินซื้อขนมผ่านแอปพลิเคชันได้

นอกจากนี้ นักศึกษาบางคนได้สวมรองเท้าส้นสูง ทำให้เกิดอาการเจ็บเท้าในขณะเดินหรือวิ่งเพื่อหาคำตอบ แม้ว่าผู้สอนจะแจ้งนักศึกษาล่วงหน้า 1 สัปดาห์ในคาบก่อนหน้านั้น แต่นักศึกษาบางคนอาจขาดเรียนทำให้ไม่ได้รับแจ้ง หรืออาจเกิดจากการลืมหรือเคยชินกับการสวมรองเท้าตามปกติของตน ดังนั้น ผู้สอนอาจใช้ช่องทางออนไลน์เข้ามาช่วยเพื่อเตือนนักศึกษาล่วงหน้า 1 วันก่อนคาบเรียนที่มีกิจกรรม

โดยรวมแล้ว จากผลตอบรับในด้านไม่ดี ปัญหาของกิจกรรมในสถานที่จริงมีความเกี่ยวข้องกับการวางแผนลำดับสถานที่เพื่อหาคำตอบและวินัยในการรักษาเวลา ผู้สอนยังพบอีกปัญหาด้วยตนเองอีกว่า ผู้เรียนที่อาสาออกไปหาคำตอบนอกห้องนิยมนัดไปด้วยกันเป็นกลุ่ม ไม่มีการแยกกันหาคำตอบ ทำให้แต่ละคนต้องเดินไกลเพื่อไปยังทุก ๆ จุด และใช้เวลานานกว่ากำหนด ส่วนผู้เรียนที่สามารถแยกย้ายกันทำงานตามที่ผู้บัญชาการมอบหมายนั้น จะสามารถกลับมาได้เร็วกว่ากลุ่มอื่น ๆ ข้อค้นพบนี้ อาจใช้สอนนักศึกษาเรื่องการทำงานเป็นทีม คือรับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมายเพื่อให้ภารกิจของกลุ่มสำเร็จลุล่วง โดยการทำงานเป็นทีม แต่ละคนไม่จำเป็นต้องเกาะติดอยู่ร่วมกันตลอดเวลา

ในประเด็นที่นักศึกษาคนที่ออกเดินหาคำตอบรู้สึกเหมือนกิจกรรมไม่เกี่ยวข้องกับวิชาภาษาอังกฤษ อาจเพราะพวกเขาไม่เหมือนทีมผู้บัญชาการที่จะต้องอ่านคำถามและเขียนคำตอบเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้น

การปรับปรุงข้อนี้ คือ อาจให้นักศึกษาที่รับบทเป็นผู้บัญชาการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับพวกเขา แม้จะป็นภาษาไทยบ้างก็ยังได้ฝึกฝนมากกว่าให้พูดภาษาไทยล้วน

ในคาบเรียนออนไลน์ แม้ว่าปัญหาเรื่องความเหนื่อยทางกายจะไม่เกิดขึ้นแต่ปัญหาด้านการขาดความรับผิดชอบยังคงมีอยู่ ในการตอบคำถามโดยเขียน Comment ใต้โพสต์ในกลุ่มเรียน Facebook นั้น ทุกคนสามารถโพสต์ด้วย Account ของตนเอง หากแต่บางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีสมาชิก 5 คน (กิจกรรมให้จับกลุ่มอย่างน้อย 3 คนแต่ไม่เกิน 5 คน) มักมีสมาชิกเพียง 1-2 คนเท่านั้นที่เป็นผู้โพสต์คำตอบ และเมื่อจบคาบเรียน คนเหล่านั้นได้เขียนข้อความทั้งในรูปแบบสาธารณะและส่วนตัวแจ้งผู้สอนเรื่องความไม่พร้อมเรื่องคอมพิวเตอร์ของสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ทำให้พวกเขาต้องทำงานแทน ในขณะที่เพื่อน ๆ เหล่านั้นสบาย และได้คะแนนงานกลุ่มไปฟรี ๆ

ผู้สอนมีความเห็นว่า แผนที่ Google Maps และ Street View สามารถดูได้ด้วยโทรศัพท์มือถือไม่ว่าจะระบบ Android หรือ iOS และยังให้ความเร็วอินเทอร์เน็ตต่ำกว่าการรับชมวิดีโอแบบบรรยายของผู้สอนในวิชาอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนที่อ้างถึงความไม่พร้อมของคอมพิวเตอร์นั้น คือ ผู้เรียนที่ขาดความรับผิดชอบ โดยหวังให้เพื่อน ๆ คนอื่น ๆ ในกลุ่มทำงานให้แทน

หากผู้เรียนทุกคนช่วยกันทำงานนี้ โดยไม่มีใครเอาเปรียบกัน การหาคำตอบ 2 ข้อในเวลา 35 นาที คงไม่ใช่เรื่องยากเกินนักศึกษาระดับปริญญาตรี และเวลาที่ให้ค้นหาคำตอบก็จะเพียงพอสำหรับทุก

คน ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในกลุ่มที่มี 5 คน และได้รับคำถาม 10 ข้อ นั้น นักศึกษา 1-2 คนจะต้องหาคำตอบถึง 10 ข้อ โดยที่อีก 3 คนทำงาน

ดังนั้น ปัญหาที่เหมือนกันระหว่างกิจกรรมนี้ ในสถานที่จริงและในโลกออนไลน์คือ ผู้ที่ขาดความรับผิดชอบสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ที่ตั้งใจทำกิจกรรม ในงานวิจัยของ Crow and Murray (2020) ผู้เรียนที่ไม่เก่งมักจะดูการทำงานของคนที่เก่งกว่าในห้องเรียนเพื่อที่จะทำตาม หากแต่ในการเรียนออนไลน์ การเฝ้าดูเพื่อนที่เก่งกว่าอาจทำได้ยาก ซึ่งในงานวิจัยนี้ กลับกลายเป็นว่าปัญหาไม่ได้เกิดจากความเก่ง หากแต่เป็นการขาดความรับผิดชอบและทำงานให้คนที่รับผิดชอบกว่าทำแทน ส่วนในงานวิจัยของชาวไทย พิเชษฐ แซ่โซว, ชุศศักดิ์ ยืนนาน และ นัฐยา เพียรสูงเนิน (2563) พบว่าผู้เรียนที่ขาดความรับผิดชอบไม่เหมาะกับการเรียนการสอนออนไลน์ เพราะไม่สามารถควบคุมตนเองได้

อย่างไรก็ตาม หากผู้ที่ขาดความรับผิดชอบเลือกที่จะไม่ทำงานส่ง ก็ควรที่จะได้รับผลลัพธ์นั้นแต่เพียงผู้เดียว มิใช่ทำให้สมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ต้องเครียดเพื่อทำงานให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยจึงแนะนำว่า ในการเรียนการสอนออนไลน์ กิจกรรมนี้ควรเป็นงานเดี่ยว มิใช่งานกลุ่ม และให้ทุกคนตอบคำถามที่แตกต่างกันคนละ 2 ข้อโดยใช้เวลา 35 นาทีเท่าเดิม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อคนที่ตั้งใจเรียน และคนที่ขาดความรับผิดชอบก็จะมีโอกาสน้อยลงที่จะขอให้เพื่อนทำงานแทนอย่างลับ ๆ

นอกจากปัญหาเกี่ยวกับระดับความรับผิดชอบแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สังคม

ออนไลน์ ถึงแม้ว่านักศึกษาเกือบทั้งหมดในปัจจุบันจะรู้จัก Facebook เป็นอย่างดีและใช้อยู่เป็นประจำ (รัชตกร พลภักดี, 2563) แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะใช้เก่ง ผู้สอนจึงมีหน้าที่สอนการตั้งค่า Notification และการจัดลำดับโพสต์ในกลุ่ม (Sort) เพื่อขจัดปัญหาที่ผู้เรียนแจ้งไว้เกี่ยวกับปริมาณ Notification ที่มากเกินไป ทำให้ไม่สามารถหาโพสต์ของกลุ่มตนเองพบ

ความรับผิดชอบถือเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญกับอนาคตทั้งการเรียนและการทำงาน ของนักศึกษา (ปริญญาภรณ์ ธนะบุญพวง, ศิริเดช สุขีวะ, และ โชติกา ภาษีผล, 2560) การให้นักศึกษาที่ขาดความรับผิดชอบทำงานเดี่ยวอาจใช้ได้ผลกับผู้ที่มีความกังวลเรื่องผลการเรียน แต่อาจไม่มีผลกับบางคนที่ไม่สนใจหรือไม่เห็นว่าการเรียนจบเป็นสิ่งสำคัญ งานวิจัยด้านการศึกษาในอนาคต ควรหาแนวทาง หรือกลยุทธ์การเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนออนไลน์ ที่จะสามารถกระตุ้นความรับผิดชอบและตั้งใจเรียนของนักเรียนนักศึกษา

สรุป

เพื่อปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นที่น่าสนใจของนักเรียนนักศึกษายุคปัจจุบันจึงมีการส่งเสริมให้ใช้กิจกรรม Active Learning หรือการเรียนเชิงรุกในชั้นเรียน แต่ด้วยสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ที่บังคับให้สถาบันการศึกษาแทบทุกแห่งในโลกต้องใช้การเรียนแบบทางไกล หรือ ออนไลน์ งานวิจัยนี้จึงเทียบผล

ตอบรับที่นักศึกษาพิมพ์หรือพูดหลังจากร่วมกิจกรรม Active Learning ทั้งในรูปแบบปกติในชั้นเรียนและรูปแบบออนไลน์ นักศึกษาส่วนมากรู้สึกสนุก ชื่นชอบ และมีทัศนคติในด้านดี แต่เนื่องจากงานวิจัยนี้ต้องการหาข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการสอนในอนาคต จึงได้นำผลตอบรับในด้านลบมาอภิปรายเป็นหลัก หลังจากเก็บข้อมูลแล้ว จึงทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคล้ายคลึงกันทั้งในสถานที่จริงและห้องเรียนออนไลน์คือ การขาดความรับผิดชอบของผู้เรียนบางส่วน ซึ่งส่งผลเสียต่อสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องเรียนออนไลน์ นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาที่ไม่ชอบกิจกรรม หากแต่ต้องการเรียนแบบปกติและทำแบบฝึกหัดตามปกติมากกว่า ผู้วิจัยแนะนำว่าควรพัฒนากลยุทธ์การเพิ่มความรับผิดชอบของผู้เรียน และผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับทักษะการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละคน เช่น ผู้เรียนที่ชอบแสดงความคิดเห็น ควรที่จะมีโอกาสน้อย 1-2 คาบในภาคเรียนหนึ่งๆ ที่ได้มีโอกาสทำกิจกรรมที่ตรงกับความชอบนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

ทรงลักษณ์ สกฤติจิตรสินธุ์. (2560). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์.

Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 437-450.

ปริญญาภรณ์ ธนะบุญปวง, ศิริเดช สุชีวะ, และโชติกา ภาษีผล. (2560). การพัฒนาแบบวัดความรับผิดชอบของ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 18(2), 212-219.

ข้อจำกัด

แม้ว่าการดำเนินการวิจัยจะคล้ายคลึงการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) หากแต่ไม่มีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และยังไม่ได้ทำในปีการศึกษาเดียวกัน ซึ่งอาจทำให้การเปรียบเทียบข้อมูลไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ การเรียนการสอนนี้ใช้ทดสอบกับนักศึกษามหาวิทยาลัยเดียว อาจไม่สามารถนำไปขยายผลได้มาก

งานวิจัยในอนาคต ควรมีการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ให้ดีกว่านี้ เช่น ภาคเรียน และ จำนวนคน เป็นต้น ผู้วิจัยในอนาคตอาจพิจารณาใช้แบบสอบถามเพื่อวัดค่าตัวแปรที่ต้องการศึกษา ก่อนและหลังกิจกรรม และหากต้องการข้อมูลเชิงคุณภาพ ควรให้ผู้เรียนพิมพ์ในสังคมออนไลน์หรือ Google Form แทน เพราะการสัมภาษณ์ต่อหน้าหรือโพสข้อความสาธารณะอาจทำให้ผู้เรียนเกรงใจ และพูดแต่สิ่งดี ๆ ตามที่ผู้สอนพบในงานวิจัยนี้ว่านักศึกษาจำนวนมากมีความคิดเห็นเชิงบวก

- พิเชษฐ แห้ว, ชูศักดิ์ ยืนนาน และนุญา เพียรสูงเนิน. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ในการศึกษาพยาบาลภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19. *วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล*, 26(2), 189-202.
- พาริดา หิมะดำ และรัตนะ บัวสนธ์. (2564). การออกแบบสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการวัดผลการเรียนรู้. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 15(1), 15-26.
- รัชดากร พลภักดี. (2563). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ COVID-19. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 19(1), 1-5.
- วิทยา วาโย, อภิตี เจริญกุล, ฉัตรสุดา กานกายนต์, และจรรยา คนใหญ่. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9: วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*, 14(34), 285-298.
- ศรดา ชัยสุวรรณ, เสน่ห์ สิตลารมณ, และวีรจักร แสงวงศ์. (2563). การพลิกโฉมอุดมศึกษาไทยในยุคภาวะวิกฤตผู้เรียน. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 6(1), 686-702.
- สีขาว เชื้อปรุง, กนลา ชาญวิรัตน์, ปาริชาติ แซ่ว่อง, และประชาสันต์ แวนโซสง. (2564). นวัตกรรมการออกแบบแผนงานการจัดการเรียนการสอน ภาควิชาออนไลน์ ของรายวิชาชนบทศึกษาทางการแพทย์ ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19. *วารสารราชพฤกษ์*, 19(1), 12-20.
- สุนิสา สิงห์แก้ว และภาวิณี ศรีสุขพัฒนานันท์. (2563). การใช้เทคนิคการสอนของอาจารย์สายสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ช่วงการระบาดของไวรัสโควิดในประเทศระยะแรก. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 35(3), 131-141.
- อมรา ตีรศรีวัฒน์. (2563). การประเมินข้อดีและข้อด้อยของการจัดการเรียนการสอนบัญชีออนไลน์ในวิชาด้านการบัญชีโดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาบัญชี มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ: ในสถานการณ์ของการรักษา ระยะห่างทางสังคมช่วงโรคระบาด COVID-19. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*, 9(2), 179-194.
- เอกลักษณ์ แก้วปรารถนา และศรีสมร พุ่มสะอาด. (2563). แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนจำอากาศ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นายเรืออากาศ*, 8, 31-41.
- Adam, A. (2017). *Understanding the motivational and behavioural factors behind PSL fans in South Africa*. (Master's thesis). Durban, South Africa: University of KwaZulu-Natal.
- Alves, I.R.S., Mancebo, M.C., Boncompagno, T.C.S., Júnior, W.D.O., Romão, E.C., & Garcia, R.V. (2019). Problem-Based Learning: A Tool for the Teaching of Definite Integral and the

- Calculation of Areas. *International Journal of Information and Education Technology*, 9(8), 589-593.
- Arunrangsiwed, P. (2014). *The Experimental Research Design of Animation-Based Learning Research*. The 10th National and International Social Science Symposium: Social Innovation for Sustainable Development in ASEAN Community (pp. 25-32). Chiang Rai, Thailand: Chiang Rai Rajabhat University.
- Bensalem, E. (2021). Classroom enjoyment and anxiety among Saudi undergraduate EFL students: does gender matter?. *Vigo International Journal of Applied Linguistics*, 18, 9-34. <https://doi.org/10.35869/vial.v0i18.3363>
- Bojović, Ž., Bojović, P.D., Vujošević, D., & Šuh, J. (2020). Education in times of crisis: Rapid transition to distance learning. *Computer Applications in Engineering Education*, 28(6), 1467-1489. <https://doi.org/10.1002/cae.22318>
- Carbonell-Carrera, C., & Saorin, J.L. (2017). Geospatial Google Street View with virtual reality: A motivational approach for spatial training education. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 6(9), 261. <https://doi.org/10.3390/ijgi6090261>
- Crow, J., & Murray, J.A. (2020). *Online distance learning in biomedical sciences: community, belonging and presence*. In P. Rea (Ed.), *Biomedical Visualisation* (Advances in Experimental Medicine and Biology, vol. 1235) (pp. 165-178). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-37639-0_10
- Cummings, J. (2020). *Postgraduate Students' Experiences of Distance Learning*. (Doctoral dissertation). UK: Queen's University Belfast.
- de Souza, G.H.S., Jardim, W.S., Junior, G.L., Marques, Y.B., Lima, N.C., & Ramos, R.S. (2020). Brazilian Students' Expectations Regarding Distance Learning and Remote Classes During the COVID-19 Pandemic. *Kuram ve Uygulamada Egitim Bilimleri*, 20(4), 65-80. <https://doi.org/10.12738/jestp.2020.4.005>
- Fontana, M.T. (2020). Gamification of ChemDraw during the COVID-19 Pandemic: Investigating How a Serious, Educational-Game Tournament (Molecule Madness) Impacts Student Wellness and Organic Chemistry Skills while Distance Learning. *Journal of Chemical Education*, 97(9), 3358-3368. <https://doi.org/10.46245/ijorer.v2i2.89>

- Kweldju, S. (2018). *Using Googlemaps for Linguistic Landscape Activities in Self-Access Center: Improving English Department Students' Competencies*. In Proceedings of the 4th International Conference on Human-Computer Interaction and User Experience in Indonesia, CHuXiD'18 (pp. 89-92). ACM. <https://doi.org/10.1145/3205946.3205959>
- Lee, J.S., & Lee, K. (2021). The role of informal digital learning of English and L2 motivational self system in foreign language enjoyment. *British Journal of Educational Technology*, 52(1), 358-373. <http://doi.org/10.1111/bjet.12955>
- Leyton-Román, M., Guíu-Carrera, M., Coto-Cañamero, A., & Jiménez-Castuera, R. (2020). Motivational variables to predict autotelic experience and enjoyment of students. Analysis in function of environment and sports practice. *Sustainability*, 12(6), 2352. <https://doi.org/10.3390/su12062352>
- Nagel, A.O., & Clary, R.M. (2020). Google Earth in Online Geosciences Classrooms. *Active Learning in College Science*, 697-711. https://doi.org/10.1007/978-3-030-33600-4_43
- Nemati, F., Roohani, A., & Mirzaei, A. (2020). Investigating Foreign Language Enjoyment and Public Speaking Class Anxiety in the EFL Class: A Mixed Methods Study. *Journal of Teaching Language Skills*, 39(1), 115-152. <http://doi.org/10.22099/jtls.2020.37330.2835>
- Rahimi, M., & Yadollahi, S. (2017). Effects of offline vs. online digital storytelling on the development of EFL learners' literacy skills. *Cogent Education*, 4(1), 1285531. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2017.1285531>
- Rocca, A.M. (2019). Google MyMaps: Mapping 4th Grade Geography and History. *Social Studies Review*, 57, 23-31.
- Schukajlow, S., Blomberg, J., Rellensmann, J., & Leopold, C. (2021). Do emotions and prior performance facilitate the use of the learner-generated drawing strategy? Effects of enjoyment, anxiety, and intramathematical performance on the use of the drawing strategy and modelling performance. *Contemporary Educational Psychology*, 65, 101967. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2021.101967>
- Yin, C.Y., & Lee, L.Y. (2019). Teaching chemical engineering students industrial symbiosis using online resources: A Singapore case study. *Education for Chemical Engineers*, 27, 28-34. <https://doi.org/10.1016/j.ece.2019.01.001>

Zhao, L., Hwang, W.Y., & Shih, T.K. (2021). Investigation of the Physical Learning Environment of Distance Learning Under COVID-19 and Its Influence on Students' Health and Learning Satisfaction. *International Journal of Distance Education Technologies (IJDET)*, 19(2), 61-82. <http://doi.org/10.4018/IJDET.20210401.oa4>

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์กับการใช้โปรแกรม ATLAS.ti

Historical tourist attraction with the use of ATLAS.ti program

รุ่งรัตน์ หัตถกรรม^{1*}Rungrat Hatthakam^{1*}

Received: 3 June 2021

Revised: 12 July 2021

Accepted: 9 August 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างข้อสรุปผลจากการวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2563 ในฐานข้อมูลวิจัย Thai Journal Online (Thaijo) เกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยคือ เป็นงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Thai Journal Online (Thaijo) และเผยแพร่ภายในระยะเวลา 9 ปี คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2563 ได้งานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์ จำนวน 20 เรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) การลงรหัสคือ ปีที่เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัย สถาบันการวิจัย จังหวัดและภาค (พื้นที่ทำวิจัย) โดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti 7.5.16 ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่และร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า ปีที่เผยแพร่ พ.ศ. 2558-2563 มากที่สุด ร้อยละ 80 เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.39 สถาบันการวิจัย ที่เป็นมหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นอันดับที่สูงที่สุด ร้อยละ 82. พื้นที่ทำวิจัย ส่วนใหญ่อยู่ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.67 โดยมากที่สุดที่จังหวัดกำแพงเพชร ร้อยละ 13.35 ภาคเหนือ ร้อยละ 16.68 ที่จังหวัดสุโขทัย ร้อยละ 10.02 รองลงมาคือ ภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 23.33 พื้นที่ทำวิจัยมากที่สุดที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ร้อยละ 6.68

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงคุณภาพ, การสังเคราะห์งานวิจัย, แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์, ATLAS.ti

¹ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Lecturer, Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University

* Corresponding e-mail: rhatthakam@gmail.com

Abstract

This documentary research aims to generate research conclusions on Thailand's historical sites between 2012 - 2020 from the Thai Journal Online (Thaijo) platform. The research paper selection criteria include; there must be the published research on the Thai Journal Online (Thaijo) database and published within nine years, between 2012 - 2020. Twenty selected Journals were analyzed and synthesized using the Domain Analysis technique, while ATLAS.ti 7.5.16 program was used to analyze data. The code was determined using the Research Year published, Research characteristics, Research institute, Province and Region (Research area) to assign a label to a data segment. In particular, the statistics used for data analysis are Frequency and Percentage. The research results showed that most of the published research year was 2015 – 2020, and 80% was qualitative research. Most research institutions accounted for 48.39% of a public university that researches historical sites, ranked the highest at 82%. The research area mostly conducted in the Central region at 46.67%; Kamphaeng Phet Province 13.35% at the highest, the Northern Region 16.68%; Sukhothai Province 10.02% at the highest, followed by the Southern region, accounting for 23.33%; Nakhon Si Thammarat Province 6.68% at the highest.

Keyword: Qualitative Research, Research Synthesis, Historical Sites, ATLAS.ti

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหนึ่ง
ที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งจะ
เห็นได้จากที่ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวใน
ปี พ.ศ. 2563 โดยเป็นรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย
482,468.09 ล้านบาท และรายได้จากผู้เยี่ยมเยือน
ชาวต่างชาติ 310,066.12 ล้านบาท (กระทรวงการ
ท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ทำให้รัฐบาลโดย
หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ของประเทศอย่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้
จัดทำแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยวออกมาเป็นระยะ
ๆ รวมทั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ก็ได้พัฒนา
แหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ควบคู่กันไปด้วยเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวของไทยให้โดดเด่นน่าสนใจและ
สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของ
นักท่องเที่ยวมากขึ้นด้วย ในด้านทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวของไทยก็มีความหลากหลายในการนำมา
เพื่อจัดทำโฆษณาส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งแหล่ง
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ก็มีทั้งหน่วยงาน สถาบัน องค์กรต่าง ๆ ได้ดูแลรักษาอนุรักษ์ ทำนุบำรุง วิจัยและพัฒนา หาแนวทางการบริหารจัดการให้คงอยู่เสมอ แต่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์นั้นมีสถาบันการศึกษาให้ความสนใจในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาค่อนข้างน้อยเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์นั้นมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง การที่จะทำวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยตรงอาจจะทำได้ยาก หรือมีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการมีข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์นั้น จะช่วยให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัตินิยมทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา โดยกำหนดโจทย์ปัญหาการวิจัยไว้คือ งานวิจัยแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีปีใดบ้างที่เผยแพร่ลักษณะงานวิจัยเป็นแบบใด มีสถาบันการวิจัยใดบ้าง และพื้นที่ทำวิจัยอยู่จังหวัดและภาคใดบ้าง ผลการสังเคราะห์การวิจัยด้วยโปรแกรม ATLAS.ti นี้ จะช่วยให้นักวิจัยทราบข้อมูลลักษณะของการวิจัยที่ต้องใช้เพื่อพัฒนาพื้นที่และทราบสถานที่และพื้นที่ที่มีการทำวิจัยมากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างข้อมูลสรุปผลจากการวิจัยของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2563

2. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เผยแพร่ในฐานข้อมูล Thai Journal Online (Thaijo) ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2563

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านการวิจัย งานวิจัยที่คัดเลือกมานี้เป็นบทความวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งในฐานปะจายภายในที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวตามที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545 : 6) ได้แยกไว้ตามลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ผู้วิจัยคัดสรรงานวิจัยที่มีคุณภาพและผ่านการตรวจสอบจากบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิจากฐานข้อมูลที่รวบรวมงานวิจัยเหล่านี้ไว้จาก Thai Journal Online (Thaijo) ที่ได้เผยแพร่ภายในระยะเวลา 9 ปี คือระหว่างปี พ.ศ. 2555-2563 โดยคำสำคัญที่ใช้ในการสืบค้นคือ “แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์” ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2564 ได้งานวิจัยที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์กำหนดจำนวน 20 เรื่อง

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในงานวิจัยนี้ใช้ตัวอย่างที่เป็นรายงานวิจัยที่เผยแพร่ในรูปแบบบทความวิจัยในฐานข้อมูลวารสารไทย

(Thaijo) ที่เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2563 จำนวน 20 เรื่อง ได้แก่ ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์และคณะ และสาธิตา มิ่งวงศ์ (2555) พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสตัย และคณะ (2556) ณรงค์ พลธิราช (2557) ศศิธร ป้องเรือ (2557) นนทิกัด เพียรโรจน์, สิริภัทร โชติช่วง และณัฐมน ราชรักษ์ (2558) วันชพร จันทรักษา และวราวัชต์ มัชฌมบุรุษ (2558) ธนศัลล กุลศรี (2559) อธิระวัฒน์ แสนคำ (2559) วัฒนจิรัชย์ เวชชนินนาท (2559) สุนิย์รัตน์ คงศิริ, สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และลัญจกร นิลกาจัน (2559) อาทิตยา เครือจันทร์และศรีสุพร ปิยรัตน์วงศ์ (2559) อำนวย บุญรัตน์โมตรีและคณะ (2560) ชยุตม์ วัฒนาและสิริกร เลิศลักษณ์ธาร (2561) ชีววรรณ เจริญสุข และวิจิต อู่อัน (2562) ดรีคม พรหมมาบุญ, ศิริพร เกตุสรน้อย และสิริลักษณ์ วนพร (2562) ประยูร อิมิวัตร์ และคณะ (2562) วิภาวรรณ บัวทอง (2562) อนัสพงษ์ ไกรเกรียงศรี (2562) ญาณธร เขียรถาวร (2563) และพิมพ์ชนก สุวรรณศรี และคณะ (2563)

3. ระยะเวลาในการวิจัย คือ เดือนกุมภาพันธ์ 2564

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง ข้อสรุปจากงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือหาคำความถี่ และร้อยละ โดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti ในการประมวลผลค่าจากการสร้างรหัส (Coding) คือ ปีที่เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัย สถาบันการวิจัย จังหวัด และภาค (พื้นที่ทำวิจัย) ผู้วิจัยใช้โปรแกรม ATLAS.ti

7.5.16 ในการกำหนดคุณลักษณะงานวิจัยได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอนคือ

1. อ่านเพื่อหาคุณลักษณะงานวิจัย

2. เลือกข้อความที่แสดงถึงคุณลักษณะงานวิจัย (Quotation) และกำหนดรหัสที่แสดงถึงคุณลักษณะของงานวิจัยนั้น ๆ เช่น ปี พ.ศ. 2555 ใส่รหัสว่า “2555” ลักษณะงานวิจัย ลงรหัสว่า “เชิงคุณภาพ” “เชิงปริมาณ” และ “ผสมผสาน” หรือภาค ลงรหัสว่า “เหนือ” “กลาง” “ใต้” “ตะวันออกเฉียงเหนือ” เป็นต้น

ทั้งนี้ การลงรหัส “ภาค” นั้นใช้หลักเกณฑ์การแบ่งภูมิภาคของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับการแบ่งภาคของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดย 1. ภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดกำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี รวม 17 จังหวัด

2. ภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครนายก นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ประจวบคีรีขันธ์ พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง รวม 18 จังหวัด และชายฝั่งทะเลตะวันออกอีก 7 จังหวัด คือ จังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว รวมทั้งหมดเป็น 25 จังหวัด 3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ บึงกาฬ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรดิตถ์ และ อุบลราชธานี รวม 20 จังหวัด และ 4. ภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี รวม 14 จังหวัด

3. การวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยเป็น ขั้นตอนที่ดำเนินการต่อจากขั้นตอนที่สองคือ การแปลงเป็นตัวเลข โดยการใช้คำสั่ง Analyze → Codes-Primary Documents Table → นำคุณลักษณะงานวิจัยเข้าไปวิเคราะห์เพื่อหาความถี่ ซึ่งผู้วิจัยนำคุณลักษณะงานวิจัยแต่ละด้านเข้าสู่วิเคราะห์ คือ ปีที่เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัย สถาบัน

การวิจัย จังหวัดและภาค (พื้นที่ทำวิจัย) ตามลำดับ นำเสนอข้อมูลด้วยความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยเกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti นำเสนอผลการวิจัยเป็นตารางตามรหัส ได้แก่ ปีที่เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัย สถาบันการวิจัย จังหวัดและภาค (พื้นที่ทำวิจัย) รายละเอียดดังนี้

1. ปีที่เผยแพร่ ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงของการศึกษาเป็น 3 ช่วงปี คือ ช่วงที่ 1 ปี พ.ศ.2555-2557 ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ.2558-2560 และช่วงที่ 3 ปี พ.ศ.2561-2563 พบว่า ช่วงที่ 2 และ 3 ปี พ.ศ. 2558-2563 เป็นช่วงที่มีการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จำนวน 20 เรื่อง ตามปีที่เผยแพร่

ปี	จำนวน	ร้อยละ
2555	1	5
2556	1	5
2557	2	10
รวมช่วงปี 2555-2557	4	20
2558	2	10
2559	5	25
2560	1	5
รวมช่วงปี 2558-2560	8	40

52 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

ปี	จำนวน	ร้อยละ
2561	1	5
2562	5	25
2563	2	10
รวมช่วงปี 2561-2563	8	40
TOTALS:	20	100
Min= 2555, Max= 2563, Mode=2559 (20 เรื่อง)		

จากตารางที่ 1 พบว่า ช่วงที่มีการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในช่วงที่ 1 ปี พ.ศ.2555-2557 มีจำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20 ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ.2558-2560 มีจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 40 และช่วงที่ 3 ปี พ.ศ.2561-2563 มีจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 40

2. ลักษณะงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ และผสมผสาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตามลักษณะงานวิจัย

ลักษณะงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
เชิงคุณภาพ	15	48.39
เชิงปริมาณ	10	32.26
ผสมผสาน	6	19.35
TOTALS:	31	100

จากตารางที่ 2 พบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.39 รองลงมา คือ การวิจัยเชิงปริมาณ คิดเป็นร้อยละ 32.26 และสุดท้ายคือ การวิจัยแบบผสมผสาน คิดเป็นร้อยละ 19.35

3. สถาบันการวิจัย ผลการวิจัย สถาบันการวิจัยที่ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นอันดับที่สูงที่สุดคือ มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และสุดท้ายคือ มหาวิทยาลัยเอกชน รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตามสถาบันการวิจัย

สถาบันการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (3)		13.05
1. มหาวิทยาลัยบูรพา	1	4.35
2. มหาวิทยาลัยพะเยา	1	4.35
3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย	1	4.35
มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ (17)		82.60
- มหาวิทยาลัยและสถาบัน (6)		34.75
1. มหาวิทยาลัยขอนแก่น	2	8.675
2. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2	8.675
3. มหาววิทยาลัยนครสวรรค์	1	4.35
4. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ	1	4.35
5. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	1	4.35
6. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี	1	4.35
- มหาวิทยาลัยราชภัฏ (9)		39.15
1. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	1	4.35
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	1	4.35
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	1	4.35
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	1	4.35
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	1	4.35
6. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	1	4.35
7. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต	1	4.35
8. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	1	4.35
9. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	1	4.35
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (2)		8.70
1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร	1	4.35
2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	1	4.35
มหาวิทยาลัยเอกชน (1)		4.35

54 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

สถาบันการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
1. มหาวิทยาลัยศรีปทุม	1	4.35
TOTALS:	23	100

จากตารางที่ 3 พบว่า สถาบันการวิจัย ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เป็นอันดับสูงสุดคือ มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 82.60 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ คิดเป็น

ร้อยละ 13.05 และมหาวิทยาลัยเอกชน 4.35 ตามลำดับ

4. จังหวัดและภาค ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดและภาคที่เป็นพื้นที่ทำวิจัยในงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ พบรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตามจังหวัดและภาค

จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
ภาคเหนือ (3)		16.68
1. เชียงใหม่	1	3.33
2. เชียงราย	1	3.33
3. สุโขทัย	3	10.02
ภาคกลาง (10)		46.67
1. กาญจนบุรี	1	3.33
2. กำแพงเพชร	4	13.35
3. จันทบุรี	1	3.33
4. ตราด	1	3.33
5. ชลบุรี	1	3.33
6. ชัยนาท	1	3.33
7. พระนครศรีอยุธยา	2	6.68
8. เพชรบุรี	1	3.33
9. ระยอง	1	3.33
10. สมุทรสงคราม	1	3.33

จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (4)		13.32
1. กาฬสินธุ์	1	3.33
2. นครพนม	1	3.33
3. สุนทร	1	3.33
4. อุดรธานี	1	3.33
ภาคใต้ (6)		23.33
1. กระบี่	1	3.33
2. ชุมพร	1	3.33
3. นครศรีธรรมราช	2	6.68
4. พัทลุง	1	3.33
5. ภูเก็ต	1	3.33
6. สุราษฎร์ธานี	1	3.33
TOTALS:	30	100

จากตารางที่ 4 พบว่า จังหวัดและภาคที่เป็นพื้นที่ทำวิจัยในงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 16.68 ประกอบด้วยจังหวัด เชียงใหม่ ร้อยละ 3.33 เชียงราย ร้อยละ 3.33 สุโขทัย ร้อยละ 10.02

ภาคกลาง คิดเป็น ร้อยละ 46.67 ประกอบด้วยจังหวัด กาญจนบุรี ร้อยละ 3.33 กำแพงเพชร ร้อยละ 13.35 จันทบุรี ร้อยละ 3.33 ตราด ร้อยละ 3.33 ชลบุรี ร้อยละ 3.33 ชัยนาท ร้อยละ 3.33 พระนครศรีอยุธยา ร้อยละ 6.68 เพชรบุรี ร้อยละ 3.33

ระยอง ร้อยละ 3.33 และสมุทรสงคราม ร้อยละ 3.33 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ

13.32 ประกอบด้วยจังหวัด กาฬสินธุ์ ร้อยละ 3.33 นครพนม ร้อยละ 3.33 สุนทร ร้อยละ 3.33 และอุดรธานี 3.33 และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 23.33 ประกอบด้วยจังหวัด กระบี่ ร้อยละ 3.33 ชุมพร ร้อยละ 3.33 นครศรีธรรมราช ร้อยละ 6.68 พัทลุง ร้อยละ 3.33 ภูเก็ต ร้อยละ 3.33 และสุราษฎร์ธานี ร้อยละ 3.33

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti นำเสนอผลการวิจัยเป็นตารางตามรหัส

ได้แก่ ปีที่เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัย สถาบันการวิจัย จังหวัดและภาค (พื้นที่ทำวิจัย) นั้นนอภิปราชผลได้ดังนี้

ลักษณะสำคัญของงานวิจัยเชิงคุณภาพจะมีลักษณะสำคัญคือข้อมูลอยู่ในรูปถ้อยคำ ข้อความ ปรากฏการณ์ เหตุการณ์ พฤติกรรม เป็นวิธีการแสวงหาความจริงหรือข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และใช้วิธีการอุปทาน (ข้อมูลดิบ/ข้อเท็จจริง --> แนวคิด ความสัมพันธ์ --> ข้อสรุป) (สิริศักดิ์ อาจวิชัย , 2563) เพราะฉะนั้นการทำวิจัยแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จึงต้องใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการทำวิจัยควบคู่ไปกับการสนทนากลุ่ม เพราะหลักการพื้นฐานของการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเป็นวิธีการวิจัยที่ได้รับความนิยมทางสายสังคมศาสตร์เพราะสามารถเข้าถึงเรื่องเล็ก ละเอียดอ่อน และเป็นการอธิบายพฤติกรรม ความสัมพันธ์ของคนกับสังคม อาจดำเนินไปโดยอิสระ ไม่ต้องประกอบไปกับการวิจัยเชิงปริมาณก็ได้ เพราะถือว่าเป็นการวิจัยอย่างหนึ่ง ที่เน้นการรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณลักษณะ (พนิดา จงสุขสมสกุล, 2563) และสอดคล้องกับหลักการวิจัยเชิงคุณภาพของ โกศล จิตวิรัตน์ (2563) เนื่องจากการหาคำตอบ ไม่ใช่การทดสอบคำตอบ (ที่ตั้งไว้ก่อน) คำตอบจะได้มาโดยการพิจารณาภาพรวมซึ่งเกิดจากการนำเอาข้อมูลต่างๆ ในปรากฏการณ์จริงมาพรรณนา

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง ข้อสรุปจากงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ด้วยโปรแกรม

ATLAS.ti นำเสนอผลการวิจัยเป็นตารางตามรหัสได้แก่ ปีที่เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัย สถาบันการวิจัย จังหวัดและภาค (พื้นที่ทำวิจัย) นั้น ปีที่เผยแพร่พบว่า ช่วงที่ 2 และ 3 ปี พ.ศ.2558-2563 เป็นช่วงที่มีการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มากที่สุด

ลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.39 รองลงมาคือ การวิจัยเชิงปริมาณ คิดเป็นร้อยละ 32.26 และสุดท้ายคือ การวิจัยแบบผสมผสาน คิดเป็นร้อยละ 19.35 สถาบันการวิจัยที่ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นอันดับที่สูงที่สุดคือ มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และสุดท้ายคือ มหาวิทยาลัยเอกชน จังหวัดและภาคที่เป็นพื้นที่ทำวิจัยในงานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 16.68 ประกอบด้วยจังหวัด เชียงใหม่ ร้อยละ 3.33 เชียงราย ร้อยละ 3.33 สุโขทัย ร้อยละ 10.02 ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.67 ประกอบด้วยจังหวัด กาญจนบุรี ร้อยละ 3.33 กำแพงเพชร ร้อยละ 13.35 จันทบุรี ร้อยละ 3.33 ตรวดี ร้อยละ 3.33 ชลบุรี ร้อยละ 3.33 ชัยนาท ร้อยละ 3.33 พระนครศรีอยุธยา ร้อยละ 6.68 เพชรบุรี ร้อยละ 3.33 ระยอง ร้อยละ 3.33 และสมุทรสงคราม ร้อยละ 3.33 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 13.32 ประกอบด้วยจังหวัด กาฬสินธุ์ ร้อยละ 3.33 นครพนม ร้อยละ 3.33 สุนทร ร้อยละ 3.33 และอุดรธานี 3.33 และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 23.33

ประกอบด้วยจังหวัด กระบี่ ร้อยละ 3.33 ชุมพร ร้อยละ 3.33 นครศรีธรรมราช ร้อยละ 6.68 พัทลุง ร้อยละ 3.33 ภูเก็ต ร้อยละ 3.33 และสุราษฎร์ธานี ร้อยละ 3.33

ประวัติศาสตร์ หรือการมีส่วนร่วม เป็นต้น โดยการเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและผลการวิจัยสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารที่มีผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นข้อมูลบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในเบื้องต้นในมิติปีที่เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัย สถาบันการวิจัย จังหวัด และภาค (พื้นที่ทำวิจัย) เท่านั้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้วิจัยในการนำไปเป็นข้อมูลและต่อยอดการดำเนินการวิจัยเชิงลึกในประเด็นอื่นๆ เช่น การจัดการการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทาง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้วิจัยควรเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนในชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อการได้ข้อมูลที่แตกต่าง และเพิ่มการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ข้อมูลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาจากมุมมองของภายนอกจะทำให้ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์งานวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่หลากหลายและเกิดประโยชน์มากขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยกองวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยรายจังหวัด ปี 2563*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2564 จาก https://mots.go.th/more_news_new.php?cid=594

โกศล จิตวิรัตน์. (2563). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)*. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2564 จาก http://www.anantakul.net/learning/Qualitative_Research.pdf

ชยุตม์ วัฒนาและสิริกิร เลิศลักษณ์ธาร. (2561). มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี กับความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยว. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*, 13(2), 85-99.

- ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และสาธิตา มิ่งวงศ์. (2555). พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยว*, 7(2), 39-56.
- ชีวรรณ เจริญสุข และวิชิต อุ๋อัน. (2562). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าที่รับรู้ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (มรดกโลก) อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา-สุโขทัย-ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร ในประเทศไทย. *วารสารอัลอิเกมะฮ์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 9(18), 147-167.
- ณรงค์ พลธิราช. (2557). การท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 9(2), 3-15.
- นนทิกัด เพียรโรจน์, สิริภัทร์ โชติช่วง และณัฐมน ราชรักษ์. (2558). การเชื่อมโยงเส้นทางและการส่งเสริมการตลาดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 32(2), 89-115.
- ธณัศวัย กุลศรี. (2559). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University* ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9(3), 1-16.
- ธีระวัฒน์ แสนคำ. (2559). การศึกษาประวัติศาสตร์และข้อสันนิษฐานพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมขององค์พระบรมธาตุนครชุม วัดพระบรมธาตุ จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 12(1), 229-264.
- ญาณธร เขียวถาวร. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อำเภอสรคบุรี จังหวัดชัยนาท. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 11(2), 293-308.
- ตรีคม พรหมมาบุญ, ศิริพร เกตุสระน้อย และสิริลักษณ์ วนพร. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 19(2), 94-109.
- ประยูร อิมิวัตร และคณะ. (2562). นวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนตามแนวทางระชาธิปไตยในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 7(2), 145-156.
- พนิดา จงสุขสมสกุล. (2563). *การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ*. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2564 จาก http://www.research.nu.ac.th/th/signup/sigupAll/4_2panida.pdf

- พิมพ์ชนก สุวรรณศรี และคณะ. (2563). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องโคมไฟ 700 ปี อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(1), 23-33.
- พิมพ์พระวี โรจนรุ่งสัจด์ และคณะ. (2556). การสร้างคู่มือสำหรับมัคคุเทศก์เพื่อแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 4(2), 16-27.
- เพ็ญประภา เพชรบูรณ์ และศศิธร ป้องเรือ. (2557). การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 10(2), 74-86.
- วันพร จันทรักษา และวราวัชต์ มัธยมบุรุษ. (2558). โครงข่ายการท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร. *วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน*, 6(2), 73-94.
- วิภาวรรณ บัวทอง. (2562). แอปพลิเคชันแสดงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์แหล่งท่องเที่ยว อ.กลาง จ.ภูเก็ต. *วารสารวิชาการชาชนเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต (PKRU SciTech Journal)*, 3(2), 8-14.
- วัฒน์จิรัชย์ เวชชินนาค. (2559). การพัฒนาส่วนประกอบทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุดรธานี. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 4(3), 375-388.
- สิริศักดิ์ อาจวิชัย. (2563). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)*. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2564 จาก https://www.ubu.ac.th/web/files_up/08f2015112820040788.pdf
- สุนิย์รัตน์ คงศิริ, สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และลัญจกร นิลกาญจน์. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์พิพิธภัณฑ์สถานคลองท่อม อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 1(1), 21-26.
- อนัสพงษ์ ไกรเกรียงศรี. (2562). การบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร. *วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 11(1), 195-213.
- อาทิตยา เครือจันทร์ และศรีสุพร ปิยรัตนวงศ์. (2559). แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาแหล่งโบราณสถานโมคลาน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 22(2), 33-52.

60 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

อำนวย บุญรัตน์ไมตรี และคณะ. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวอนุรักษ์สถานแผ่นดิน-จันของ
จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
, 7(2), 289-297.

Thai Journal Online (ThaiJO). (2564). *Thaijo* สืบค้นคำว่า “แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์”. สืบค้น
เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.tci-thaijo.org/>

ข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น

Local Ordinance Model for the Protection of Local Consumer

รังสรรค์ คงทอง^{1*} และ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์²

Rungsan Kongthong^{1*} and Sunee Mallikamarl²

Received: 23 July 2021

Revised: 20 August 2021

Accepted: 30 August 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายท้องถิ่นที่กำหนดขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการคุ้มครองผู้บริโภค ท้องถิ่นและกำหนดแนวทางการปฏิบัติตามของผู้ประกอบการ การวิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วม ออกแบบ, ร่วมออกแบบ และการรับฟังความคิดเห็น ข้อค้นพบของการวิจัย คือ การคุ้มครองผู้บริโภคโดย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากกฎหมายว่าด้วยหลักการกระจายอำนาจและกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่เป็นฐานอำนาจในการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นโดยมีสาระสำคัญของกฎหมาย ประกอบด้วย ขอบเขตแห่งอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรฝ่ายปฏิบัติการ กระบวนการดำเนินการ คุ้มครองผู้บริโภค รูปแบบการใกล้ชิดข้อพิพาทและการดำเนินคดี การวิจัยเสนอแนะให้มีการตราข้อบัญญัติ ท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่นต้นแบบจากการวิจัยและให้มีการนำเอาข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบนี้ เผยแพร่สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ท้องถิ่นตามรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: ผู้บริโภค, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ข้อบัญญัติท้องถิ่น, สิทธิผู้บริโภค

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹ Ph.D. student, Faculty of Law, Sripatum University

² ศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

² Professor Dr., Faculty of Law, Sripatum University

* Corresponding e-mail: rungsan.k64@gmail.com

Abstract

The research objective was to set up a local model ordinance on consumer protection to be a local regulation provided local government powers and duties in protecting local consumer and to be guideline for the compliance of business sectors. Research methodology was qualitative research for the collection and analysis data consisting of Documentary research; In- depth interview; Participatory Design, Co- Design; and Hearing. The research found out that consumer protection by local government comes from the law on decentralization and law on the establishing the local government which were the base of authority to enact local ordinance on consumer protection. The essence of the ordinance including scope of powers and duties of local government; operation agency; process of consumer protection; model of dispute resolution and litigation. The research recommends enacting local ordinance according to the law model from the research, and disseminating the law to other local government in order to be a guideline for the enactment of local ordinance to protect local consumer.

Keyword: consumer, local government, local ordinance, consumer rights

บทนำ

“ผู้บริโภค” ตามคำนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 หมายถึง ผู้ซื้อหรือผู้รับบริการหรือได้รับการเสนอชักชวนให้ซื้อสินค้าหรือบริการ รวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือได้รับบริการโดยชอบแม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม ซึ่งเป็นการนิยามไปตามสภาพแห่งความเป็นจริง (De facto consumer) และขยายไปถึงผู้ได้รับสินค้าหรือบริการที่ได้เป็นคู่สัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจ ดังนั้น ผู้ซื้อหรือรับบริการจึงอาจหมายถึงบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และยังมี

ความหมายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่กำหนดว่าผู้ซื้อสินค้าหรือบริการที่มีวัตถุประสงค์นำไปใช้ไม่ว่าด้วยตนเองหรือให้ผู้อื่นใช้สอยหรือมีลักษณะเป็นคนสุดท้ายที่ได้รับหรือใช้สินค้านั้น (End User) ก็ถือเป็นผู้บริโภคเช่นกัน การที่กล่าวกันว่าประชาชนทุกคนของทุกประเทศต่างเป็นผู้บริโภคนั้น หมายความว่าประชาชนทุกคนที่บริโภคสินค้าหรือบริการย่อมเป็นผู้บริโภคด้วยกันทั้งสิ้น และการบริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จะมีทั้งในส่วนที่สมประโยชน์ เหมาะสมตามมาตรฐานและคุณภาพของสินค้าหรือราคาที่เป็นธรรม หรือสินค้าหรือบริการที่บกพร่อง (Defect)

หรือผู้บริโภคไม่ได้รับประโยชน์ตามที่ต้องการ หรือตามที่มีการเชิญชวนให้ซื้อหรือรับบริการก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ย่อมถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิผู้บริโภค ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะได้รับการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน (วสันต์ พานิช และคณะ. 2556) ซึ่งหลักการคุ้มครองนี้มาจากกระแสเรียกร้องให้รัฐเข้ามาคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในปี ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) เพราะ เหตุแห่งความไม่เท่าเทียมกันในด้านจตุรวรรณะระหว่างผู้บริโภคกับผู้ผลิต และถูกเหยียดขึ้นกล่าวอ้างเป็นเหตุผลที่รัฐจำเป็นต้องเข้าไปมีบทบาท มีการกล่าวถึงสิทธิของผู้บริโภคที่จะต้องได้รับการคุ้มครองที่มาจากคำปราศรัยของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา จอห์น เอฟ. เคนเนดี ในปี ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) ซึ่งนิยามผู้บริโภคว่า “หมายถึงเราทุก ๆ คน” และนำไปสู่การตรากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นบังคับใช้เป็นกฎหมาย (Consumer Protection Law) และหลายประเทศได้ตรากฎหมายดังกล่าวเช่นกันในเวลาต่อมา รวมทั้งประเทศไทย มีการประกาศรับรองสิทธิของผู้บริโภคไว้ด้วย เนื่องจากเป็นสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดการคุ้มครองไว้ 4 ข้อ คือ (1) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างเพียงพอก่อนที่จะซื้อ (Right to be informed) (2) สิทธิที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการโดยอิสระ (Right to choose) (3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากสินค้า (Right to safety) และ (4) สิทธิที่จะเรียกร้องค่าทดแทนจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่มีความปลอดภัย (Right to compensation/redress) จึงเป็นแนวทางที่ประเทศไทยนำมาใช้เพื่อการ

คุ้มครองผู้บริโภคและตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (คณะปฏิวัติภายใต้การนำของพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ ที่มีมติให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี) ส่งผลให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ในปีเดียวกันนั้น ความชัดเจนของการคุ้มครองผู้บริโภคจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติคุ้มครองไว้ในมาตรา 57 ว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติคุ้มครองไว้ในมาตรา 61 ว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่ เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค.....” ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติคุ้มครองไว้ในมาตรา 46 ว่า “สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง.....”

การคุ้มครองผู้บริโภคของไทยอยู่ภายใต้แนวคิดของการมุ่งแก้ปัญหาและช่วยเหลือผู้บริโภคให้ปลอดภัย เป็นธรรมและประหยัดแม้จะมีการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 4 คือ (1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ (2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ (3) สิทธิที่จะได้รับความ

ปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ (4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา และ (5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย แต่ที่เป็นปัญหาก็คือ มาตรการในการคุ้มครองที่ได้ผลดีก็ต้องอาศัยบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ถูกกำหนดให้เป็นกฎหมายทั่วไปที่มีลักษณะการคุ้มครองทั้งในด้านสัญญา โฆษณา ฉลากและความปลอดภัยของสินค้าและบริการ โดยมีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ มีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและนโยบายไปปฏิบัติ และทำหน้าที่ประสานระหว่างคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคกับหน่วยงานอื่นของรัฐ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นองค์กรในระดับส่วนกลาง ในขณะที่ผู้บริโภคมีอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศที่มีรูปแบบการปกครอง 2 ระดับ คือ ส่วนกลาง แบ่งอำนาจการปกครองให้กับส่วนภูมิภาค (Concentration) และกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) แก่ส่วนท้องถิ่นตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ได้มีบทบัญญัติกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง ๆ ที่ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากภาครัฐ เพราะถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสำคัญและเป็นสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ได้แก่ สิทธิในการรับรู้ข้อมูลหรือคำปรารภคุณภาพที่ถูกต้องเพียงพอ สิทธิที่จะมีอิสระต่อการเลือกสินค้า สิทธิที่ได้รับความปลอดภัยในการใช้สินค้าหรือบริการ และสิทธิที่จะได้รับ

พิจารณาชดเชยความเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับสิทธิของผู้บริโภคตามหลักสากล นั่นคือสิทธิที่จะได้รับข้อมูลสินค้าหรือบริการอย่างเพียงพอ (Right to be informed) สิทธิที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการโดยอิสระ (Right to choose) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากสินค้า (Right to safety) สิทธิที่จะเรียกร้องค่าทดแทนจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่ปลอดภัย (Right to compensation/redress) และหลายประเทศนำมาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (สุขุม ศุภนิตย์, 2557) สิทธิผู้บริโภคดังกล่าวนี้จึงเป็นสิทธิที่พึงจะได้รับการคุ้มครองอย่างชัดเจนและเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคโดยไม่จำกัดพื้นที่ที่เกิดปัญหาการบริโภคในส่วนกลาง

ปัญหาก็คือเมื่อใดที่ผู้บริโภคถูกละเมิดสิทธิและได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการ ไม่ว่าผู้บริโภคจะอยู่ในพื้นที่ใดของประเทศย่อมจะต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐ (นภวรรณ คณานุกัษ, 2556) แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กำหนดให้มีองค์กรอิสระ คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ซึ่งตั้งอยู่ที่ส่วนกลาง ทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภคจึงเป็นปัญหาของการคุ้มครองผู้บริโภคส่วนใหญ่ ผู้บริโภคที่จะได้รับการคุ้มครองจึงมักเป็นผู้บริโภคที่อยู่ในส่วนกลาง ทำให้ สคบ. ไม่สามารถที่จะดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึงและทันกาล อย่างไรก็ตามเมื่อประเทศมีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย การบริหารปกครองจึงต้องมีการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนท้องถิ่นแต่ก็พบว่ากฎหมาย

หลายฉบับที่ไม่มีบทบัญญัติกระจายอำนาจการบังคับใช้ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น จึงได้มีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้การดำเนินการของหน่วยงานรัฐส่วนกลาง เช่น กระทรวงต่าง ๆ ให้กระจายภารกิจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งผลถึงการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีการกระจายอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการถ่ายโอนภารกิจตามแผนการกระจายอำนาจและแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ การคุ้มครองผู้บริโภคในระดับท้องถิ่นก็ถือว่าเป็นการให้บริการสาธารณะประเภทหนึ่งที่เป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของประชาชน รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในพื้นที่ปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันควรได้รับความคุ้มครอง ดังนั้น การกระจายอำนาจด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคจาก สคบ. จึงกระจายอำนาจไปสู่ส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคท้องถิ่นในอันที่จะได้รับการคุ้มครองดูแลจากภาครัฐได้อย่างทั่วถึง (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2551)

นอกจากนี้ แม้จะมีการกระจายอำนาจด้านการคุ้มครองผู้บริโภคสู่ส่วนท้องถิ่นก็ตามแต่ก็ยังคงมีปัญหาและข้อจำกัดที่ทำให้องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการคุ้มครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก ยังขาดข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคที่จะเป็นกฎหมายระดับท้องถิ่นที่กำหนดขอบเขตแห่งอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชนและผู้ประกอบการท้องถิ่นที่จะปฏิบัติตาม รวมทั้งยังขาดรูปแบบโครงสร้างหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคขององค์กรระดับท้องถิ่น องค์การฝ่ายปฏิบัติการ กระบวนการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค รูปแบบการใกล้ชิดข้อพิพาท และการดำเนินคดี เพื่อให้สิทธิของผู้บริโภคได้รับการคุ้มครอง นอกจากนี้ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรจากการกระจายอำนาจในเชิงพื้นที่เพื่อให้มีความคล่องตัวในการบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ให้มากที่สุด และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างอิสระและทันท่วงที ซึ่งการดำเนินการใด ๆ จะมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจมหาชนจึงต้องอยู่ภายใต้หลัก “การกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย” โดยการมีฐานอำนาจมาจากกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ดังนั้น การให้อำนาจหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่นนอกจากจะมาจากรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค กับกฎหมายว่าด้วยการกระจายอำนาจในระดับพระราชบัญญัติแล้ว ในการนำกฎหมายนั้นมาบังคับใช้จึงต้องมีการตราเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อให้เป็นกฎหมายท้องถิ่นที่กำหนดขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกำหนด

แนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ข้อบัญญัติท้องถิ่นจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของอำนาจ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่น ดังเช่นการคุ้มครองผู้บริโภค เพราะข้อบัญญัติท้องถิ่นมีสถานะเป็นกฎในทางกฎหมายปกครองซึ่งเป็นการกระทำทางปกครองประเภทหนึ่ง (ณัฐพล ใจจริง และคณะ, 2560)

ดังนั้น การวิจัยจึงกำหนดเรื่องการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่นเพื่อให้เป็นต้นแบบของกฎหมายท้องถิ่นสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายท้องถิ่นที่กำหนดขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่น

2. เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการปฏิบัติตามของผู้ประกอบการข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น และให้มีการนำเอาข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบนี้เผยแพร่สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่นตามรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในท้องถิ่นนั้น มีฐานอำนาจมาจากหลักการกระจายอำนาจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยข้อบัญญัติที่จัดทำนั้นได้นำแนวคิด ทฤษฎี หลักการ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค และกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งกฎหมายไทย มาวิเคราะห์ทำให้ได้โครงสร้างของข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้ขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความชัดเจน และเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้บริโภคและผู้ประกอบการ และให้เป็นต้นแบบของข้อบัญญัติท้องถิ่นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviewing) และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) กับนักวิชาการด้านกฎหมายจำนวน 15 คน และเมื่อได้วิเคราะห์

จนกระทั่งจัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่นแล้ว จะนำไปสู่การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2560) จากประชากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเอาข้อวิพากษ์ไปปรับปรุงแก้ไขคำตอบให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ผลการวิจัย

จากการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน นั้น สำหรับในประเทศไทยการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคได้กำหนดไว้ในกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญหลายฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกำหนดไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งโดยผลของพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภค คือ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์ โกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ส่งเสริมพิจารณาสนับสนุนงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค กำหนดนโยบายการคุ้มครองผู้บริโภคและประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการ คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ที่นำนโยบายของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไปสู่การดำเนินการ

เพื่อให้เกิดคุ้มครองผู้บริโภคทั่วประเทศ แต่โดยเหตุที่ผู้บริโภคมีอยู่ทั่วประเทศจึงทำให้ไม่สามารถจะคุ้มครองได้ทั่วถึงประกอบกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศทำให้มีการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา จึงส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภคเช่น สคบ. ซึ่งเป็นองค์กรส่วนกลางได้ จึงกล่าวได้ว่าการให้อำนาจหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่นนั้นนอกจากจะใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กับกฎหมายว่าด้วยการกระจายอำนาจ คือ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติแล้ว ในการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีกฎหมายระดับท้องถิ่นที่จะกำหนดขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการคุ้มครองผู้บริโภคตามสิทธิของผู้บริโภคที่กำหนดไว้โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กับให้เป็นกฎหมายท้องถิ่นที่วางแนวทางในการปฏิบัติตามกฎหมายให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นผู้บริโภคและให้แก่ผู้ประกอบการด้วย ดังนั้น การนำกฎหมายเหล่านั้นมาบังคับใช้จึงต้องมีการตราเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อให้เป็นฐานอำนาจแก่องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของอำนาจ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่นดังเช่นการคุ้มครองผู้บริโภค เพราะข้อบัญญัติท้องถิ่นมีสถานะเป็นกฎในทางกฎหมายปกครองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้อำนาจหน้าที่ที่เป็นการกระทำทางปกครองในการนำเอานโยบายกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ไปสู่การปฏิบัติ

ปัญหาที่เกิดขึ้นมากก็คือในการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายนั้นมีความเด่นชัดเฉพาะผู้บริโภคที่อยู่ในส่วนกลาง ในขณะที่การปกครองในระบบประชาธิปไตยใช้หลักการกระจายอำนาจ ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นองค์กรในระดับท้องถิ่นที่บริหารการปกครอง ดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ท้องถิ่น การคุ้มครองผู้บริโภคถือว่าเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่โดยเหตุที่ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ไม่ได้มีการกระจายอำนาจการคุ้มครองผู้บริโภคในระดับท้องถิ่นไว้ ดังนั้น หากจะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภคจึงต้องอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาจากผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงต้องมีการตราเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครอง

ผู้บริโภคในท้องถิ่นเพื่อเป็นกฎหมายระดับรอง ดังผลของการวิจัยที่ได้จัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น โดยคำตอบที่นำไปสู่การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่นได้ใช้วิธีวิจัยตามที่กำหนดไว้ ทำให้ได้โครงสร้างข้อบัญญัติท้องถิ่นที่จะทำให้อำนาจผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองตามสิทธิที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังเช่นผู้บริโภคที่อยู่ส่วนกลางได้รับ

โครงสร้างข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. รูปแบบขององค์กรระดับท้องถิ่นในการคุ้มครองผู้บริโภค

1.1 ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เนื่องจากเป็นองค์กรที่สามารถจัดทำบริการสาธารณะได้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งเขตจังหวัด

1.2 รูปแบบองค์กร มี 2 รูปแบบ คือ

1.2.1 รูปแบบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่น ซึ่งมีโครงสร้างในลักษณะเดียวกันกับคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 9 ประกอบด้วยกรรมการระดับภูมิภาค กรรมการระดับท้องถิ่น ประชาชน และที่ปรึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายด้านการคุ้มครองผู้บริโภค พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์ ไกล่เกลี่ย ประนีประนอมข้อพิพาท ส่งเสริม พัฒนาและสนับสนุนงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค แจ้งหรือโฆษณาข่าวสาร

เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

1.2.2 รูปแบบองค์กรปฏิบัติการ หมายถึง องค์กรที่ทำหน้าที่ด้านปฏิบัติการในการนำนโยบายของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่นไปปฏิบัติ โดยจัดตั้งเป็นกองคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่นในลักษณะเดียวกันกับการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 19 มีอำนาจหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคในท้องถิ่น ติดตาม สอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการรวมตัวกันของผู้บริโภคในท้องถิ่น แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจกระทบสิทธิผู้บริโภค สนับสนุนหรือการศึกษาวิจัยปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภค ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคในท้องถิ่นทุกระดับ ประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่นมอบหมาย

2. องค์กรฝ่ายปฏิบัติการ

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด

2.2 กองคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่น ที่มีโครงสร้างประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองคุ้มครอง

ผู้บริโภคท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่กองคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่น

3. กระบวนการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค มีดังนี้

3.1 ขั้นตอนและวิธีการร้องทุกข์ โดยการรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อนำเสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ จะต้องไม่ใช่เรื่องที่ผู้บริโภคได้ดำเนินคดีไปแล้ว หรือเป็นคดีความที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล หรือเป็นเรื่องที่อยู่ในกระบวนการล้มละลาย หรือเรื่องที่ขาดอายุความแล้ว ข้อสำคัญต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่เดือดร้อนและเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ เช่น สินค้าที่เป็นอันตราย สินค้าที่ไม่ปลอดภัย สินค้าที่ไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน สินค้าที่ไม่เป็นธรรม หรือบริการที่เอาเปรียบ

3.2 การสืบค้นข้อเท็จจริง ถือเป็นมาตรการในการเฝ้าระวังสินค้าหรือบริการที่อาจเป็นอันตรายหรือไม่ปลอดภัย เพื่อตรวจ ยึดหรืออายัดสินค้าและเก็บหรือนำสินค้าไปเป็นตัวอย่างเพื่อทดสอบ

3.3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ การหาทางยุติข้อพิพาทที่เกิดจากการละเมิดสิทธิผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคก่อนที่จะมีการนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล โดยอาศัยระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยหลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค พ.ศ. 2559

3.4 การดำเนินคดีจะเป็นกรณีที่ไม่สามารถยุติข้อพิพาทลงได้

4. รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มี 2 รูปแบบ คือ

4.1 รูปแบบคณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นประธาน หน่วยงานจากสภาทนายความจังหวัด และผู้นำชุมชน เป็นกรรมการ

4.2 วิธีการไกล่เกลี่ย โดยเจ้าหน้าที่จากกองคุ้มครองผู้บริโภคท้องถิ่น ซึ่งผลการไกล่เกลี่ย อาจสามารถยุติข้อพิพาทลงได้หรือไม่สามารถยุติข้อพิพาท หรือผู้บริโภคอาจนำคดีไปฟ้องต่อศาล

5. การดำเนินคดี หมายถึง การนำข้อพิพาท ไปสู่กระบวนการพิจารณาของศาลในกรณีที่ไม่สามารถหาทางเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อหาข้อยุติได้ ผู้บริโภคมีทางเลือกที่จะนำคดีไปฟ้องเอง โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหาทนายความจากองค์กรของสภาทนายความประจำจังหวัด หรือทนายอาสา รวมถึงการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภค

สิทธิของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณานคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงผลตามความเป็นจริงและปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้อง และเพียงพอ

ที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

ประการที่ 2 สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือรับบริการโดยความสมัครใจของผู้บริโภค และปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

ประการที่ 3 สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐาน เหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

ประการที่ 4 สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

ประการที่ 5 สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหาย เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคทั้งสี่ข้อข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น

2. ควรมีการศึกษาและวิจัยทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคที่สังกัดสำนักงานกฤษฎีกาและหน่วยงานในท้องถิ่นทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล ใจจริง และคณะ. (2560). *ข้อบัญญัติท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นภาพรณ คณานุกรษ์. (2556). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: ซีวีแอลการพิมพ์.
- วสันต์ พานิช และคณะ. (2556). *คู่มือสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: เตือนตุลา.
- วุฒิ สุขเจริญ. (2559). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จี.พี.ไซเบอร์พริ้นท์.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2551). *การถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ของรัฐให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนีย์ มัลลิกะมาส. (2560). *วิธีวิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: อาทิตยาเนย์.
- สุขุม ศุภนิตย์. (2557). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาความยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยวินัยสงฆ์ไทย

The Development of Justice Related to the Law of Thai Monk's Discipline

พระมหาประยูร คำมา^{1*} สุนีย์ มัลลิกะมาลย์²

และ พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร (พรณนา)³

Phramaha Prayoon Kamma^{1*}, Sunee Mallikamarl²

and Phramaha Somboon Vutthikaro (Phanna)³

Received: 10 June 2021

Revised: 21 August 2021

Accepted: 30 August 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเพิ่มบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ของสงฆ์ไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยกรวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เกี่ยวข้องจำนวน 15 คน และการมีส่วนร่วมออกแบบการเพิ่มบทบัญญัติ และการรับฟังความคิดเห็น ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ในปัจจุบันยังไม่ชัดเจนไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น มีความไม่สะดวก ไม่รวดเร็ว และไม่เป็นธรรม ส่งผลให้พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิดวินัยสงฆ์ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการพิจารณาความผิด จึงปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 โดยมีโครงสร้างกฎหมายที่ปรับปรุงแก้ไข ประกอบด้วยผู้ใช้อำนาจพิจารณา กระบวนการพิจารณา ขั้นตอนการไต่สวน การลงนิคหกรรม การอุทธรณ์

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹ Ph.D. student, School of Law, Sripatum University

² ศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

² Professor Dr., School of Law, Sripatum University

³ รองศาสตราจารย์ ดร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ Associate Professor Dr., Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

* Corresponding e-mail: prayoon.kham@mcu.ac.th

การฎีกา และความเป็นธรรมสำหรับสงฆ์ ที่ถูกกล่าวหาเมื่อพบภายหลังว่าบริสุทธิ์ จะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่พระสงฆ์การวิจัยเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 และให้จัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ตามโครงสร้างกฎหมายจากการวิจัยนี้

คำสำคัญ: กระบวนการยุติธรรมสงฆ์, กระบวนการพิจารณา, ความผิดวินัยสงฆ์, การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

Abstract

The objective of this research was the details to add the provisions of law on the justice process in considering the discipline offenses of Thai monks. The research methodology in data collection and analysis was qualitative research consisting of Documentary research; 15 persons for In-depth interview; Participatory Design, Co-Design; and Hearing. The results of the research found that current procedure for considering the discipline offenses of monks was unclear and inconsistent with the problem, inconvenient, unsift, and unfair which causes injustice of the offence proceedings to the accused monks in violating the Sangha order. Therefore, the amendments of the Sangha Act, B.E. 2505 and the rules of Sangha Supreme Council of Thailand No. 11, B.E. 2521 under the essences of enforcing agency; proceeding of procedure to consider the offense; inquiry procedure; the Sangha Orders to punish monk; appeal; petition to the supreme council; and the fairness of justice for the innocent of accused monk. The research recommends to amend the Sangha Act, B.E. 2505, Section 29, and preparing a draft amendment to the rules of Sangha Supreme Council of Thailand No. 11, B.E. 2521, according to the legal structure of this research.

Keyword: Monk Justice Procedure, Procedural Judicial Process, Discipline of monks, Law amendment

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำประเทศไทยที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน ข้อมูลจากสำนักงาน

พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปี พ.ศ.2559 ระบุว่า ประชากรไทย ร้อยละ 93.94 นับถือศาสนาพุทธ คำสอนในพระพุทธศาสนาได้ซึมซาบอยู่กับวิถีชีวิตของ

คนไทยและเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรม และมรดกของชาติ โดยมีพระสงฆ์เป็นสื่อกลาง และกลไกสำคัญในการเผยแผ่หลักพุทธธรรมและทำหน้าที่อบรมสั่งสอนประชาชนคนไทยให้ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม (พระราชมุนี (ประยูร ปยุตโต), 2526) พระสงฆ์ไทย มี 2 สถานะคือพลเมืองของประเทศ และนักบวชในพระพุทธศาสนา สถานะทางสังคมของพระสงฆ์จึงสูงกว่าบุคคลธรรมดาและอยู่ในฐานะเป็นที่เคารพยกย่องจากสังคมชาวพุทธ (สมิทธิพล เนตรนิมิต, 2553) ดังนั้น จึงต้องมีการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ไทยตามสถานะนั้น กล่าวคือ พระธรรมวินัยกับกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งพระวินัย คือ หลักเกณฑ์และข้อห้ามต่างๆ สำหรับกำหนดให้ปฏิบัติหรือไม่สมควรที่จะปฏิบัติสำหรับสงฆ์ และมีมาตรการลงโทษ คือ อาบัติตามความหนักเบาของโทษที่พระวินัยกำหนด (พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) และ ระวี ภาวิไล, 2532) ในกรณีที่พระสงฆ์ได้กระทำความผิด ซึ่งความผิดนั้นอาจเป็นความผิดตามพระวินัยอย่างเดียวหรือเป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างเดียวหรืออาจจะเป็นความผิดทั้งสองอย่างในการกระทำเดียวกันหากเป็นความผิดตามพระวินัยที่ร้ายแรงถึงขั้นต้องอาบัติปาราชิกนั้น บางประเภทก็เป็นความผิดที่เป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมืองอยู่แล้ว เช่น การที่พระสงฆ์ลักทรัพย์ พระสงฆ์ฆ่ามนุษย์ให้ตาย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส , 2541) แต่บางประเภทรุนแรงตามพระพุทธศาสนาแต่กฎหมายมิได้กำหนดความผิดไว้อย่างชัดเจน เช่น พระสงฆ์เสพเมถุน เมื่อพระสงฆ์ได้

กระทำความผิดจะต้องมีบทลงโทษตามหลักเกณฑ์ของพระวินัยและกฎหมายกำหนดการลงโทษทางพระวินัยนั้นก็เป็นเรื่องของคณะสงฆ์เอง ซึ่งกระบวนการลงโทษนั้นก็จะมีส่วนต่าง ๆ จากหนักไปหาเบา ไม่ว่าจะเป็นการขาดจากความเป็นพระสงฆ์ทันทีหรือเป็นเพียงแต่การปลงอาบัติ เป็นต้น ส่วนการดำเนินคดีสงฆ์ที่ทำผิดกฎหมายบ้านเมืองนั้น ก็จะดำเนินการเสมือนว่าเป็นประชาชนผู้ที่กระทำความผิดทั่วไป แต่บางขั้นตอนนั้นอาจแตกต่างไปบ้าง เช่น การที่จะให้พระสงฆ์เข้าห้องขังหรือคุก ก่อนที่จะทำการควบคุมตัวพระสงฆ์ในสถานที่ดังกล่าวต้องจัดให้มีการสึกหรือสละสมณเพศก่อน

กระบวนการพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์เมื่อพระสงฆ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฝ่ายราชอาณาจักรโดยรัฐสภา ได้ตรากฎหมายออกมาใช้บังคับพระสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันหลายฉบับนับตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แก่ กฎหมายตราสามดวงซึ่งมีกฎพระสงฆ์ 10 ข้อ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 (พ.ศ.2445) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 ซึ่งทั้ง 3 ฉบับนี้ได้ยกเลิกแล้ว และปัจจุบันใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้ว 4 ฉบับซึ่งฉบับล่าสุดฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562) โดยสาระสำคัญเกี่ยวกับการแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช กรรมการมหาเถรสมาคม รวมถึงการแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์และมีส่วนสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ พบว่า รูปแบบการปกครองดังกล่าวอาจเป็นคุณในทางการปกครองสงฆ์ ทั้งนี้ ด้วยการดำเนิน

กิจการคณะสงฆ์หรือสังฆกรรมบางประการของคณะสงฆ์มิใช่กิจการอันพึงแบ่งแยกอำนาจดำเนินการให้เป็นไปด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลแห่งอำนาจทั้งอาจเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการกิจการตามพระธรรมวินัยได้ เหตุเพราะกิจในพระพุทธศาสนา และสังฆกรรมตามพุทธบัญญัตินั้นมีความมุ่งหมายเพื่อความเป็นความดีเป็นเอกภาพและถือธรรมาธิปไตยแห่งคณะสงฆ์เป็นสำคัญ การจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อสามัคคีธรรมและเกื้อกูลสนับสนุนการดำรงตนแห่งพระธรรมวินัยซึ่งโดยหลักการนี้มีความสอดคล้องกับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ เพียงแต่การวิจัย เห็นว่า กิจการคณะสงฆ์บางประการโดยเฉพาะการกระทำผิดวินัยสงฆ์ของพระภิกษุจำเป็นต้องมีกระบวนการวิธีพิจารณาที่สะท้อนให้เห็นถึงความถูกต้อง สะดวกรวดเร็ว และเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนที่เป็นหลักการทางพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ประกอบกับปัจจุบันสภาวะการณ์แห่งปัญหาและผลกระทบจากการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ที่เกิดขึ้นมีปัญหาและผลกระทบมาก ดังนั้น จึงสมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง มากขึ้นและให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินคดีสงฆ์เมื่อพระสงฆ์กระทำความผิดพระวินัยสงฆ์ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์โดยอาศัยอำนาจตามความแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งได้กำหนดหลักการไว้ในหมวด 4 นิคหกรรมและการ

สละสมณเพศ จำนวน 7 มาตรา โดยมี 2 ประเด็น คือ การลงนิคหกรรม และการสละสมณเพศ โดยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุนั้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การลงโทษและโทษตามลักษณะความผิดทางวินัยสงฆ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 24 และได้กำหนดกระบวนการวิธีพิจารณาและการบังคับโทษที่ออกเป็นกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 25 ที่ให้อำนาจไว้ และการบังคับตามวินัยจัดการลงนิคหกรรมนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา 26 และ 27 บางส่วน แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในส่วนการสละสมณเพศนั้น มีการกำหนดให้พระภิกษุต้องสละสมณเพศใน 4 กรณี คือ (1) กรณีพระภิกษุไม่ยอมสึกตามคำสั่งมหาเถรสมาคม (มาตรา 26 และมาตรา 27) (2) กรณีพระภิกษุล้มละลาย (มาตรา 28) (3) พระภิกษุถูกจับในคดีอาญา (มาตรา 29) และ (4) พระภิกษุถูกจำคุก กักขัง หรือขัง (มาตรา 30) และเมื่อพิจารณาถึงการดำเนินการจากบทบัญญัติดังกล่าว มี 2 ประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาเพื่อหาคำตอบดังนี้

1) ความเป็นธรรมต่อพระภิกษุกรณีการให้พระภิกษุสละสมณเพศเมื่อถูกจับในคดีอาญา ตามกระบวนการวิธีพิจารณาความผิดกฎหมายอาญาของพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หมวด 4 นิคหกรรมและการสละสมณเพศ มาตรา 29 และ มาตรา 30 การดำเนินการอาจขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27,28 หรือไม่ โดยมาตรา 29 บัญญัติไว้ว่า พระสงฆ์รูปใดถูกจับโดยต้องหากระทำความผิดอาญา

เมื่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุมให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ และมาตรา 30 บัญญัติไว้ว่า เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ และให้รายงานศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น ซึ่งการดำเนินการตามมาตรา 29 เป็นกรณีการกล่าวหาว่ากระทำความผิดและยังอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ซึ่งแตกต่างจากมาตรา 30 ที่เป็นกรณีที่ตัดสินให้จำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ดังนั้น การดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศในขณะที่กระบวนการยังไม่สิ้นสุดตามมาตรา 29 อาจเป็นช่องทางให้พระภิกษุนั้น ๆ ถูกกลั่นแกล้งให้เสียโดยไม่เป็นธรรมได้กระบวนการยุติธรรมดังกล่าวจึงถูกตั้งคำถามว่าอาจไม่ได้คุ้มครองถึงสิทธิของพระสงฆ์ในกระบวนการพิจารณาความผิดทั้งกฎหมายอาญาและวินัยสงฆ์ กระบวนการดังกล่าวสามารถสร้างข้อยุติที่เป็นธรรมให้กับพระภิกษุและฆราวาสที่เกี่ยวข้องได้จริงหรือไม่

2) กระบวนการพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ตามโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ไทยตามกฎหมายมหาชน ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงโทษพระภิกษุ ซึ่งกำหนดรูปแบบกระบวนการวินิจฉัยการลงโทษพระภิกษุหรือ การลงโทษพระภิกษุที่ถูกโจทก์ฟ้อง ถูกกล่าวหา ถูกแจ้งหรือพบเห็นพฤติการณ์ความผิด กฎมหาเถรสมาคมดังกล่าวได้แบ่ง

เนื้อหาออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ลักษณะ 1 บทนิยาม ลักษณะ 2 ผู้มีอำนาจลงโทษกรรม ลักษณะ 3 การลงโทษกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 หมวด คือ หมวด 1 วิธีปฏิบัติเบื้องต้น หมวด 2 วิธีไต่สวนมูลฟ้อง หมวด 3 วิธีพิจารณาวินิจฉัยลงโทษกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักทั่วไป ส่วนที่ 2 วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงโทษกรรมขั้นต้น ส่วนที่ 3 วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงโทษกรรมขั้นอุทธรณ์ ส่วนที่ 4 วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงโทษกรรมขั้นฎีกา หมวด 4 วิธีอ้างพยานหลักฐาน หมวด 5 วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยการลงโทษกรรม หมวด 6 เบ็ดเตล็ด กระบวนวิธีพิจารณาดังกล่าวมีการตั้งคำถามถึงรูปแบบของกระบวนการวิธีพิจารณาทั้งในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับพระภิกษุผู้ใช้อำนาจพิจารณาทั้งในระดับผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในการวินิจฉัยการพิจารณา ระบบการพิจารณาและวิธีการพิจารณาที่เหมาะสมที่กำหนดในรูปแบบการพิจารณาแบบไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาต่อหน้าโจทก์จำเลยและกำหนดเป็นความลับ การกำหนดชั้นการพิจารณาไว้ 3 ชั้น คือ คณะผู้พิจารณาขั้นต้น คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ และคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกา รูปแบบและวิธีการบังคับตามคำวินิจฉัยการลงโทษกรรมตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง การอุทธรณ์และฎีกา

กระบวนการวิธีพิจารณาดังกล่าวอาจมีปัญหาทั้งการกำหนดผู้ใช้อำนาจพิจารณา ขั้นตอนการไต่สวน กระบวนการพิจารณา การลงโทษกรรม การอุทธรณ์และฎีกา จึงไม่เป็นที่ยอมรับของพระภิกษุหรือฆราวาสที่เกี่ยวข้องและมีการนำไปสู่การร้องเรียน

หรือคัดค้านเพื่อเรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไข มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นปัญหาการควบคุมตัวพระภิกษุเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เช่น กรณีพระภิกษุเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา หากพนักงานสอบสวนเห็นว่า ต้องควบคุมตัวไว้หรือศาลไม่ให้ประกันตัว ก็ต้องสืบหาจากความเป็นพระทันที ทั้ง ๆ ที่คดียังไม่ได้พิพากษาซึ่งอาจเป็นเหตุให้พระภิกษุถูกกักขังให้ สละสมณเพศหรือถูกจับสึกได้

กระบวนการวิธีดังกล่าวถูกมองว่า มีการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมต่อพระภิกษุ หากพิจารณา กฎหมายบ้านเมืองกลับมีความยุติธรรมมากกว่าในการที่จะให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ และการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอาญา มาตรา 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงโทษนิพนธ์ เนื่องจากเป็น กระบวนการพิจารณาที่ไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่สะดวก ไม่รวดเร็ว และอาจ ไม่เป็นธรรม ส่งผลให้พระภิกษุที่ถูกกล่าวหาว่าทำผิด วินัยสงฆ์ที่มีทั้งพระภิกษุที่เป็นคู่กรณีทั้งสองฝ่ายหรือ เป็นพระภิกษุกับฆราวาสที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับความเป็น ธรรมจากกระบวนการพิจารณาความผิดดังกล่าวทั้ง ประเด็นปัญหาผู้ใช้อำนาจพิจารณา ความรู้และความ เข้าใจในกระบวนการพิจารณาความผิดของผู้ใช้อำนาจ พิจารณา และกฎหมายอาญา มาตรา 11 ไม่ได้กำหนดให้มี หน่วยงานสนับสนุนซึ่งทำหน้าที่ ด้านธุรการใน กระบวนการยุติธรรมสงฆ์ การไม่ได้กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการใดส่วนสำหรับใช้ในทางปฏิบัติ ไว้ให้ชัดเจน ระบบและกลไกการตรวจสอบผลการ พิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ที่เหมาะสมกับสภาพ

ปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาการบังคับโทษตามหลัก นิติกรรมและการไม่ได้กำหนดให้มีหน่วยงานช่วย สนับสนุนในการทำหน้าที่ดำเนินการบังคับโทษตาม คำวินิจฉัยการลงโทษนิพนธ์

จากสถานการณ์ปัญหาของกฎหมายอาญา มาตรา 11 ทำให้ผู้วิจัยมีแนวคิดในการพัฒนา กฎหมายในกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ เพื่อสร้าง รูปแบบและกระบวนการวิธีพิจารณาความผิดวินัย สงฆ์ให้มีระบบและกระบวนการที่ชัดเจนซึ่งจะนำไปสู่ ความยุติธรรมสำหรับพระสงฆ์และฆราวาสที่เกี่ยวข้อง สร้างความเป็นธรรมต่อพระสงฆ์ผู้ถูกกล่าวหาและ ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารายละเอียดในการเพิ่ม บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมใน การพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ของสงฆ์ไทย โดยมีวิธี วิทยาการวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวม
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการพัฒนา รายละเอียดในกฎหมายที่เหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดการวิจัยคือการปรับปรุงแก้ไข กฎหมายสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณา ความผิดวินัยของสงฆ์ไทยตามที่มีบัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และกฎหมายอาญา มาตรา 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลง นิพนธ์ โดยการนำทฤษฎีความยุติธรรม หลักอภี

กรณีสมถวิธี กฎหมายคณะสงฆ์ประเทศเมียนมาร์ และสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชา และกฎหมายคณะสงฆ์ของไทยมาวิเคราะห์ ในประเด็นกระบวนการวิธีพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ จะได้ระบบและกระบวนการที่ชัดเจน นำไปสู่ความยุติธรรมสำหรับพระสงฆ์และฆราวาสที่เกี่ยวข้อง สร้างความเป็นธรรมต่อพระสงฆ์ผู้ถูกกล่าวหาและความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) คือ เพื่อการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักวิชาการด้านกฎหมายจำนวน 15 คน (In-depth interview) และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) และเมื่อได้วิเคราะห์จนกระทั่งพัฒนาเป็นกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ไทยแล้วจะนำไปสู่การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) (สุนีย์ มัลลิกะมาส, 2560)

ผลการวิจัย

1. การให้พระภิกษุสละสมณเพศเมื่อถูกจับในคดีอาญา ตามกระบวนการวิธีพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ ตาม มาตรา 29 และ มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติ

คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พบว่า มาตรา 29 บัญญัติไว้ว่า พระสงฆ์รูปใดถูกจับโดยเป็นผู้ต้องหาทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัด ไม่รับมอบตัวไว้ควบคุมให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ และมาตรา 30 ระบุว่า เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ และให้รายงานศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น เมื่อวิเคราะห์บัญญัติของกฎหมายทั้งสองมาตราชัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มี ความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ก่อนมีคำพิพากษาจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้หลบหนี และจะเรียกหลักประกันเกินควรแก่กรณีไม่ได้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 15 จัดว่า มาตรา 26 และ 28 ระบุว่า การสละสมณเพศ หรือการสึกเป็นการลงโทษสำหรับภิกษุหรือสามเณร ผู้กระทำความผิดที่มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดแล้ว แต่มาตรา 29,30 กลับสามารถลงโทษด้วยการสละสมณเพศหรือสึกก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด กฎหมายดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ อีกทั้งเมื่อวิเคราะห์ถึง มาตรา 27 ระบุให้บุคคลมีความเสมอกัน ในทางกฎหมาย มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่แตกต่างกันด้วยเพศ เชื้อชาติ อายุ หรือความเชื่อทางศาสนา มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรค

หรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าเทียมกัน ดังนั้น การกระทำตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505 มาตรา 29,30 ย่อมทำให้บุคคลไม่เสมอกันทางกฎหมาย ได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างไม่เท่าเทียมกัน

การดำเนินการตามมาตรา 29 เป็นกรณีการกล่าวหาว่ากระทำความผิดและยังอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ซึ่งแตกต่างจากมาตรา 30 ที่เป็นกรณีที่ตัดสินใจให้จำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในชั้นดำเนินการมีปัญหา 2 ประเด็น คือ (1) มาตรา 29 ไม่ได้กำหนดกรณีที่เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะชั้นสูงขึ้นไปถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาทำให้มีปัญหาว่าไม่มีใครเป็นผู้รับตัวไปควบคุม เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะชั้นสูงอาจถูกบังคับให้ต้องสละสมณเพศ (2) ปัญหาการรับตัวไปควบคุมของเจ้าอาวาส กรณีพระภิกษุถูกจับคดีอาญา และพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสผู้ปกครองยอมรับตัวไว้ควบคุมก็ไม่ต้องสละสมณเพศ แต่เจ้าอาวาสหรือคณะสงฆ์ไม่มีมาตรการควบคุมตัว เป็นเหตุให้พระภิกษุต้องสละสมณเพศจากความเป็นพระทันที ทั้ง ๆ ที่คดียังไม่ได้พิพากษา อาจเป็นเหตุให้พระภิกษุถูกกลั่นแกล้งให้สละสมณเพศหรือถูกจับสึกได้จึงไม่เป็นธรรมกับพระภิกษุผู้ถูกดำเนินคดีซึ่งควรได้สิทธิในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ตามกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ กระบวนการยุติธรรมดังกล่าวจึงถูกตั้งคำถามว่าอาจไม่ได้คุ้มครองถึงสิทธิของพระสงฆ์ในกระบวนการพิจารณาความผิดทั้งกฎหมายอาญาและวินัยสงฆ์

2. กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม การดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ พบว่ากระบวนการวิธีพิจารณาการวินิจฉัยการลงนิคหกรรมมีปัญหา 5 ประเด็น คือ

2.1 ปัญหาองค์กรสังกัดของผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา พบว่า กฎมหาเถรสมาคมกำหนดให้ผู้ใช้อำนาจพิจารณาสังกัดต่อเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้น คือ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ จังหวัดคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ และมหาเถรสมาคม ทำให้การดำเนินการต้องเป็นไปตามลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้น จึงอาจเป็นปัญหาที่โครงสร้างองค์กรสังกัดของผู้มีอำนาจพิจารณาที่เป็นคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองสงฆ์ฝ่ายเดียวเป็นผู้มีอำนาจในการลงนิคหกรรมและอาจเป็นความใกล้ชิดกับผู้กระทำความผิดวินัยสงฆ์ในฐานะผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ลูกศิษย์กับอาจารย์ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองโดยปกติมักเป็นเรื่องที่อาจทำให้เกิดความรัก ความซิง ความหลง หรือความเกรงกลัวมากเกินไปก็เป็นธรรมดาเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นจะต้องลงนิคหกรรมบางรูปบางท่านยากที่จะวางตัวเป็นกลางได้ อาจจะทำให้ไปด้วยอำนาจแห่งอคติคือความลำเอียงด้วยความรัก ความซิง ความหลง หรือความเกรงกลัวซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปกครอง และเมื่อต้องทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมอาจทำให้ศิษย์ขาดความยำเกรงต่ออาจารย์ผู้ปกครอง

2.2 ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวิธีพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ และไม่มีหน่วยงาน

สนับสนุนทำหน้าที่ด้านธุรการ พบว่า เจ้าอาวาสและเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์บางรูปซึ่งมีคุณสมบัติที่ดีมากในฐานะอาจารย์ผู้ปกครองแต่อาจไม่มีความเชี่ยวชาญหรือขาดความรู้ในคุณสมบัติเฉพาะในการทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายเถรสมาคม หลักการและวิธีการที่กำหนดไว้ในกระบวนการวิธีพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ตามกฎหมายเถรสมาคมว่าด้วยการลงนิคหกรรมการดำเนินการจึงเกิดปัญหาหลายประการ เช่น การดำเนินการไม่เป็นไปตามขั้นตอนของนิคหกรรมเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่สามารถที่จะยุติปัญหาภายในระยะเวลาอันสั้นหรือปฏิบัติผิดไปจากหลักการและวิธีการที่กฎหมายเถรสมาคมกำหนด ประกอบกับกระบวนการวิธีพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์กฎหมายเถรสมาคมไม่ได้กำหนดให้มีหน่วยงานสนับสนุนการทำงานที่ด้านธุรการในกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ ทำให้เป็นปัญหาต่อกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาการกระทำผิดวินัยสงฆ์

2.3 ปัญหาการไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไต่สวนสำหรับใช้ในทางปฏิบัติไว้ให้ชัดเจนในกฎหมายเถรสมาคม พบว่า การดำเนินการเมื่อพระภิกษุกระทำผิดวินัยสงฆ์กฎหมายเถรสมาคมกำหนดให้คณะผู้พิจารณามีอำนาจหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างรอบด้านเพื่อประโยชน์ของคู่ความทั้งสองฝ่ายโดยกำหนดให้ดำเนินการเป็นความลับ และให้มีเพียงบุคคลที่อยู่ในกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องประกอบด้วยคณะผู้พิจารณา กับบุคคลที่เป็นโจทก์ จำเลย พยานเฉพาะที่กำลังให้การ ระบบดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับศรัทธาความเชื่อตามหลัก

ศาสนาของพระพุทธศาสนิกชน กระทบกระเทือนถึงเกียรติและความเสื่อมเสียของพระภิกษุ คณะสงฆ์และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา การแสวงหาข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงต้องดำเนินการโดยคณะสงฆ์กันเอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นจึงจะสามารถรักษาความลับได้ดี การกำหนดให้การดำเนินการเป็นความลับจึงเหมาะสม ซึ่งกระบวนการวิธีไต่สวนมูลฟ้องมีประเด็นปัญหาในการเพิ่มเติมและปรับปรุงแก้ไข คือ พระภิกษุผู้ทำหน้าที่ คือ คณะผู้พิจารณาเมื่อทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องไม่รู้ขั้นตอนและวิธีการไต่สวนมูลฟ้องเพราะฉะนั้นกฎหมายเถรสมาคมจึงควรกำหนดขั้นตอนและวิธีการไต่สวนมูลฟ้องเพิ่มเติมให้ชัดเจนในกฎหมายเถรสมาคมด้วย

3. ระบบและกลไกการตรวจสอบผลการพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ที่เหมาะสมกับสภาพแห่งปัญหาที่เกิดขึ้น พบว่า กระบวนการวิธีพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ตามกฎหมายเถรสมาคมได้กำหนดให้มีระดับชั้นในการพิจารณา 3 ชั้น คือ คณะผู้พิจารณาชั้นต้น คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ และคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกา โดยหลักการและความมุ่งหมายเพื่อให้กระบวนการได้รับตรวจสอบจากผู้ที่อยู่เหนือกว่า การไม่มีหน่วยงานสนับสนุนทางด้านธุรการศาล ส่งผลให้การกำกับ ติดตาม และการกำหนดระดับชั้นการพิจารณา 3 ชั้น อาจเป็นเหตุให้เกิดความล่าช้า และอาจไม่เหมาะสมต่ออภิจการพระพุทธศาสนา

4. ปัญหาการบังคับโทษตามหลักนิคหกรรมและขาดองค์กรหรือหน่วยงานดำเนินการบังคับโทษ พบว่า กฎหมายเถรสมาคมไม่ได้กำหนดให้มีหน่วยงาน

ของคณะสงฆ์ที่มีอำนาจหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยการลงมติกรรมให้เป็นไปตามหลักการและเป้าหมายสำคัญของการลงมติกรรมคือเพื่อให้พระภิกษุผู้กระทำความผิดวินัยสงฆ์ซึ่งไม่ใช่ความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกฎหมายบ้านเมืองและมีคำวินิจฉัยให้ลงมติกรรม การดำเนินการจึงไม่มีการไม่นำหลักมติกรรมมาปรับใช้เป็นไปตามหลักการและเป้าหมายสำคัญของการลงมติกรรมเพื่อใช้เป็นมาตรการป้องกัน มาตรการป้องปราม เป็นการเสริมมาตรการลงโทษให้พระภิกษุผู้กระทำความผิดอาบัติที่ไม่ใช่ปาราชิกได้กลับตนเป็นพระภิกษุที่ดีตามหลักการทางศาสนาและกฎหมายบ้านเมืองได้ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบวชและยอมรับเข้ามาเป็นสมาชิกของสังคมสงฆ์

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้น คำตอบที่ได้เพื่อแก้ปัญหา คือ การปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 และจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมนูญสมณคัมภีร์ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงมติกรรม ตามโครงสร้างกฎหมายที่ปรับปรุงแก้ไข ประกอบด้วย ผู้ใช้อำนาจพิจารณา กระบวนการพิจารณา ขั้นตอนการไต่สวนการลงมติกรรม การอุทธรณ์ การฎีกา และความเป็นธรรมสำหรับสงฆ์ที่ถูกกล่าวหาเมื่อพบภายหลังว่าบริสุทธิ์ จะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่พระสงฆ์ดังต่อไปนี้

4.1 ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 เพื่อกำหนดอำนาจเพิ่มเติมในการรับมอบตัวกรณีพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายอาญาเป็นเจ้า

อาวาสโดยให้เจ้าคณะผู้ปกครองที่เหนือกว่ามีอำนาจในการรับตัวไปควบคุม และกำหนดให้มีหน่วยงานหรือรูปแบบในการควบคุมตัวที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามมาตรฐานของเจ้าอาวาสและเจ้าคณะผู้ปกครอง

4.2 จัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมนูญสมณคัมภีร์ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ตามโครงสร้างกฎหมายที่ปรับปรุงแก้ไข

4.2.1 ผู้ใช้อำนาจพิจารณา

1) กำหนดให้ผู้พิจารณา คือ เจ้าอาวาสและเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้น

2) กำหนดให้คณะผู้พิจารณา 2 ชั้น คือ (1) คณะวินัยธรจังหวัด เป็นคณะผู้พิจารณาชั้นต้น (2) คณะมหาวินัยธร เป็นคณะผู้พิจารณาชั้นสูงสุด โดยคัดเลือกจาก เจ้าคณะผู้ปกครอง และพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติเฉพาะทั้งพระธรรมธรรมาจารย์ และพระภิกษุที่มีความรู้ด้านกฎหมายเพื่อเป็นองค์คณะในชั้นพิจารณา

3) กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา

3.1) ผู้พิจารณา กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในวิธีปฏิบัติเบื้องต้นเกี่ยวกับการรับฟ้อง คำกล่าวหา การแจ้งความผิด พบเห็นความผิด และพิจารณา วินิจฉัยลงมติกรรมแก่พระภิกษุรับสารภาพผิด และพระภิกษุผู้กระทำความผิดต่อหน้าผู้มีอำนาจลงมติกรรมเพื่อความสะดวก รวดเร็วแล้วยังต้องกับด้วยระบบอาจารย์ปกครองศิษย์ ผู้ปกครองกับผู้ปกครอง

3.2) คณะผู้พิจารณา กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามวิธีไต่สวนมูลฟ้องและวิธี

พิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมตามลำดับชั้น และกำหนดให้มี 3 ท่านขึ้นไป และไม่ควรเป็นเลขคู่ เพราะจะได้มีคนที่มีเสียงข้างขาด หาก 2 ฝ่ายมีเสียงเท่ากัน และไม่สามารถตั้งผู้แทนได้

4.2.2 การฟ้อง

1) กำหนดให้ผู้พิจารณาใช้อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์อาจยุติลงได้ในขั้นนี้ทั้งการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้สภภาพผิดและพระภิกษุผู้กระทำความผิดต่อหน้าผู้มีอำนาจลงนิคหกรรม ย่อมทำให้กระบวนการปฏิบัติเบื้องต้นมีความสะดวก รวดเร็วแล้วยังชอบด้วยระบบอาจารย์ปกครองศิษย์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการปกครองคณะสงฆ์

2) กรณีที่มีการสั่งไม่ฟ้องพระภิกษุที่ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยสงฆ์กำหนดบทลงโทษทางการปกครองสงฆ์แก่พระภิกษุหรือฆราวาสผู้เป็นโจทก์เพิ่มเติม และกำหนดความรับผิดชอบกรณีฟ้องเท็จแจ้งความเท็จซึ่งกรณีที่ฟ้องโดยไม่มีมูลซึ่งอาจเป็นการฟ้องเท็จ ต่อผู้พิจารณาซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา 45 นอกจากนี้ยังถือเป็นมาตรการป้องกันการฟ้องเท็จแล้วยังถือว่าได้กำหนดมาตรการเยียวยาจิตใจพระภิกษุที่ถูกฟ้องกล่าวหาว่ากระทำความผิดด้วย

3) ควรมีการนำระบบการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีมาปรับใช้เพิ่มเติมในกฎหมายเถรสมาคม

4.2.3 ขั้นตอนการไต่สวน

กำหนดขั้นตอนและวิธีการไต่สวนมูลฟ้องเพิ่มเติมในกฎหมายเถรสมาคม โดยเฉพาะประเด็นระยะเวลาในการพิจารณาในแต่ละชั้น และให้มีความต่อเนื่อง

4.2.4 กระบวนการพิจารณา

1) กำหนดให้ผู้มีอำนาจในกระบวนการพิจารณาความผิดวินัยสงฆ์ 2 ประเภท คือ (1) ผู้พิจารณา และ (2) คณะผู้พิจารณา 2 ชั้น คือ คณะวินัยธรจังหวัด เป็นคณะผู้พิจารณาชั้นต้น และคณะมหาวินัยธร เป็นคณะผู้พิจารณาชั้นสูงสุด รูปแบบและกระบวนการพิจารณาใช้ระบบการพิจารณา คือ ระบบการไต่สวน โดยการพิจารณาให้ทำในที่พร้อมหน้าโจทก์และจำเลย และให้ทำเป็นความลับ

2) กำหนดให้มีหน่วยงานและบุคลากรสนับสนุนทำหน้าที่ด้านธุรการเพิ่มเติมในกฎหมายเถรสมาคม

3) การลงนิคหกรรม หรือบทลงโทษเพิ่มเติม คือ

- กำหนดประเภทของโทษตามพระธรรมวินัย และวิธีการลงโทษ

- กำหนดประเภทโทษทางการปกครองคณะสงฆ์และวิธีการลงโทษ

- การกำหนดความรับผิดชอบหรือการลงโทษพระที่อยู่ต่างประเทศและกระทำความผิดวินัยสงฆ์ เมื่อกลับมาประเทศไทย

- การเยียวยาจิตใจและความเป็นธรรมสำหรับสงฆ์ที่ถูกกล่าวหาเมื่อพบภายหลังว่าบริสุทธิ์

4) วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

- กำหนดให้มีหน่วยงานดำเนินการบังคับโทษตามหลักนิติธรรม

สะดวกต่อกิจการทางพระศาสนาที่จำต้องดำเนินการโดยรวดเร็ว สะดวก และเป็นธรรม

4.2.5 การอุทธรณ์ และการฎีกา

กฎหมายอาญาได้กำหนดหลักการและความมุ่งหมายของการอุทธรณ์และฎีกา เพื่อให้กระบวนการได้รับตรวจสอบจากผู้ที่อยู่เหนือกว่า ซึ่งการอุทธรณ์ ฎีกา เป็นคำคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่าง การกำหนดให้มีการอุทธรณ์ และฎีกา ก่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริงแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงชอบแล้วโดยหลักการดังกล่าว แต่การกำหนดให้มีคณะผู้พิจารณาชั้นต้น และคณะผู้พิจารณาชั้นสูงสุด รวม 2 ชั้นอาจเหมาะสมและ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการการควบคุมตัวหรือวิธีการคุมครองชั่วคราวในระหว่างดำเนินคดีของพระสงฆ์ที่สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง

2. ควรมีการศึกษาและวิจัยทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

กรมหมื่นพิชิต ปรีชากร. (2526). *ธรรมสารวินิจฉัยว่ายุติธรรมเป็นอย่างไรและกฎหมายคืออะไร*, เอกสารประกอบการศึกษาวิชานิติปรัชญา ชั้นปริญญาตรี ภาคสอง: บทนำทางประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) และระวี ภาวิไล. (2532). *พุทธบริษัท กับ พระธรรมวินัย*. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์ปัญญา.

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2526). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2541). *วินัยมุข, เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาราชวิทยาลัย.

สมิทพิล เนตรนิมิต. (2553). *ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย: วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์*.

กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2560). *วิธีวิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: อาทิพาเนย์.

สมิทพิล เนตรนิมิต. (2553). *ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย: วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์*.

กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

84 วารสารสหวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

พระราชวรมนี (ประยูรธ ปรุตโต). (2526). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

**สภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคม
ของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์**
**Realistic and Expected Conditions in the Social Welfare
Arrangements among Senior Citizens at Nongplong Sub-District
Municipality, Chamni District, Buriram Province**

สากล พรหมสถิต^{1*} สถาพร วิชัยรัมย์² ธนพัฒน์ จงมีสุข³ รชต อุบลเลิศ³

ธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ² และ ญาสุมิน สาระปัญญา¹

Sakon phromsathit^{1*}, Sathaporn Wichairam², Thanaphat Jongmeesuk³,
Rachata Ubollert³, Thanyarat Phutthipongchaichan², and Yasumin Sarapanya¹

Received: 29 July 2021

Revised: 3 September 2021

Accepted: 11 September 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 279 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เรื่อง สภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการ

¹ อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² Assistant Professor Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

³ อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³ Lecturer Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

* Corresponding e-mail: sakon.phr@bru.ac.th

สังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอขามัน จังหวัดบุรีรัมย์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน t-test (t-test for Independent) ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอขามัน จังหวัดบุรีรัมย์ มีระดับสภาพความเป็นจริงได้รับสวัสดิการสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.58$) รองลงมา คือ สวัสดิการสังคมด้านการบริการทางสังคม ($\bar{X} = 3.25$) ส่วนสวัสดิการสังคมด้านรายได้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.18$) ตามลำดับ และระดับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า สวัสดิการสังคมด้านการบริการทางสังคมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา คือ สวัสดิการสังคมด้านรายได้ ($\bar{X} = 4.17$) ส่วนสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.25$) ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอขามัน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า สภาพที่คาดหวังมีระดับที่สูงกว่าสภาพที่เป็นจริงในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอขามัน จังหวัดบุรีรัมย์ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลหนองปล่อง อำเภอขามัน จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า อยากให้เทศบาลจัดทำโครงการส่งเสริมส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านของผู้สูงอายุเพิ่มเข้าไปในแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การจัดสวัสดิการสังคม, ผู้สูงอายุ, สภาพความเป็นจริง, สภาพที่คาดหวัง

Abstract

This research aimed: 1) to study the realistic and expected conditions in the social welfare arrangements among the senior citizens at Nongplong sub-district municipality, Chamni district, Buriram province; and 2) to compare the realistic and expected conditions in the social welfare arrangements among the senior citizens at Nongplong sub-district municipality, Chamni district, Buriram province. The samples of this research were 279 the senior citizens who living at Nongplong sub-district municipality, Chamni district, Buriram province. The research instruments was the realistic and expected conditions in the social welfare arrangements among the senior citizens at Nongplong sub-district municipality,

Chamni district, Buriram province questionnaire. The statistics used to analyze the collected data were mean, standard deviation, and dependent samples t-test. The findings were as follows. The senior citizens who living at Nongplong sub-district municipality, Chamni district, Buriram province have the realistic overall level for receiving social welfare at a moderate level. When considering each side by mean ordering found that the health benefits with the most average ($\bar{X} = 3.58$). Following by the social welfare ($\bar{X} = 3.25$). As for the income welfare, the mean was the least ($\bar{X} = 3.18$), respectively. The overall of the expected level of the social welfare was at a high level. When considering each side by mean ordering found that the social service welfare was at the highest mean ($\bar{X} = 4.28$) followed by the income welfare ($\bar{X} = 4.17$), the health benefits were the lowest ($\bar{X} = 3.25$), respectively. The result of the comparison of the realistic and expected conditions in the social welfare arrangements among senior citizens at Nongplong sub-district municipality, Chamni district, Buriram province had the overall of the three aspects with statistically significant difference at .05 level. The suggestions about the approach of the social welfare arrangements among the senior citizens at Nongplong sub-district municipality, Chamni district, Buriram province were; the senior citizens had a cash payment from Nongplong sub-district municipality because some seniors had to hire their relatives in order to manage their banking welfare payment. If the seniors do that they would be insufficient welfare payments each month. For instance, the seniors worked less but they still needed more subsistence allowances for spending each month.

Keyword: The Social Welfare Arrangements, the senior citizens, realistic conditions, expected condition

บทนำ

สังคมประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้สถานการณ์เงื่อนไขและการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศภายใต้บริบท

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งฉบับที่ใช้ปัจจุบัน ได้แก่ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้มีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยึด

คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ยึดวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในขณะเดียวกันประเทศไทยมีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่จะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในสังคม จะส่งผลในการจัดระบบคุ้มครองและดูแลผู้สูงอายุให้คนในวัยแรงงานต้องรับภาระเพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันสังคมไทยก็มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงลักษณะครอบครัวแบบครอบครัวขยายที่มีบุคคลหลายลำดับชั้นอยู่ร่วมกันไปเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีแต่พ่อแม่ลูกมากขึ้นซึ่งมีสาเหตุอันเนื่องมาจากการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่แบบสังคมชนบทไปสู่ความเป็นสังคมเมืองซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุถูกปล่อยไว้ให้โดดเดี่ยวมากขึ้น

ในปี พ.ศ.2550 องค์การสหประชาชาติ ได้รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุทั่วโลกว่า จำนวนผู้สูงอายุของโลกมีจำนวนมากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยระบุว่าภายในระยะเวลา 20 ปีนี้จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นเป็นผู้สูงอายุ 1 คนในพลเมืองทุกๆ 8 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 12.5 และในอีก 150 ปี หนึ่งในสามหรือร้อยละ 33.3 ของประชากรโลกจะเป็นผู้สูงอายุเช่นเดียวกันที่อัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยก็เป็นไปในแนวโน้มเดียวกับประชากรโลก กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุซึ่งประชากรผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.5 ในปี พ.ศ.2543 เป็นร้อยละ 13.8 ในปี พ.ศ.2558 หรือร้อยละ 15.3 ในปี พ.ศ.2563 โดยปัญหาจะเริ่มรุนแรงขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.

2560 เป็นต้นไป (วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552)

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ในหมวด 1 มาตรา 12 กำหนดให้มีคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยกำหนดอำนาจหน้าที่จัดทำแผนการกระจายอำนาจรวมถึงยกเลิกกฎหมายที่ขัดแย้งในเชิงการปฏิบัติงานออกไป ทำให้การถ่ายโอนงานปรากฏรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น โดยการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหมวด 2 มาตรา 16 (10) การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา ผู้ด้อยโอกาส ภารกิจดังกล่าวจึงเป็นการจัดบริการทางสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีกองสวัสดิการสังคมเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการเกี่ยวกับผู้สูงอายุต้องคำนึงถึงความต้องการและสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในชุมชนโดยพิจารณาจากหลักของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ดังนั้นบทบาทในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในปัจจุบันและอนาคตจึงเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายซึ่งจะต้องมีรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542, 2542)

จากความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่

คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น และเพื่อยกระดับสวัสดิการสังคมและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อได้ข้อเสนอแนะที่เป็นสารสนเทศให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 923 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มประชากร โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (Taro Yamane อ้างถึงในประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2542) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 279 คน และได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบเป็นสัดส่วนแต่ละ

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพที่เป็นจริงในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ และด้านการบริการสังคม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งคำถามครอบคลุมเกี่ยวกับความเป็นจริงในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ แบ่งระดับความต้องการเป็น 5

ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ และด้านการบริการสังคม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งคำถามครอบคลุมเกี่ยวกับความคาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ แบ่งระดับความต้องการเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการและข้อเสนอแนะมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Form) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 279 คน

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และรายงานการวิจัย เป็นการค้นคว้าเกี่ยวกับ ทฤษฎี แนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ภายใต้อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และ หาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

4.2 สภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุผู้ในเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำทะเมนชัย วิเคราะห์โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแยกเป็นรายข้อ รายด้าน วิเคราะห์โดยภาพรวม นำเสนอข้อมูลเป็นเชิงพรรณนา

4.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบที่เข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอข้อมูลเป็นเชิงพรรณนา

4.4 การเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำทะเมนชัย จำแนกด้วยสถิติค่า (t-test)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพความเป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของ

เทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์
คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 279 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี มีรายได้ระหว่าง 1,001 - 2,000 บาท

2. ผลการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านรายได้และด้านบริการสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.1 ผลการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ “การได้รับการอำนวยความสะดวก เมื่อเข้ารับบริการที่โรงพยาบาล” เช่น มีผังแสดงขั้นตอนการพบแพทย์ มีเจ้าหน้าที่ประจำจุดให้บริการ เป็นต้น” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “การให้มีการจัดบริการรถรับส่งผู้ป่วยกรณีฉุกเฉิน ผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัว และผู้ป่วยเรื้อรัง”

2.2 ผลการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้าน

รายได้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ “การให้มีกองทุนฌาปนกิจผู้สูงอายุกรณีเสียชีวิต” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “การจัดสถานที่เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนจากผู้สูงอายุ”

2.3 ผลการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการบริการสังคมโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ “การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิประโยชน์จากสื่อหรือหน่วยงานต่าง ๆ” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “การให้มีการจัดเครื่องอุปโภคบริโภค ให้แก่ผู้สูงอายุตามความจำเป็น”

3. ผลการวิเคราะห์สภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านรายได้และด้านบริการสังคมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3.1 ผลการวิเคราะห์สภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ “การให้มีการจัดบริการทางการแพทย์เคลื่อนที่ ไปตรวจสุขภาพที่บ้าน” และ

“การได้รับการอำนวยความสะดวก เมื่อเข้ารับบริการที่โรงพยาบาลชานี เช่น มีผังแสดงขั้นตอนการพบแพทย์ มีเจ้าหน้าที่ประจำจุดให้บริการ เป็นต้น” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “การให้มีการจัดบริการด้านแพทย์ทางเลือกในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น การแพทย์แผนไทย เป็นต้น”

3.2 ผลการวิเคราะห์สภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอชานี จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านรายได้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ “การได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพิ่มเพื่อให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “การให้มีการฝึกอบรมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้”

3.3 ผลการวิเคราะห์สภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอชานี จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการบริการสังคม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ “การให้มีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ “การให้มีการจัดตั้งชมรมกีฬาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น เปตอง หมากรุก เป็นต้น”

4. ผลการเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอชานี จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า สภาพที่คาดหวังมีระดับที่สูงกว่าสภาพที่เป็นจริงใน

การจัดสวัสดิการสังคมสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอชานี จังหวัดบุรีรัมย์

5. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

5.1 ต้องการให้เทศบาลจัดทำโครงการส่งเสริมส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านของผู้สูงอายุโดยเพิ่มเข้าไปในแผนพัฒนาท้องถิ่น

5.2 เทศบาลควรจัดการศึกษาแก่ผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องสมัย

5.3 เทศบาลควรจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคม

การอภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพความเป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอชานี จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านรายได้ และด้านการบริการสังคม คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมของสภาพที่เป็นจริงในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอชานี จังหวัดบุรีรัมย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเพราะการบริการสาธารณะอยู่ในระดับที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้มากเท่าที่ควร ซึ่งพื้นที่ที่ได้รับการเป็นเทศบาลตำบลและพื้นที่ที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ห่างจากโรงพยาบาล การบริการดังกล่าวจึงยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของ

ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงที่ทั้งด้านรายได้ก็ยังไม่เพียงพอ กับรายจ่ายประจำวัน เนื่องจากเงินรายได้ส่วนใหญ่ คือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยสงเคราะห์ผู้พิการ สำหรับบางท่านผู้สูงอายุอาศัยอยู่เพียงลำพังทำให้การที่จะไปพบแพทย์ตามนัดนั้น เป็นไปด้วยความลำบาก เนื่องจากโรงพยาบาลอยู่ไกลจากที่พักอาศัย การไปพบแพทย์ต้องจ้างเหมารถและเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนั้น ไปเนื่องจากทางเทศบาลตำบลไม่มีรถฉุกเฉินประจำ ตำบลไว้บริการประชาชนซึ่งผลวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับผลงานของจินตนา รอดอารมณ์ (2554 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการ จัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล คลองแก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อสวัสดิการ สังคมทั้ง 5 ด้าน คือ สวัสดิการสังคมด้านรายได้ สวัสดิการสังคมด้านสุขอนามัย สวัสดิการสังคมด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการสังคมด้านการศึกษา สวัสดิการ สังคมด้านนันทนาการ โดยรวมผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

2. จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมของ สภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคมของ ผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำสนธิ จังหวัดบุรีรัมย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจ เพราะ เทศบาลตำบลหนองปล่องไม่มีรถรับส่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปพบแพทย์ที่ โรงพยาบาล ทำให้ผู้สูงอายุมีความหวังต่อการรับ บริการจากหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ สอดคล้องกับ ผลงานของจันทร์เพ็ญ ลอยแก้ว (2555: บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคม

ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ พิจารณาเป็นรายมาตรฐานว่าผู้สูงอายุมีความต้องการ ในการได้รับสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมากทุก มาตรฐาน ยกเว้นมาตรฐานด้านการสร้างบริการและ เครือข่ายการเกื้อหนุนซึ่งผู้สูงอายุมีความต้องการใน ระดับปานกลาง โดยผู้สูงอายุมีความต้องการในการ ได้รับสวัสดิการสังคมสูงสุดในมาตรฐานด้านสุขภาพ และการรักษาพยาบาล และมีความต้องการได้รับ สวัสดิการสังคมต่ำสุด ในมาตรฐานด้านการสร้าง บริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน 2) ความต้องการ ของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ไม่มีความแตกต่างกันยกเว้นในด้านรายได้และ ลักษณะที่อยู่อาศัยต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ 3) กลุ่มตัวอย่างประสบปัญหาในด้าน สุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้และด้านที่ พักอาศัย มีข้อเสนอแนะให้เทศบาลจัดบริการรถรับ- ส่ง ไปยังสถานพยาบาลและจัดให้มีการ รักษาพยาบาลที่บ้าน จัดให้มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ส่งเสริมอาชีพ และจัดให้มีโครงการซ่อมแซมหรือ จัดหาที่พักอาศัย

3. จากผลการเปรียบเทียบสภาพความเป็น จริ่งและสภาพที่คาดหวังในการจัดสวัสดิการสังคม ของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองปล่อง อำเภอลำสนธิ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่าง

กันทั้งด้านสุขภาพ ด้านรายได้ ด้านบริการทางสังคม ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุมีความคาดหวังที่จะได้รับการบริการที่ดีกว่าเดิมซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของ Maslow (1943) ที่ได้กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการขั้นสูงก็จะตามมา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านสุขภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อนและความต้องการทางเพศ ฯลฯ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนที่ต่อเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายยังไม่ได้มีการตอบสนองเลย ในด้านนี้โดยปกติแล้วองค์กรทุกแห่งมักจะตอบสนองความต้องการของแต่ละคนด้วยวิธีการทางอ้อม คือ การจ่ายเงินค่าจ้าง

3.2 ด้านรายได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง ความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้วมนุษย์ก็就会有ความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคงต่าง ๆ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนความมั่นคงนั้น หมายถึง

ความต้องการความมั่นคงในการดำรงชีพ เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงาน และสถานะทางสังคม เป็นต้น

3.3 ด้านบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการทางด้านสังคม ภายหลังจากที่ได้รับการตอบสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้วก็就会有ความต้องการสูงขึ้น คือ ความต้องการทางสังคมจะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้จะมีความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน และการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและมีความรู้สึกว่าได้ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมเสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. เทศบาลควรจัดทำโครงการส่งเสริมส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านของผู้สูงอายุโดยเพิ่มเข้าไปในแผนพัฒนาท้องถิ่น

2. เทศบาลควรจัดการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องสมวัย

3. เทศบาลควรจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคม

4. เทศบาลควรจัดให้มีศูนย์บริการแก่ผู้สูงอายุแบบครบวงจร ซึ่งประกอบด้วยบริการด้านสุขภาพร่างกาย กิจกรรมสันทนาการ กิจกรรมด้านการศึกษา การพัฒนาอาชีพและการสร้างรายได้ โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและบูรณาการร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพสต.) วัด เป็นต้น

Maslow, A. (1943). *A Theory of Human Motivation Psychological Review*. New York: McGraw-Hill.

กฎต้นแบบว่าด้วยรูปแบบสหการ เพื่อความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำบริการเพื่อประโยชน์สาธารณะ

Model Regulation on the Cooperation of Local Government In Providing Service for Public interest

อภิชาติ เสียงล้ำ^{1*}

Apichat Sienglum^{1*}

Received: 15 August 2021

Revised: 25 September 2021

Accepted: 4 October 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการเพื่อประโยชน์สาธารณะ วิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ และการรับฟังความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า การจะให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการบริการสาธารณะนั้นจะต้องจัดตั้งองค์กรเรียกว่า ‘สหการ’ โดยมีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดตั้งองค์การสหการรองรับ และมีโครงสร้างกฎหมายว่าด้วย องค์การสหการประกอบด้วย คณะกรรมการสภาองค์การสหการ คณะกรรมการควบคุมการบริหารองค์การสหการ ผู้ว่าราชการองค์การสหการ ผู้ปฏิบัติงานโครงสร้างองค์การสหการ และประเภทบริการสาธารณะที่ให้บริการ การวิจัยเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ให้มีบทบัญญัติให้จัดตั้งองค์การสหการได้ และเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เพื่อให้เทศบาลสามารถร่วมกับหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนจัดตั้งองค์การสหการได้ เพื่อเป็นฐานอำนาจสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสหการ เป็นองค์กรความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการให้บริการสาธารณะ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹ Ph.D. student, Faculty of Law, Sripatum University

* Corresponding e-mail: armmuk@hotmail.com

คำสำคัญ: สหการ, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, บริการสาธารณะ, ความร่วมมือขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, กฎหมายต้นแบบ.

Abstract

The objective of the research is to set up a model regulation on the cooperation of local government for the services for the public benefit. Research methodology to collect and analyze data is Qualitative research consisting of Documentary research; In- depth interview; Participatory Design, Co- Design; and Hearing. The research found out that to achieve cooperation among local government for managing public facility service to establish cooperation organization named 'Sahakarn' must have Royal Decree for the establishment to support with the structure of the Royal Decree consisting of Council of Sahakarn; Committee to control the administration of Sahakarn; Governor of Sahakarn; workers of Sahakarn: Structure of Sahakarn; and Types of public service provided. The research recommends amending the Provincial Administrative Organization Act, BE 2540, the Tambon Council and Sub-District Administrative Organization Act, B.E. 2537 which have no provision to establish a Sahakarn, Additional provisions in the Municipality Act B.E. 2496 providing authority to enact Royal Decrees for the establishment of Sahakarn to be an organization for the cooperation among local government.

Keyword: Sahakarn, local Government, public service, Cooperative local Organization, model regulation

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ และมีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือการบริหารราชการส่วนกลางตามหลักการรวมอำนาจ (Centralization) ส่วนภูมิภาคตามหลักการแบ่งอำนาจ (Decentralization) และส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้ผู้บริหารปกครองมาจากการเลือกตั้ง และกำกับดูแลโดยส่วนกลาง จึงมีความแตกต่างจากการปกครองส่วนกลาง ที่ได้แบ่งอำนาจหน้าที่ในการปกครองให้แก่ส่วนภูมิภาค การบริหารปกครองไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จะอยู่ภายใต้งบประมาณแผ่นดินเดียวกัน ที่มาจากเงินรายได้ของภาครัฐจัดเก็บจากภาษีต่าง ๆ สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะมาจากการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ภาษีบำรุงท้องที่และภาษีป้าย รวมทั้งค่าธรรมเนียมการอนุมัติและอนุญาต และค่าปรับจากการฝ่าฝืนข้อบัญญัติท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะนารายได้ทั้งหมดนั้นให้กับส่วนกลาง โดยกฎหมายกำหนดให้ส่วนกลางแบ่งส่วนที่เป็นเงินได้นั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 เป็นงบประมาณสำหรับการบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น

เงินงบประมาณแผ่นดินที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจะใช้ ในการบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะจึงขึ้นอยู่กับเงินได้ของท้องถิ่นนั้น ซึ่งเงินได้ของท้องถิ่นจะสัมพันธ์กับความเจริญของท้องถิ่น หากท้องถิ่นใดมีกิจการและมีการประกอบกิจการต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น โรงงาน อุตสาหกรรม สถานบริการ ร้านค้า หรือประชาชนที่มีเงินได้มาก ย่อมหมายความว่าท้องถิ่นจะสามารถจัดเก็บภาษี ได้มากตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามขีดความสามารถในการจัดเก็บรายได้จากภาษีนั้น ในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมี 5 รูปแบบ คือ รูปแบบทั่วไปมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมีกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา มีไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความเจริญของท้องถิ่น และกิจการที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น แต่มีสิ่งหนึ่งที่มีเท่าเทียมกันคือการให้บริการสาธารณะ (Public Service) แก่ประชาชนในท้องถิ่นโดยยึดเอาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในพื้นที่ปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเกณฑ์

บริการสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมในหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องดำเนินการ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม เพื่อเอื้ออำนวยต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เพราะฉะนั้น การให้บริการสาธารณะจึงเป็นความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่การปกครองในรูปแบบพิเศษ หรือรูปแบบทั่วไปรวมใน 5 รูปแบบนี้ ความต้องการและความจำเป็นจะมีเท่าเทียมกัน เพียงแต่การจัดให้มีการจัดบริการสาธารณะเหล่านั้นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เนื่องจากเงินงบประมาณที่มีอยู่นั้น มีความแตกต่างกัน

จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงทำให้การวิจัยเห็นว่า ในบางครั้งการให้บริการสาธารณะนั้น นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดินแล้ว ยังต้องมีทางด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งโดยลักษณะของรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศักยภาพในการที่จะมีขีดความสามารถจัดทำบริการสาธารณะย่อมมีไม่เท่าเทียมกันในขณะนี้ยังคงต้องจัดทำบริการสาธารณะเหมือนกัน จึงเป็นปัญหาว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่

มีศักยภาพมากกว่าหรือเพื่อร่วมกันเพิ่มศักยภาพที่จะให้เกิดการจัดทำบริการสาธารณะร่วมกันได้ โดยเฉพาะบริการสาธารณะที่จำเป็นพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ที่ประชาชนมีสิทธิจะได้รับตามรัฐธรรมนูญ แต่ด้วยข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ประชาชนเสียโอกาสที่จะได้รับบริการสาธารณะ ดังนั้น การวิจัยจึงแนวคิดที่จะสร้างรูปแบบองค์กรความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะการร่วมมือจัดทำบริการสาธารณะ ซึ่งการวิจัยได้นำเอารูปแบบความร่วมมือของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่มีรูปแบบ Syndicate, สหรัฐอเมริกา ที่มีรูปแบบ Special district และประเทศญี่ปุ่น ที่มีรูปแบบ Municipal Cooperative ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแล้วพบว่า รูปแบบของต่างประเทศ เป็น Syndicate และรูปแบบความร่วมมือของไทยในอดีต คือ องค์การสหกรณ์ มาเป็นแนวทางในการจัดทำรูปแบบความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย

รูปแบบความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่การวิจัยเห็นว่ามีเหมาะสม คือ องค์การสหกรณ์ ซึ่งกำหนดให้เป็นองค์กรที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลทางกฎหมายมหาชน ซึ่งแนวคิดนี้เคยมีการดำเนินการมาแล้วในอดีต ที่แม้จะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากบริบทการพัฒนา และจำนวนประชากรไม่สัมพันธ์กับกิจการที่จัดทำร่วมกัน กล่าวคือ พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 มีบทบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเทศบาล สามารถร่วมมือกันดำเนินการจัดบริการสาธารณะในรูปแบบนี้ได้ ทำให้เทศบาลเมืองนนทบุรี

ร่วมมือกับเทศบาลนครกรุงเทพ (ในขณะนั้น) โดยการจัดตั้งเป็น “องค์การสหกรณ์” มีสถานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคล ในการจัดการรถยนต์โดยสารประจำทางร่วมกัน แต่ก็ได้ยกเลิกไปเนื่องจากขณะนั้นจำนวนประชากรยังมีน้อย และไม่นิยมเดินทางด้วยรถยนต์ ทำให้ไม่คุ้มต่อการลงทุนจึงยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2494 และต่อมาในปีพ.ศ. 2528 เทศบาลนครกรุงเทพได้ปรับรูปแบบองค์กรเป็นกรุงเทพมหานคร เป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ แนวทางความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะระหว่างเทศบาล จึงไม่มีการดำเนินการใด ๆ ในเวลาต่อมา

สำหรับในยุคปัจจุบัน ที่ประชาชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ต่างก็มีความต้องการที่จะได้รับบริการสาธารณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่ศักยภาพและความสามารถในการจัดบริการสาธารณะ ไม่สามารถดำเนินการได้ทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการคมนาคม ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข และการจัดการขยะที่ดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพ จึงถือว่าเป็นความจำเป็นพื้นฐานในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในท้องถิ่น แต่ด้วยปัญหาของข้อจำกัดด้านงบประมาณที่มี กับเทคโนโลยีที่ต้องใช้ ทำให้มีความจำเป็นที่จะร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคเอกชน ในรูปแบบของการจัดตั้งองค์กรที่เรียกว่า สหกรณ์ เพื่อให้ร่วมมือกันในการจัดบริการสาธารณะ ซึ่งหากจะให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดตั้งองค์กรความร่วมมือได้นั้น จะต้องมียกกฎหมายบัญญัติรองรับไว้ แต่ที่

เป็นปัญหาก็คือ หากพิจารณาจากกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 5 ฉบับ จะพบว่ามีเพียง 3 ฉบับ ที่มีบทบัญญัติให้ร่วมกันจัดตั้งองค์การสหการได้ คือ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ในมาตรา 58 บัญญัติว่า “ถ้ามีกิจการใดอันอยู่ภายในอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ตั้งแต่สองแห่งขึ้นไป ที่จะร่วมกันทำเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ก็ให้จัดตั้งเป็นองค์การขึ้นที่เรียกว่า “สหการ” มีสภาพเป็นทบวงการเมืองและมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยผู้แทนของเทศบาลที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วย”

วรรคสอง การจัดตั้งสหการจะทำได้ก็แต่โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาซึ่งจะได้กำหนดชื่ออำนาจหน้าที่และระเบียบการดำเนินงานไว้ วรรคสาม การยุบสหการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาโดยกำหนดวิธีการจัดทรัพย์สินไว้ด้วย” และมาตรา 59 บัญญัติว่า “สหการอาจได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล และอาจกู้เงินได้”

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528 ใน มาตรา 95 บัญญัติว่าถ้ากิจการใดอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครอาจดำเนินการนั้นร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการ ส่วนท้องถิ่นอื่นได้โดยจัดตั้งเป็นองค์การเรียกว่า สหการ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยผู้แทนของกรุงเทพมหานคร ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี การจัดตั้งสหการจะกระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ในพระราชกฤษฎีกานั้นให้

กำหนดชื่อ อำนาจหน้าที่ และวิธีดำเนินงาน เมื่อจะยุบเลิกสหการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้ระเบียบจัดการทรัพย์สินไว้ด้วย และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2542 มาตรา 69 บัญญัติว่า เมืองพัทยาอาจร่วมกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น จัดตั้งองค์การขึ้นเรียกว่าสหการ มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อทำการกิจการใดอันอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยาได้ วรรคสอง การจัดตั้งสหการจะทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยระบุชื่อ อำนาจหน้าที่ และวิธีการบริการ และการดำเนินงานไว้ และเมื่อจะยุบเลิกสหการ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยระบุวิธีการจัดการทรัพย์สินไว้ด้วย” ซึ่งหมายถึงกฎหมายทั้งสามฉบับให้อำนาจในการร่วมจัดตั้งองค์การสหการ เพื่อจัดทำบริการสาธารณะได้

อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยาไม่มีปัญหาหรือข้อจำกัดในการจัดทำบริการสาธารณะ เพราะมีแหล่งจัดเก็บรายได้มาก แต่ที่จะเป็นปัญหาก็คือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น เช่น เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ยังคงมีข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณและเทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงเป็นปัญหาของการจัดบริการสาธารณะบางด้านในระดับท้องถิ่น และหากจะพิจารณาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็พบว่าเป็นองค์กรที่ไม่มีพื้นที่ปกครอง และไม่มีประชาชนในท้องถิ่นในการดูแล ดังนั้น หากจะให้มีการจัดทำรูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน ในการร่วมให้บริการ

สาธารณะนั้น จึงต้องพิจารณาถึงรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะร่วมมือกันด้วย ทั้งนี้ อาจขยายความร่วมมือให้ไปถึงภาคเอกชนด้วย

ข้อพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คือ ในกรณีที่จะให้มีความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น หากเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 เพื่อเพิ่มบทบัญญัติการร่วมมือในรูปแบบสหการ จึงจะสามารถดำเนินการได้ ตามแนวคิดคือการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถร่วมมือกันจัดตั้งองค์การสหการ เพื่อจัดทำบริการสาธารณะร่วมกันได้ ที่กล่าวมานี้จึงเป็นปัญหาของการวิจัยที่จะต้องหาคำตอบในรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดให้มีบริการสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์โครงสร้าง องค์ประกอบ ความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การสหการ เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งองค์การสหการ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ปัญหาของข้อจำกัดในการดำเนินการกิจหลักด้านการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากงบประมาณและเทคโนโลยีไม่เพียงพอ จึงทำให้ไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพได้ การจัดให้มีองค์การที่เกิดจากความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะช่วยให้การใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยรูปแบบโครงสร้างของความร่วมมือในรูปแบบสหการนั้น มาจากการศึกษาทฤษฎีบริการสาธารณะ ทฤษฎี นิติบุคคลทางกฎหมายมหาชน ทฤษฎีองค์การและการบริหาร ทฤษฎีอำนาจรัฐ หลักความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการมีส่วนร่วม หลักการตรวจสอบ หลักความรับผิดชอบ กฎหมายและแนวทางของต่างประเทศ สาธารณรัฐฝรั่งเศส, สหรัฐอเมริกา, และประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งการมีกฎหมายรองรับ จะทำให้ได้รูปแบบโครงสร้างองค์ประกอบความร่วมมือที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการตัดแบ่งภารกิจ และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำบริการสาธารณะแก่ราชการส่วนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะทั่วถึง ส่งผลให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานำมาสู่ความเจริญของประเทศชาติ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมหลักการกระจายอำนาจการปกครอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาและวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งพิสูจน์ประเด็นตามกรอบแนวคิด และสมมติฐานการวิจัย โดยเริ่มจากการศึกษาและวิจัยถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักการ งานวิจัย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพการณ์แห่งปัญหาความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำบริการสาธารณะ และนำไปสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำบริการเพื่อประโยชน์สาธารณะ จึงได้กำหนดวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) เพื่อการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviewing) และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) และเมื่อได้วิเคราะห์จนกระทั่งจัดทำเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดตั้งองค์การสหการแล้ว นำไปสู่การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2560) จากประชากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเอาข้อวิพากษ์ไปปรับปรุงแก้ไขคำตอบให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ผลการวิจัย

ผลของการวิจัยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 ประเภทนั้น มีอำนาจและหน้าที่เหมือนกัน ในด้านการให้บริการสาธารณะ แต่ศักยภาพขีดความสามารถ และการมีเทคโนโลยีสำหรับการจัดบริการสาธารณะบางประเภทนั้นมีข้อจำกัด และ

ไม่เหมือนกัน ซึ่งมีเพียงแค่ 3 ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และเทศบาล ที่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ในการจัดตั้งองค์การความร่วมมือในรูปแบบสหการ เพื่อจัดบริการสาธารณะได้ ส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีบทบัญญัติให้รวมจัดตั้งองค์การสหการเพื่อบริการสาธารณะ ดังนั้น การวิจัยจึงได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ในเรื่องการจัดตั้งองค์การสหการ และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เพื่อขยายอำนาจหน้าที่ในการจัดตั้งองค์การความร่วมมือให้เพิ่มมากขึ้น จากการร่วมมือระหว่างเทศบาลด้วยกันเอง โดยขยายให้รวมถึงเทศบาลด้วยกันเองกับเทศบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่น หรือภาคเอกชน สำหรับองค์กรที่การวิจัย กำหนดให้เป็นองค์การความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดบริการสาธารณะ นั้น การวิจัยกำหนดให้ใช้ชื่อว่า “องค์การสหการ” ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกา มีโครงสร้างขององค์กรที่จะนำไปบัญญัติไว้ในพระราชกฤษฎีกา ประกอบด้วย

คณะกรรมการสภาองค์การสหการ

โครงสร้างประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน (กรณีความร่วมมือขององค์กรภายในจังหวัด) อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นประธาน(กรณีความร่วมมือระหว่างองค์กรหลายจังหวัด นายกองค การบริหาร ส่วนจังหวัด

นายกเทศมนตรีทุกเทศบาลที่ร่วมจัดตั้ง นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมจัดตั้ง ประธานสภาอุตสาหกรรม ประธานสภาหอการค้าในจังหวัด เป็นกรรมการ ประธานคณะกรรมการควบคุมการบริหารองค์การสหกรณ์ เป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการสภาองค์การสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษาการดำเนินโครงการบริการสาธารณะ ให้คำแนะนำปรึกษาการหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ ให้คำแนะนำปรึกษาการหาแหล่งเทคโนโลยีและผู้เชี่ยวชาญสำหรับการดำเนินโครงการ พิจารณาให้ความเห็นชอบประเภทโครงการบริการสาธารณะที่จัดทำ พิจารณาให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งผู้ว่าการองค์การตามที่ประธานคณะกรรมการควบคุมการบริหารองค์การสหกรณ์เสนอ

คณะกรรมการควบคุมการบริหารองค์การสหกรณ์

โครงสร้างองค์กรประกอบด้วย ประธานกรรมการแต่งตั้งจากบุคคลภายนอก ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในกิจการขององค์การ คณะกรรมการโดยตำแหน่ง มาจากสมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมจัดตั้งองค์การ โดยการคัดเลือกกันเอง องค์การละ 1 คน คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวข้องกับประเภทบริการสาธารณะ จำนวน 4 คน และไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัด ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมจัดตั้งสหกรณ์ ปลัดองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นที่ร่วมจัดตั้งองค์การ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ผู้ว่าการองค์การ เป็นเลขานุการโดยตำแหน่ง รองผู้ว่าการ เป็นผู้ช่วยเลขานุการโดยตำแหน่ง

อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการควบคุมการบริหารองค์การสหกรณ์มีหน้าที่ในการ กำหนดนโยบายการจัดประเภทบริการสาธารณะ เสนอนโยบายการจัดประเภทบริการสาธารณะ แก่คณะกรรมการสภาองค์การ ให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานบริการสาธารณะ อนุมัติแผนการลงทุน และแผนการเงิน ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ข้อกำหนดต่างๆ เพื่อบริหารองค์การ ควบคุมดูแลการบริหารองค์การ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายนอก ในการบริหารจัดการองค์การ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน กำหนดตำแหน่ง คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง อัตราเงินเดือน ค่าจ้าง และการคัดเลือกผู้ว่าการ และรองผู้ว่าการ เสนอคณะกรรมการสภาองค์การสหกรณ์เห็นชอบ พิจารณารายงานการดำเนินโครงการบริการสาธารณะ เพื่อเสนอคณะกรรมการสภาองค์การสหกรณ์เพื่อทราบ พิจารณาผลการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้ว่าการ และรองผู้ว่าการเพื่อพิจารณาต่อสัญญาแต่งตั้งผู้ว่าการองค์การ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการสภาองค์การสหกรณ์ให้ความเห็นชอบ

ผู้ว่าการองค์การสหกรณ์

ผู้ว่าการคือผู้บริหารองค์การสหกรณ์ มาจากการแต่งตั้ง จากการคัดเลือกของคณะกรรมการควบคุมการบริหารองค์การสหกรณ์ โดยความเห็นชอบ

ของคณะกรรมการสภาองค์การสหการ ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับบริการสาธารณะประเภทที่ดำเนินการไม่น้อยกว่าห้าปี และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ หากเป็นเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องเคยดำรงตำแหน่งบริหารไม่ต่ำกว่าระดับแปด หรือหากมาจากภาคเอกชนต้องเคยเป็นผู้บริหารนิติบุคคลทุนจดทะเบียนไม่น้อยกว่าร้อยล้านบาท

อำนาจหน้าที่

ผู้ว่าการมีหน้าที่ในการเสนอเป้าหมาย แผนงาน และโครงการต่อคณะกรรมการ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ เสนอความเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงกิจการ และการดำเนินงานขององค์การให้มีประสิทธิภาพและ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การ เสนอรายงานประจำปี เกี่ยวกับผลการดำเนินงานด้านต่างๆ ขององค์การ รวมทั้งรายงานการเงินและบัญชี ตลอดจนเสนอแผนการเงินและงบประมาณของปีต่อไป ต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา และงานอื่นใดที่คณะกรรมการควบคุมการบริหารองค์การสหการมอบหมาย

นอกจากนี้ให้ผู้ที่ว่าการมีอำนาจ ในการบริหารจัดการโครงการบริการสาธารณะที่องค์การสหการจัดทำ ออกระเบียบข้อบังคับ ประกาศ ข้อกำหนดต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ เกี่ยวกับการจัดแบ่งส่วนงาน และขอบเขตหน้าที่ของงาน การกำหนดตำแหน่ง คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง อัตราเงินเดือน ค่าจ้าง และเงินอื่นของเจ้าหน้าที่ และลูกจ้างขององค์การสหการ การคัดเลือก สรรหา บรรจุ แต่งตั้ง ถอดถอน วินัยและการลงโทษทางวินัย

การออกจากตำแหน่ง การร้องทุกข์และการอุทธรณ์ การลงโทษของเจ้าหน้าที่และลูกจ้างองค์การสหการ การบริหารจัดการการเงิน การพัสดุ และทรัพย์สินขององค์การสหการ การจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่นแก่เจ้าหน้าที่และลูกจ้างขององค์การสหการ อำนาจหน้าที่และระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน และหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์การ จัดทำรายงานการดำเนินโครงการบริการสาธารณะ เสนอคณะกรรมการควบคุมการบริหารองค์การสหการ

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งประจำอยู่ในส่วนราชการภายในองค์การสหการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบตำแหน่งที่กำหนดขึ้นในแต่ละฝ่ายงาน คือ งานเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป การเงินและพัสดุ การทรัพยากรบุคคล การจัดทำบริการสาธารณะ การช่างโยธา การประชาสัมพันธ์ และงานอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานขององค์กร

โครงสร้างส่วนราชการภายในองค์กร คือ ส่วนงานภายในองค์การสหการ โดยแบ่งตามภารกิจในความรับผิดชอบประกอบด้วย ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายบริหารงานการเงิน ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริการสาธารณะ ฝ่ายโยธาธิการและฝ่ายประชาสัมพันธ์

และประเภทกิจการบริการสาธารณะ ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์การสหการนั้น ประกอบด้วยบริการด้านการคมนาคม ด้านการศึกษา การสาธารณสุข การจัดการขยะ และด้านอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยได้คำตอบคือการจัดตั้งองค์การสหการ เพื่อจัดทำบริการสาธารณะ ดังนั้น เพื่อให้

องค์กรนี้มีการจัดตั้งเป็นรูปธรรม การวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ให้มีการจัดทำกฎต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งองค์การสหการ โดยจัดทำเป็นพระราชบัญญัติอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งโครงสร้างพระราชบัญญัติการจัดตั้งองค์การสหการ ประกอบด้วย 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1.1 คณะกรรมการสภาองค์การสหการ โดยมีโครงสร้างองค์คณะและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

1.2 คณะกรรมการควบคุมการบริหารองค์การสหการ โดยมีโครงสร้างองค์คณะ กำหนดที่มา คุณสมบัติ และอำนาจหน้าที่ ไว้อย่างชัดเจน

1.3 ผู้ว่าการองค์การสหการ โดยกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม รวมทั้งขอบเขตอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

1.4 โครงสร้างองค์การ โดยกำหนดโครงสร้างองค์การสหการ เพื่อรับผิดชอบงานด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมภารกิจขององค์การ

1.5 ประเภทกิจการบริการสาธารณะ โดยกำหนดภารกิจขององค์การให้ครอบคลุมภารกิจที่จะรับมอบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วน ตำบล พ.ศ.2537 เพื่อเพิ่มบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งองค์การสหการ และแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 เพื่อให้สามารถจัดตั้งองค์การสหการ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นและภาคเอกชนได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2549). *ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2548). *ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะ เวทีวิชาการ*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2545). *ทฤษฎีองค์การสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสฬการพิมพ์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2550). *ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบและความเป็นไปได้*. นนทบุรี: ส.เจริญการพิมพ์.
- สุนัย มัลลิกะมาลย์. (2560). *วิธีวิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: อาร์ทิพานิช จำกัด.
- สมยศ นาวิการ. (2547). *ทฤษฎีองค์การ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.

กฎหมายต่างประเทศสำหรับการรับรองสิทธิและอนุญาตให้บุคคลใช้สิทธิ

ในการขอตายด้วยความกรุณา

International law for certifying rights and allowing individuals to
exercise their right to ask for mercy deathนิตี เนืองจามรงค์^{1*} และ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์²Niti Nerngchamrong^{1*} and Sunee Mallikamarl²

Received: 20 August 2021

Revised: 25 October 2021

Accepted: 10 November 2021

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการฉบับนี้เพื่อศึกษาสิทธิการตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของมนุษย์เหมือนเช่นผู้ป่วยวาระสุดท้ายของชีวิตย่อมมีสิทธิที่จะเลือกที่จะมีชีวิตต่อไปหรือเลือกที่จะยุติชีวิต หรือคนที่ถูกจำกัดอิสรภาพเนื่องจากอยู่ในวัยชราภาพมากจนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ย่อมจะมีสิทธิที่จะไม่ขอพึ่งพาผู้ใดให้เป็นภาระจึงเป็นแนวคิดของหลายประเทศที่ยินยอมให้มีสิทธิในการขอตาย แนวคิดเช่นนี้มีในต่างประเทศหลายประเทศโดยมีวิธีการเลือกขอตายหลายวิธีที่จะทำให้เป็นการตายดีโดยมีแบบการขอตายที่เป็นทั้งแบบการอนุญาตเชิงรับ (Passive Euthanasia) แบบการอนุญาตเชิงรุก (Active Euthanasia) หรือการช่วยเหลือการตายทางด้านการแพทย์ Physician Assisted Suicide (PAS) และสิทธิที่จะปฏิเสธการรักษาแล้ว (The Patient's Right to Refuse Treatment) แบบพินัยกรรมชีวิต (Living will) แต่ก็มีบางประเทศที่ไม่ยินยอมให้มีสิทธินี้ บทความนี้จึงนำรูปแบบการขอตายของต่างประเทศ 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ราชอาณาจักรนอร์เวย์ ราชอาณาจักรเบลเยียม สมาพันธรัฐสวิสเซอร์แลนด์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ มาเปรียบเทียบถึงการคุ้มครองสิทธิขั้นตอนและวิธีการดำเนินการใช้สิทธิในการขอให้ตายหรือการปฏิเสธการรักษาไว้ล่วงหน้ากรณีเป็นผู้ป่วยที่ไม่

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม¹ Ph.D. student, Faculty of Law, Sripatum University² ศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม² Professor Dr., Faculty of Law, Sripatum University

* Corresponding e-mail: nerngchamrong.niti@gmail.com

สามารถจะรักษาได้ กับอีก 2 ประเทศ คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสมาพันธรัฐเยอรมนีที่ไม่ยอมรับหลักการอนุญาตเพราะเป็นการขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

คำสำคัญ: รูปแบบการขอตาย, ต่างประเทศ, การปฏิเสธการรักษาไว้ล่วงหน้า, การอนุญาตเชิงรุก และการตายแบบการอนุญาตเชิงรับ

Abstract

The objective of this academic paper was to study the right to choose the way of life of human beings, just as the patient at the end of his life, who had the right to choose to live or choose to end his life, or a person whose freedom was restricted due to old age so much that they could not help themselves would have the right not to depend on anyone as a burden, therefore the concept of many countries agreed to have the right to ask for death. Such a concept existed in many countries. There was several methods of asking death to make a good death, with the death request being either passive euthanasia, active euthanasia, or Physician Assisted Suicide (PAS) and The Patient's Right to Refuse Treatment was living will, but some countries did not allow this right. This article therefore applied the form of requesting death from five foreign countries, namely the United States of America, the Kingdom of the Netherlands. Kingdom of Belgium Swiss Confederation republic of singapore compared to the protection of rights Procedures and procedures for exercising the right to request death or refusing treatment in advance in the case of a patient who cannot be treated with the other two countries, the French Republic and the Confederation of Germany that does not accept the principle of euthanasia because it violates the principle of human dignity.

Keyword: Death Request, Foreign, Proactive Euthanasia and Passive Euthanasia

บทนำ

สิทธิในร่างกายมนุษย์ โดยเฉพาะสิทธิของผู้ป่วยวาระสุดท้ายของชีวิตที่จะขอใช้สิทธิตัดสินใจขอตาย เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชนตามปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ข้อ 3 ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งบุคคล ซึ่งหากนำมาพิจารณาถึงสิทธิของมนุษย์ที่เป็นผู้ป่วยวาระสุดท้ายที่ไม่สามารถรักษาได้แล้วย่อมจะมีสิทธิมนุษยชนที่จะตัดสินใจในร่างกาย และชีวิตของตนเอง สิทธิเช่นนี้ถือว่าเป็นหลักสากลที่ยอมรับทั้งในทางทฤษฎี หลักกฎหมาย รวมถึงหลักพื้นฐานทางการแพทย์ต่อสิทธิผู้ป่วยของหลายประเทศ ดังเช่นในต่างประเทศ 5 ประเทศ ที่ยินยอมให้ผู้ป่วยวาระสุดท้าย หรือผู้ที่อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้และไม่ต้องการเป็นภาระในการดูแลของครอบครัวรวมทั้งการถูกจำกัดเสรีภาพในการใช้ชีวิตประจำวันที่จะขอใช้สิทธิการตายได้ ซึ่งบทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอถึงรูปแบบ และวิธีการดำเนินการขอตายของผู้ใช้สิทธิ ดังนี้

สหรัฐอเมริกาในรัฐออริกอนมีกฎหมาย Oregon's Death With Dignity Act, 1997 (พ.ร.บ.ว่าด้วยการตายอย่างมีศักดิ์ศรีของรัฐโอเรกอน พ.ศ. 2540) เป็นรัฐแรกในสหรัฐอเมริกาที่ออกกฎหมายอนุญาตให้แพทย์สามารถสั่งยาเพื่อการฆ่าตัวตายให้แก่ผู้ป่วยในระยะสุดท้ายได้และในปีพ.ศ.2549 ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา (US Supreme Court) ได้มีคำตัดสินเพื่อยืนยันว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ช่วยปกป้องแพทย์ในเวชปฏิบัติ โดยมีที่มา

จากคตินายแพทย์แจ็ก เคอร์วอเกียน (Dr. Jack Kevorkian) ที่ช่วยให้ผู้ป่วยเกือบ 200 คนตายตามความต้องการ จนได้ฉายานามว่า “คุณหมอแห่งความตาย” “Dr. Death” โดยใช้วิธีการให้ยาโพแทสเซียมคลอไรด์ เพื่อทำให้หัวใจหยุดเต้นเพียงแต่คนที่เป็นผู้กดปุ่มสวิตช์ให้ยาเข้าสู่หลอดเลือดคือผู้ป่วยเป็นผู้กดปุ่มเอง โดยนายแพทย์แจ็ก ได้กล่าวไว้ว่า “วัตถุประสงค์ของผมคือ ต้องการให้ “การณยฆาต” (Euthanasia) เป็นประสบการณ์ด้านบวก (ด้านดี) ผมต้องการให้วงการแพทย์มีความรับผิดชอบ ซึ่งรวมถึงการช่วยเหลือให้ผู้ป่วยตาย (อย่างสงบ) ด้วย” <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act13459.pdf> (access on 26 November 2021)

ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ (Kingdom of the Netherlands) เป็นประเทศแรกในแถบยุโรปที่ยอมรับการทำให้ผู้ป่วยตายแบบการณยฆาตเชิงรุก (Active Euthanasia) เป็นการกระทำที่ยอมรับและรับรองในคดีชุนโฮม (Schoonheim) ต่อมาในปี ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544) รัฐสภาของดัตช์ได้มีมติเห็นชอบกฎหมายที่เรียกว่า “The Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act, 2001” ซึ่งกฎหมายฉบับนี้แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา โดยที่อนุญาตให้การฆ่าคนตายตามคำขอร้องของผู้ตายและการช่วยอัตวินิบาตกรรมไม่เป็นความผิด ถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำของแพทย์ที่กระทำตามเงื่อนไขตามกฎหมาย

ราชอาณาจักรเบลเยียม (Kingdom of Belgium) มีการออกกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ

ชื่อ “Belgian Act on Euthanasia of May 28, 2002” กฎหมายฉบับนี้ได้มีการรับรองและยอมรับสิทธิขอตายทั้งแบบการรณยฆาตเชิงรุก (Active Euthanasia) และแบบการรณยฆาตเชิงรับ (Passive Euthanasia) 12 ปีต่อมาในช่วงกุมภาพันธ์ ค.ศ.2014 (พ.ศ.2557) ราชาอาณาจักรเบลเยียมกฎหมายได้ขยายอนุญาตให้ผู้เยาว์ทำการรณยฆาตได้ โดยอายุเพียง 9 ขวบ อย่างไรก็ตามก็มีการจะใช้สิทธิขอตายด้วยความกรุณาได้นั้น จะสามารถดำเนินการใช้สิทธิขอตายได้เพื่อแก้ปัญหาเจ็บป่วยที่อยู่ในสภาวะของการไม่อาจแสดงความรู้สึกหรือการรับรู้ใด ๆ ได้ และก็อยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถรักษาได้นั้น และได้มีการรับรองให้บุคคลในครอบครัว เช่น คู่สมรส หรือบุตร หรือญาติพี่น้องที่ ดูแลสามารถที่จะปฏิเสธการรักษาพยาบาลได้ และแพทย์ผู้ทำการรักษาจะดำเนินการตามขั้นตอนตามที่บุคคลที่มีสิทธิร้องขอ

สมาพันธรัฐสวิส (Switzerland) เป็นประเทศที่มีการยอมรับและรับรองสิทธิสิทธิขอตายทั้งแบบการรณยฆาตเชิงรุก (Active Euthanasia) และแบบการรณยฆาตเชิงรับ (Passive Euthanasia) เป็นไปโดยกฎหมายมาตรา 114 และมาตรา 115 ของกฎหมายอาญา “Penal Code of Switzerland, 1937” โดยมีหลักกฎหมายเฉพาะว่า “เฉพาะในกรณีที่แรงจูงใจคือความเห็นแก่ตัว” “Only if the Motive is Selfish” อย่างไรก็ตามสมาพันธรัฐสวิสได้มีการจัดตั้งสถาบันสำหรับการทำการรณยฆาตสำหรับผู้ป่วยต่างชาติ ที่เรียกว่า “EXIT A.D.M.D. Suisse Romande” และ “Dignitas Suicide Clinic” และ “Life Circle” เป็นสถาบันสำหรับการทำการรณยฆาต

โดยในอนาคตกปี ค.ศ.2022 (พ.ศ.2565) สมาพันธรัฐสวิสประกาศจะใช้ “Technology ‘Sarco’ แคปซูล” สำหรับการรณยฆาตอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่ต้องการจากโลกนี้ไปอย่างสงบ เพียงแค่กดปุ่มก็สามารถนอนหลับจากโลกนี้ไปได้เพียงไม่กี่วินาที การการรณยฆาต ได้รับการรับรองในหลายประเทศว่าเป็นวิธีที่มนุษย์สามารถเลือกที่จะจากโลกนี้ไปได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ใช้ในสวิตเซอร์แลนด์ภายในปีหน้าซึ่งผ่านการตรวจสอบและอนุมัติแล้ว ช่วยเหลือผู้ที่ต้องการจากโลกนี้ไปโดยไม่ต้องใช้สารฉีดยาเข้าร่างกาย ดร.ฟิลิป นิตซ์เก ได้เปิดเผยถึงวิธีการทำงานของเครื่องแคปซูลนี้ โดยจะมีการติดตั้งถังไนโตรเจนเหลวและจะเริ่มปล่อยไนโตรเจนออกมาเมื่อเริ่มทำงาน ส่วนออกซิเจนในเครื่องจะลดลงอย่างรวดเร็วจนเหลือเพียง 1% ภายในระยะเวลา 30 วินาทีเท่านั้น ดังนั้นผู้ใช้จะรู้สึกวิงเวียนเล็กน้อย ก่อนที่จะหมดสติไป เป็นวิธีการตายที่ไม่ทรมาน เนื่องจากผู้ใช้จะเสียชีวิตหลังจากนั้นโดยใช้เวลาเพียง 5-10 นาที จากการขาดออกซิเจน แต่ขณะเดียวกันจะไม่มีอาการปวดและไม่วิตกกังวลใด ๆ นอกจากนี้ยังสามารถเคลื่อนย้ายเครื่องแคปซูลนี้ไปยังสถานที่ใดก็ได้ เพื่อให้ผู้ใช้ได้อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนเองต้องการในวาระสุดท้ายของชีวิต ทั้งนี้ ผู้ที่ตัดสินใจใช้เครื่อง Sarco นี้ต้องผ่านการพูดคุยกับจิตแพทย์และมีใบรับรองแพทย์ยืนยันการจบชีวิตด้วยวิธีนี้ ก่อนตายจะถูกถามคำถามก่อนเล็กน้อย จากนั้นผู้ตายจะกดปุ่มภายในเครื่องเพื่อลาโลกนี้ไปด้วยตนเอง” Sarco suicide capsule

hopes to enter Switzerland - SWI swissinfo.ch (access on 11 December 2021)

สาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีกฎหมายในการรับรองสิทธิในการแสดงเจตนาารมณ์ล่วงหน้าในการปฏิเสธการ รักษาพยาบาลที่เป็นเพียงเพื่อยืดชีวิตออกไปในวาระสุดท้ายของชีวิต ตั้งแต่ปี ค.ศ.1996 (พ.ศ. 2539) ภายใต้กฎหมายที่เรียกว่า Advance Medical Directive Act, 1996 หรือเรียกว่า “AMD” มีการรับรองสิทธิการปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้ายของชีวิตโดยมีกรอบในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกณฑ์อายุ คุณสมบัติพยาน เอกสารที่ต้องมีการจดทะเบียน

การรับรองสิทธิของผู้ป่วยวาระสุดท้ายในการเลือกการมีชีวิตต่อหรือการยุติชีวิตของตนเองนั้นพบว่ามีกฎหมายให้การรับรองสิทธิของทั้ง 5 ประเทศโดยใช้วิธีการที่เหมือนกันคือ แบบการุณยฆาตเชิงรุก (Active Euthanasia) ดังได้กล่าวมาแล้วทั้งนี้สหรัฐอเมริกาได้นำเฉพาะกฎหมายรัฐออริกอนเท่านั้น และมีเพียงสมาพันธรัฐสวิส เท่านั้นที่รองรับคนต่างชาติ ในส่วนของแบบการุณยฆาตเชิงรับ (Passive Euthanasia) หรือปฏิเสธการรักษาไว้ล่วงหน้า

ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นสองประเทศในยุโรปที่ไม่อนุญาตให้มีการทำการุณยฆาต โดยสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีหลักว่าห้ามล่วงละเมิดชีวิตของผู้อื่นและไม่นิยมนยอมให้ผู้ป่วยปฏิเสธการรักษาตามความเหมาะสมอย่างเด็ดขาด การไม่รักษาของแพทย์ย่อมไม่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น หรือความผิดฐานไม่ช่วยเหลือ

ผู้ป่วยระหว่างอันตรายเพราะขาดองค์ประกอบความผิดแต่ประมวลกฎหมายอาญาบับปีค.ศ. 1992 มาตรา 223-6 (2) ได้กำหนดหน้าที่บุคคลให้ช่วยชีวิตผู้อื่นที่ตกอยู่ในอันตราย ถ้าไม่ช่วยจะเป็นความผิดอาญา ข้อห้ามนี้เป็นเพราะสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้ความสำคัญโดยมองว่าการกระทำจะเป็นการขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยสาธารณรัฐฝรั่งเศสมองว่ามนุษย์ทุกคนมีหลักศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้นชีวิตภายใต้หลักศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์นั้นจึงไม่สามารถถ่วงโอนได้ และจะสละก็ไม่ได้

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีหลักการที่ชัดเจนว่าหลักศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์เป็นเรื่องยิ่งใหญ่และสำคัญมากและมีบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (The Basic Law of the Federal Republic of Germany) โดยถือว่าเป็นหลักการภายใต้หลักสิทธิมนุษยชนซึ่งต้องเป็นไปตามหลักนิติรัฐและนิติธรรม

การให้สิทธิในการขอตายแก่ผู้ป่วยวาระสุดท้ายของประเทศที่กล่าวมานี้จะเห็นถึงความแตกต่างของหลักการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของมนุษย์หรือที่เรียกกันว่า ศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) โดยที่ ราชาอาณาจักรเบลเยียม และสมาพันธรัฐสวิส หรือ สวิตเซอร์แลนด์ ยึดหลักการที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ ที่มีสิทธิในการตัดสินใจชีวิตของตนเองได้อย่างเสรีจึงได้ให้การรับรองที่จะใช้สิทธิขอตาย แต่ก็ได้หาวิธีการที่จะทำให้ตายได้อย่างสงบและรวดเร็วไม่เป็นที่ทรมานแก่ผู้ขอให้สิทธิขอตายนี ในขณะี่สาธารณรัฐฝรั่งเศส และ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ยืนยันอย่างแข็งขันว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นไม่ใช่สิทธิขั้นพื้นฐาน หากแต่ชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าสูงสุดที่ใครหรือแม้แต่ตัวเจ้าของชีวิตเองจะขอลิดีชีพตนเองได้ ซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นความผิดอาญา ดังเช่นในปี ค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) รัฐสภาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีความพยายามจะออกกฎหมายกรณีการจัดการเรื่องผู้ก่อการร้ายจี้เครื่องบิน โดยอนุญาตให้ทำการยิงเครื่องบินได้ แต่สุดท้ายศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตีความว่าการกระทำเช่นนี้ เป็นการละเมิดและขัดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กฎหมายฉบับดังกล่าวจึงใช้ไม่ได้ หรือในกรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ที่ลูกฆ่าพ่อจากการร้องขอของพ่อตนเอง เนื่องจากพ่อป่วยเป็นอัมพาต ตาบอด มือเท้าเกร็งจนไม่อาจเคลื่อนไหวได้ สุดท้าย คดีนี้ศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ไม่ได้ลงโทษผู้กระทำความผิด ด้วยเหตุที่ “ผลร้ายที่รุนแรง” เพียงพอจนไม่จำเป็นต้องลงโทษ (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หน้า 27)

ปัญหาก็คือผู้ป่วยที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วยไม่สามารถรักษาได้การมีชีวิตอยู่ต่อไปเป็นเพียงเพื่อเป็นการยืดชีวิตเท่านั้น การมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ คำว่าคุณภาพชีวิตนั้นหมายถึงการอยู่แบบมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือถ้าต้องตายก็มีหลักการตายดี จึงมีแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการขอตายแบบการุณยฆาตเชิงรุก (Active Euthanasia) หมายถึง การให้ยาโดยตรงกับผู้ป่วยเพื่อให้หัวใจหยุดเต้นและเสียชีวิตลงในที่สุดภายใต้ความยินยอมและการตัดสินใจอย่างมีสติและ

คิดดีของผู้ป่วย โดยผ่านกระบวนการทางการแพทย์หรือการยุติด้วยตัวผู้ป่วยเองโดยการช่วยเหลือการตายจากบุคลากรทางการแพทย์ (Physician Assisted Suicide (PAS) หมายถึง การช่วยเหลือโดยบุคลากรทางการแพทย์ในการเตรียมยา เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ป่วยเป็นคนกินยาหรือกดปุ่มเพื่อรับยาที่เตรียมไว้ด้วยตนเอง และสิทธิที่จะปฏิเสธการรักษา (The Patient's Right to Refuse Treatment) ซึ่งเป็นแบบการุณยฆาตเชิงรับ (Passive Euthanasia) หมายถึงการแสดงเจตนาไว้เป็นการล่วงหน้าว่า ถ้าต้องมีการปั๊มหัวใจ ทำการเจาะคอ หรือทำการดูแลรักษาใด ๆ ในขณะที่ผู้แสดงเจตนาอยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต หรือทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วย ขอปฏิเสธการรักษาแม้จะทำให้คนเหล่านั้นเสียชีวิตก็ตาม

หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity Principle) เป็นหลักการอันสำคัญอย่างยิ่งต่อพื้นฐานการรับรองสิทธิในการตัดสินใจในร่างกายของตนเอง ซึ่งรวมถึงสิทธิในการขอตายภายใต้วาระสุดท้ายของชีวิต หรือการทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการยอมรับว่าพื้นฐานของสิทธินี้อิงกับกฎหมายธรรมชาติ โดยนักปรัชญาชาวกรีกหลายท่านได้มีการนำกฎเกณฑ์ตามธรรมชาติ มาใช้เป็นเครื่องมือในการเชิดชูคุณค่าของมนุษย์ เป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่กำหนดสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ใครจะละเมิดไม่ได้และไม่สามารถถ่วงโอนให้แก่กันได้ สิทธินี้คือสิทธิในการมีชีวิตและมีความมั่นคงในการมีชีวิตอยู่ คนทุกคนที่เกิดมาบนโลกมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน

การใช้สิทธิขอตายสำหรับผู้ป่วยที่ต้องทนทุกข์ทรมาน และไม่สามารถรักษาได้ถือว่ามีหลักสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย (Principle of Right and Liberty of Personal Autonomy) เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิพลเมืองปรากฏในหลักการ “สิทธิมนุษยชน” มนุษย์ทุกคนควรมีสิทธิในการยินยอมให้รักษา หรือการปฏิเสธการรักษา ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ป่วยย่อมมีสิทธิตามหลักสิทธิผู้ป่วย (Patient’s Rights Principle) ตาม “คำประกาศสิทธิผู้ป่วย” เป็นหลักสากลที่ทุกประเทศยอมรับและถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยรับรองจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น World Health Organization การคำนึงถึงความประสงค์และการตัดสินใจของผู้ป่วย เป็นเรื่องที่สำคัญสูงสุด ดังนั้นการตัดสินใจปฏิเสธการรักษาและขอยุติชีวิตของตนเองจึงใช้หลักการตัดสินใจของผู้ป่วย (Patient’s Right to Self-Determination Principle) โดยบุคลากรทางการแพทย์มีหน้าที่ให้ข้อมูลทุกอย่างและรอบด้านกับผู้ป่วย เมื่อผู้ป่วยได้รับทราบถึงข้อมูลของตนเองอย่างเพียงพอแล้ว บุคลากรทางการแพทย์ต้องให้ความเคารพการตัดสินใจของผู้ป่วยภายใต้หนังสือให้ความยินยอม (Informed Consent หรือ Consent Form)

การที่จะมีกฎหมายให้การรับรองสิทธิขอตายแก่ผู้ป่วยวาระสุดท้ายนี้จะต้องยึดหลักประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วย (Beneficence Principle) เป็นหลักจริยธรรมกับการดูแลผู้ป่วยใกล้ตายเป็นหลักที่ตรงกันข้ามกับหลักการแสดงเจตนา เป็นหลักสำคัญในการนำมาใช้เกี่ยวกับผู้ป่วยที่เป็นเพียงเพื่อยุติการทรมานหากเป็นการรักษาที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ป่วย

แล้ว ศาลก็จะอนุญาตให้เพิกถอนการรักษาได้ จึงอาจกล่าวได้ว่ามาตรฐานของหลักประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยเป็นมาตรวัดทางทฤษฎี (Objective Standard) ดังศาลในอังกฤษได้ถือหลักประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยเป็นหลักในการพิจารณาเพิกถอนการใช้เครื่องมือยึดชีวิตและต่อมาหลักดังกล่าวถูกบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรใน Mental Capacity Act, 2005 ทั้งนี้เคยมีคดีปรากฏในประเทศอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการขอเพิกถอนการใช้เครื่องมือยึดชีวิตอยู่หลายคดีที่ศาลปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยในการพิจารณาดังเช่น คดี Airedale NHS Trust v Bland คดี Law Hospital และ NHS Trust vs Lord Advocate เป็นต้น (รติกร กุลวรกุลพิทักษ์, 2558, หน้า 75-76)

การจะยินยอมให้ใช้สิทธิขอตายนั้นจำเป็นต้องใช้หลักไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วย (Non Maleficence Principle) ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักจริยธรรมกับการดูแลผู้ป่วยใกล้ตาย เป็นหลักจริยธรรมทางการแพทย์ โดยจะต้องกระทำด้วยความจริงใจต่อผู้ป่วย การโกหกผู้ป่วยหรือบอกความจริงไม่ครบถ้วนอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้ผู้ป่วยหรือผู้ใดก็ตามที่กฎหมายกำหนดให้สามารถใช้สิทธิขอตายได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ ได้ตายดีตามหลักการตายดี (Principles of a Good Death) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดของความตาย เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ใกล้ตายปรารถนาสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนตั้งแต่ทราบข้อมูลและข่าวร้ายต่อร่างกาย แผนการดูแลรักษา อารมณ์และจิตวิญญาณ การดำเนินการทางศาสนา ตลอดจนการอำลาบุคคลอันเป็นที่รัก

ยิ่งไปกว่านั้นยังมีสนธิสัญญา ปริญญาสาถกต่าง ๆ ในสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชนของบุคคลของอันจะทำให้เกิดศักดิ์ศรีของมนุษยชนให้ได้รับการเคารพเพื่อเสรีภาพและความเสมอภาคตามปริญญาสาถกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights , 1948 “UDHR”) โดยปริญญาสาถกลนี้ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามนุษย์ต้องมี “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสิทธิพื้นฐานความเป็นมนุษย์ ผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต หรือมีชีวิตอยู่ได้ด้วยเพราะเครื่องมือแพทย์เพียงช่วยยืดชีวิตผู้ป่วย (Life Sustaining Procedure) การอยู่แบบทุกข์ทรมาน มีสายระโยงระยางต่อเข้ากับร่างกายผู้ป่วยอย่างถาวร นำเวทนาได้รับความทุกข์ทรมานแสนสาหัสอันต่อเนื่องอันไม่มีทางจะรักษาให้หายได้นั้นเป็นการลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ลง (Dehumanization) และเป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงสิทธิตามปริญญาเรื่องสิทธิผู้ป่วยของแพทยสมาคมโลก (The World Medical Association declaration on the Rights of the Patient) ปริญญาเรื่อง ยูธานาเซียของแพทยสมาคมโลก (The World Medical Association Declaration on Euthanasia) คำแถลงเรื่อง เอกสารเจตนาล่วงหน้าของแพทยสมาคมโลก (The World medical Association Statement on Advance Directives (“Living Wills”) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของยุโรป (European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, 1953 “ECHR”) กฎบัตรยุโรปขององค์การอนามัยโลกว่าด้วยสิทธิของ

ผู้ป่วย (A declaration on the Promotion of Patients’ in Europe World Health Organization, 1994) ปริญญาสิทธิสบนว่าด้วย สิทธิผู้ป่วยของแพทยสมาคมโลก (Lisbon Treaty the World Medical Association Declaration on the Rights of the Patient, 1981) และกฎหมายต่างประเทศ

ในเรื่องดังกล่าวมีกฎหมายต่างประเทศ ได้นำหลักการตายดีและหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาเพื่อรับรองสิทธิผู้ป่วยในการใช้สิทธิขอตาย และมีบางประเทศที่ไม่อนุญาตให้มีการใช้สิทธิขอตายเพียงแต่รับรองการใช้สิทธิปฏิเสธการรักษาไว้ล่วงหน้าตามแบบพินัยกรรมชีวิตเท่านั้น บทความนี้จึงได้นำกฎหมายต่างประเทศทั้งสองแบบมาเปรียบเทียบกันตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

วิธีการดำเนินการ

วิธีดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเป็นการใช้วิธีการวิจัยเอกสารโดยการนำเอกสารในระดัภกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ คือ ปริญญาสาถกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 (The Universal Declaration of Human Right, 1948 ปริญญาเรื่อง สิทธิผู้ป่วยของแพทยสมาคมโลก พ.ศ. 2524 (The World Medical Association declaration on the Rights of the Patient, 1981) ปริญญาเรื่อง ยูธานาเซียของแพทยสมาคมโลก พ.ศ. 2562 (The World Medical Association Declaration on Euthanasia, 2019) คำแถลงเรื่อง เอกสารเจตนา

ล่วงหน้าของแพทยสมาคมโลก พ.ศ. 2546 (The World medical Association Statement on Advance Directives, 2003 (“Living Wills”) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของยุโรป พ.ศ. 2496 (European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, 1953 “ECHR”) ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยในยุโรปขององค์การอนามัยโลก พ.ศ. 2537 (A declaration on the Promotion of Patients’ in Europe World Health Organization, 1994)

กฎหมายต่างประเทศของประเทศที่อนุญาตให้ยุติชีวิตด้วยการกรณายฆาต คือ Oregon’s Death with Dignity Act, 1997. The Belgian Act on Euthanasia, 2002. The Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act, 2001. Swiss Criminal Code 114-115. กับ ประเทศที่ไม่อนุญาตให้ยุติชีวิตไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด ๆ คือ Advance Medical Directive Act, 1996 of Singapore. ประมวลกฎหมายอาญาประเทศฝรั่งเศส มาตรา 223-6 (2)

กฎหมายของประเทศ 5 ประเทศที่อนุญาตให้ยุติชีวิตด้วยการกรณายฆาตแบบเชิงรุก หรือแบบเชิงรับ กับอีก 2 ประเทศที่ห้ามไม่อนุญาตให้ยุติชีวิตด้วยการทำการกรณายฆาต คือ

สหรัฐอเมริกา รัฐออริกอน ชื่อกฎหมาย Oregon’s Death With Dignity Act, 1997 ยอมรับหลักการตายดี โดยวิธีขอตายด้วยความการุณ (Mercy Killing) กฎหมายจึงมีการรับรองสิทธิการกรณายฆาตทั้งแบบเชิงรุก (Active Euthanasia) และแบบการ

ช่วยเหลือการตายทางด้านการแพทย์ Physician Assisted Suicide (PAS)

ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ชื่อกฎหมาย Terminal of Life on Request and Assisted Suicide ยอมรับหลักการตายดี โดยวิธีขอตายด้วยความการุณ (Mercy Killing) กฎหมายจึงมีการรับรองสิทธิการกรณายฆาตทั้งแบบเชิงรุก (Active Euthanasia) และแบบการช่วยเหลือการตายทางด้านการแพทย์ Physician Assisted Suicide (PAS)

ราชอาณาจักรเบลเยียม ชื่อกฎหมาย The Belgian Act on Euthanasia, 2002 ยอมรับหลักการตายดี โดยวิธีขอตายด้วยความการุณ (Mercy Killing) กฎหมายจึงมีการรับรองสิทธิการกรณายฆาตทั้งแบบเชิงรุก (Active Euthanasia) และแบบการช่วยเหลือการตายทางด้านการแพทย์ Physician Assisted Suicide (PAS)

สมาพันธรัฐสวิส ชื่อกฎหมาย Swiss Criminal Code 114-115 ยอมรับหลักการตายดี โดยวิธีขอตายด้วยความการุณ (Mercy Killing) กฎหมายจึงมีการรับรองสิทธิการกรณายฆาตทั้งแบบเชิงรุก (Active Euthanasia) และแบบการช่วยเหลือการตายทางด้านการแพทย์ Physician Assisted Suicide (PAS) รวมถึงคนที่อยู่ในสถานะการเจ็บป่วยที่เป็นการทุกข์ทรมาน

สาธารณรัฐสิงคโปร์ ชื่อกฎหมาย Advance Medical Directive Act, 1996 of Singapore รับรองสิทธิเฉพาะที่จะปฏิเสธการรักษาล่วงหน้า (The

Patient's Right to Refuse Treatment) เท่านั้น โดยไม่อนุญาตให้มีการทำการรณยฆาต

กฎหมายของประเทศที่ไม่อนุญาตให้ทำการรณยฆาต คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่อนุญาตให้ทำการรณยฆาต เพราะขัดต่อหลักกฎหมายอาญาและรัฐธรรมนูญเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ไม่อนุญาตให้ทำการรณยฆาต เพราะขัดต่อหลักกฎหมายอาญาและรัฐธรรมนูญเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกฎหมายของทั้ง 7 ประเทศตามประเด็นที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ประเด็นหลักของสิทธิขอตายของผู้ป่วยวาระสุดท้ายของชีวิต คือ การให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่จะมีสิทธิในชีวิตของตนเองโดยถือว่าผู้ป่วยวาระสุดท้ายของชีวิตนี้ก็เป็นมนุษย์ไม่แตกต่างไปจากมนุษย์โดยทั่วไป จึงมีสิทธิเท่าเทียมกันเพียงแต่สิทธิใน

ที่นี้เป็นสิทธิที่จะขอสิ้นสุดสภาพความเป็นมนุษย์ซึ่งก็เป็นความขัดแย้งในความรู้สึกรักของคนทั่วไป ใน 2 คือ การมีสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชนที่จะมีเสรีภาพในการดำเนินการใด ๆ กับชีวิตของตนเองโดยไม่สร้างผลกระทบต่อนักอื่นหรือสิ่งอื่นใด กับ การใช้สิทธิขอตายนี้เป็นการทำให้ชีวิตสิ้นสุดลงซึ่งกระทบต่อหลักการหรือปรัชญาชีวิต ดังนั้นในต่างประเทศจึงมีประเทศมีแนวคิดของการมีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตของตนเอง ดัง 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา รัฐออริกอน ราชาอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ราชาอาณาจักรเบลเยียม สมาพันธรัฐสวิส และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ที่มีรูปแบบ การคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยขอตายด้วยความกรุณา (Mercy Killing) เพราะถือว่าการคุ้มครองให้ตายดี หรือที่เรียกว่าขอตายด้วยความกรุณา กับอีกกลุ่มประเทศที่ไม่ให้การยินยอมเพราะถือว่าการละเมิดความเป็นมนุษย์แม้จะเป็นชีวิตของผู้นั้นก็ตาม ดัง 2 ประเทศ คือสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งบทความนี้นำเสนอในรูปแบบของตารางเปรียบเทียบ

ตารางที่ 1 รูปแบบการคุ้มครองอนุญาตกับไม่อนุญาตสำหรับสิทธิผู้ป่วยขอตายด้วยความกรุณา (Mercy Killing) ของต่างประเทศ

หลัก	รัฐออริกอน	เนเธอร์แลนด์	เบลเยียม	สวิตเซอร์แลนด์	สิงคโปร์	เยอรมนี	ฝรั่งเศส
การรณยฆาตเชิงรุก (Active Euthanasia)	✓	✓	✓	✓	×	×	×

หลัก	รัฐออริกอน	เนเธอร์แลนด์	เบลเยียม	สวิตเซอร์แลนด์	สิงคโปร์	เยอรมนี	ฝรั่งเศส
การยุติด้วยตัวผู้ป่วยเองโดยการช่วยเหลือการตายจากบุคลากรทางการแพทย์ Physician Assisted Suicide (PAS)	✓	✓	✓	✓	×	×	×
การปฏิเสธการรักษาไว้ล่วงหน้า (Living Will)	✓	✓	✓	✓	✓	×	×
หนังสือแสดงเจตนา ที่เป็น แบบตามกฎหมาย	✓	✓	✓	✓	✓	×	×

จากตารางที่ 1 นี้จะเห็นว่าในต่างประเทศมี 5 ประเทศที่การรับรองและคุ้มครองสิทธิการทำกา รุณยฆาตแบบเชิงรุก และแบบเชิงรับคือการขอตายแบบการรุม โดยวิธีการการุณยฆาตเชิงรุก และแบบการยุติด้วยตัวผู้ป่วยเองโดยการช่วยเหลือการตายจากบุ คคลากรทางการแพทย์ มีรัฐออริกอน ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ราชอาณาจักรเบลเยียม สมาพันธรัฐสวิส ที่รับรองสิทธิและอนุญาตให้ทำได้ แต่สาธารณรัฐสิงคโปร์ นั้นไม่อนุญาตให้ทำ

ส่วนการปฏิเสธการรักษาไว้ล่วงหน้าหรือ พินัยกรรมชีวิตนั้น ทั้ง 5 ประเทศรับรองและอนุญาตให้ทำได้ เพียงแต่มีความเหมือนหรือแตกต่างกันใน รายละเอียดทั้งรูปแบบการแสดงเจตนา คุณสมบัติผู้

แสดงเจตนา และพยานต้องห้าม โดยมีรายละเอียดที่เหมือนกัน คือ ทั้ง 5 ประเทศได้กำหนดรูปแบบหนังสือแสดงเจตนาไว้เป็นแบบตามกฎหมายโดยชัดแจ้ง ในส่วนของผู้แสดงเจตนามีเพียงสิงคโปร์เท่านั้นที่กำหนดให้ผู้แสดงเจตนาต้องบรรลุนิติภาวะ

ซึ่งอีก 4 ประเทศกฎหมายไม่ได้กำหนดว่า ต้องบรรลุนิติภาวะ ในส่วนของพยานในเอกสารนั้นมีประเด็นว่า

1. ถ้าเป็นพยานทั่วไป จะมีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ใด ๆ จากการเสียชีวิตของผู้แสดงเจตนาได้หรือไม่ สรุปว่า มี 4 ประเทศที่กำหนดให้พยานต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน

เช่น เป็นทายาทรับทรัพย์มรดก เป็นผู้รับผลประโยชน์จากกรรมกรรม ยกเว้นประเทศสมาพันธรัฐสวิส

2. พยานที่เป็นแพทย์ จะเป็นแพทย์เจ้าของไข้ได้หรือไม่ ในประเด็นนี้ทั้ง 4 ประเทศอนุญาต ยกเว้นสาธารณรัฐสิงคโปร์ ที่ไม่อนุญาต

ในส่วนของการยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมายและความรับผิดชอบจรรยาบรรณนั้น ทั้ง 5 ประเทศได้ยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมายให้กับบุคลากรทางการแพทย์ ผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมายก็จะพ้นจากความรับผิด ส่วนในด้านความรับผิดชอบต่อจรรยาบรรณนั้น มีเพียงรัฐออริกอน สมาพันธรัฐสวิส และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ที่ยกเว้นความรับผิด แต่ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ และราชอาณาจักรเบลเยียม ไม่ได้มีข้อยกเว้นความรับผิดในส่วนนี้ไว้

สำหรับกรรมธรรม์ประกันชีวิตมีความสำคัญเพราะอาจถูกตีความว่าเป็นการฆ่าตัวตาย ซึ่งบริษัทประกันอาจไม่จ่ายเงิน โดยมีประเทศที่ได้ระบุเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนว่าไม่ถือเป็นการฆ่าตัวตายและจะไม่ผิดสัญญาต่อกรรมธรรม์ ประเทศที่ทบทวนนิติจัดการในเรื่องนี้คือรัฐออริกอน ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ส่วนราชอาณาจักรเบลเยียมและสมาพันธรัฐสวิส ไม่ได้ระบุไว้ในเรื่องนี้

โดยมีเพียงสมาพันธรัฐสวิสที่มีการจัดตั้งสถาบัน ที่รองรับสำหรับการทำการุณยฆาต และเป็นการรองรับสำหรับคนต่างชาติดังนี้ อย่างไรก็ตามก็กลุ่มประเทศที่ไม่อนุญาตให้มีการขอตายด้วยความกรุณามี 2 ประเทศกล่าวคือสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การอภิปรายผล

ปัญหาในปัจจุบันก็คือการยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ให้การคุ้มครองสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยธรรมโดยไม่คำนึงถึง สถานะของมนุษย์ ซึ่งหากมนุษย์นั้นอยู่ในสถานะของการเป็นผู้เจ็บป่วยจนกระทั่งไม่สามารถรักษาให้หายได้มีแต่ต้องทุกข์ทรมานรอวันสิ้นสุดของชีวิต จึงเป็นแนวคิดที่จะให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยวาระสุดท้ายที่จะมีสิทธิเลือกให้มีชีวิตอยู่หรือการขอยุติชีวิตด้วย การปฏิเสธการรักษากับการเลือกที่จะยุติชีวิตด้วยวิธีการที่ไม่ต้องทุกข์ทรมาน ซึ่งในต่างประเทศที่บทความนี้เลือกมา 5 ประเทศที่มีกฎหมายรองรับกับการให้สิทธิแก่ผู้ป่วยวาระสุดท้ายที่จะเลือกวิธีการยุติชีวิตไว้ คือ การใช้วิธีที่เรียกว่าการุณยฆาตเชิงรุก โดยการฉีดยา หรือให้กินยาเพื่อให้กลับไปตลอดชีวิต กับวิธีการุณยฆาตเชิงรับคือการปฏิเสธไม่รับการรักษาพยาบาลหรือพินัยกรรมชีวิต เพื่อให้แพทย์ที่ทำการรักษาสามารถที่จะดำเนินการได้ตามความประสงค์ของผู้ป่วยวาระสุดท้าย และเลือกมา 2 ประเทศที่ไม่รับรองและอนุญาตให้ทำการุณยฆาตได้ ซึ่งสำหรับประเทศไทยนั้นไม่ยอมรับวิธีการุณยฆาตเชิงรุก สำหรับประเทศไทยนั้นก็มีกฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 12 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 บัญญัติยอมรับวิธีการุณยฆาตเชิงรับโดยยังไม่มีข้อกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามได้อย่างเป็น รูปธรรมรวมทั้งการไม่มีกฎหมายกำหนดความรับผิดชอบและการยกเว้นความรับผิดชอบสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ไว้จึงเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข และแม้ว่าจะได้มีรูปแบบการคุ้มครอง

สิทธิให้แก่ผู้ป่วยวาระสุดท้ายที่จะมีทางเลือกในชีวิตของตนเองที่มี การบัญญัติเป็นกฎหมายรับรองไว้ของต่างประเทศอย่างน้อยก็ใน 5 ประเทศ และไม่รับรองอีก 2 ประเทศ ดังกล่าวก็ตาม

สรุปผล

การวิเคราะห์กฎหมายต่างประเทศสำหรับการรับรองถึงสิทธิและอนุญาตให้บุคคลใช้สิทธิในการขอตายด้วยความกรุณา ได้ข้อสรุปเป็นสาระสำคัญดังนี้

ส่วนที่ 1 วิธีการใช้สิทธิขอตาย มีรูปแบบอยู่ 3 วิธี ทั้งแบบการฉีดยาฆ่าตัวตาย (Active Euthanasia) และแบบการยุติด้วยตัว ผู้ป่วยเองโดยการช่วยเหลือการตายจากบุคลากรทางการแพทย์ Physician Assisted Suicide (PAS) มี 4 ประเทศ และแบบการปฏิเสธการรักษาไว้ล่วงหน้า (Living Will) มี 1 ประเทศ และ 2 ประเทศไม่อนุญาตให้ทำได้ เพราะขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ส่วนที่ 2 รูปแบบหนังสือ บุคคลผู้แสดงเจตนาและพยาน โดยรูปแบบควรจะมีการจดทะเบียนตามกฎหมายโดยใช้เอกสารทาง การแพทย์ บุคคลผู้แสดงเจตนาอาจใช้เกณฑ์อายุการบรรลุนิติภาวะของแต่ละประเทศมาเป็นตัวกำหนด ในกรณีที่ยังเป็นผู้เยาว์ ต้อง ได้รับความยินยอมจากบิดาและมารดา

ส่วนที่ 3 เหตุยกเว้นความรับผิดชอบเห็นควรยกเว้นความรับผิดชอบถ้าบุคลากรทางการแพทย์ หรือ

บุคคลที่เกี่ยวข้องทำตามขั้นตอน ของกฎหมาย และเห็นควรจะควบคุมไปถึงความรับผิดชอบด้านจริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ให้มีการศึกษาและวิจัยเพื่อหาคำตอบที่เหมาะสมตามบริบทของสังคม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาของคนไทยเพื่อนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนของผู้ป่วยวาระสุดท้ายที่ไม่ สามารถรักษาพยาบาลได้ในการตัดสินใจเลือกให้มีชีวิตอยู่อย่างทนทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วยหรือการยอมยุติชีวิตของตนเองโดยวิธีที่ไม่ทำให้เจ็บปวดภายใต้การดูแลของแพทย์ผู้รักษาพยาบาล

2. ให้มีการปรับปรุงกฎหมายประเทศไทย พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 มาตรา 12 ให้มีการพัฒนาการรับรองสิทธิขอตายด้วยความกรุณา การฉีดยาฆ่าตัวตาย

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้จัดทำขึ้นโดยคำแนะนำปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ที่ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักสิทธิมนุษยชนที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนบทความนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2548). *สรุปคำบรรยาย “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กฎบัตรยุโรปขององค์การอนามัยโลกว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วย. (2537). *A declaration on the Promotion of Patients' in Europe World Health Organization, 1994*. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563. จาก https://cdn.who.int/media/docs/defaultsource/searo/thailand/thai.pdf?sfvrsn=9bb97cf_d_0

คำแถลงเรื่อง เอกสารเจตนาล่วงหน้าของแพทย์สมาคมโลก. (2546). *The World medical Association Statement on Advance Directives, 2003 “Living Wills”*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2564 จาก <https://www.thailivingwill.in.th/content/%หนังสือแสดงเจตนาล่วงหน้าของแพทย์สมาคมโลก>.

ปฏิญญาเรื่อง ยูธานาเซียของแพทย์สมาคมโลก. (2562). *The World Medical Association Declaration on Euthanasia, 2019*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2563 จาก <https://The World Medical Association Declaration on Euthanasia>.

ปฏิญญาเรื่อง สิทธิผู้ป่วยของแพทย์สมาคมโลก. (2524). *The World Medical Association declaration on the Rights of the Patient, 1981*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2564 จาก <https://The World Medical Association declaration on the Rights of the Patient>.

ปฏิญญาลิสบอนว่าด้วย สิทธิผู้ป่วยของแพทย์สมาคมโลก. (2524). *Lisbon Treaty the World Medical Association Declaration on the Rights of the Patient, 1981*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2564 จาก <https://Lisbon Treaty the World Medical Association Declaration on the Rights of the Patient>

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. (2491). *The Universal Declaration of Human Right, 1948*. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2563 จาก <https://The Universal Declaration of Human Right>.

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของยุโรป. (2496). *European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, 1953 “ECHR”*. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2563 จาก <https://European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms>.

ข้อแนะนำในการเตรียมต้นฉบับ
วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 (Disciplinary Journal of Buriram Rajabhat University)

วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นวารสารวิชาการที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยครอบคลุมศาสตร์ต่างๆ ทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ โดย เศรษฐศาสตร์ บัญชี บริหารธุรกิจ การจัดการ บริหารทรัพยากรมนุษย์ การเงินการธนาคาร การตลาด คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและโรงแรม สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสหวิทยาการจัดการ

มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ มกราคม – มิถุนายน และ กรกฎาคม – ธันวาคม โดยสามารถที่จะตีพิมพ์ฉบับพิเศษได้อีกเพิ่มเติม ผู้เขียนทุกท่านสามารถส่งบทความวิจัยหรือบทความวิจัยมาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ได้ ผลงานที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร ต้องไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นๆ มาก่อน และทุกบทความจะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ประเมินอิสระจากภายในหรือภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ อย่างน้อย 2 ท่าน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ บทความอาจถูกตัดแปลง แก้ไขคำ สำนวน และรูปแบบการนำเสนอตามที่ กองบรรณาธิการเห็นสมควร

วิธีการเตรียมต้นฉบับ

1. การพิมพ์ต้นฉบับ

การพิมพ์ต้นฉบับนั้นสามารถพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยที่องค์ประกอบต่างๆ ของ บทความวิจัยหรือบทความวิชาการให้จัดทำตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับตามวารสารนี้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน โดยให้หลีกเลี่ยงการเขียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยโดยไม่จำเป็น อย่างไรก็ตามหากมีความจำเป็นที่จะเขียนเป็นภาษาอังกฤษก็ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ โดยคำแรกให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนอักษรและคำที่เหลือทั้งหมดให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์เล็ก ยกเว้นชื่อเฉพาะทุกคำให้ขึ้นต้นด้วย ตัวพิมพ์ใหญ่ และให้ใช้คำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยภาษาอังกฤษเฉพาะคำแรก คำต่อไปใช้เฉพาะคำศัพท์ภาษาไทยเท่านั้น ส่วนบทความที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ ตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาก่อนที่จะนำเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสหวิทยาการจัดการ

2. การพิมพ์

ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยจัดหน้ากระดาษ ขนาด A 4 (8.5 X 11 นิ้ว) ตั้งค่าน้ำกระดาษสำหรับการพิมพ์ ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.5 เซนติเมตร) จัดสองคอลัมน์ ใส่เลขหน้ากำกับ ทุกหน้า

3. รูปแบบตัวอักษร

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้แบบ TH SarabunPSK ขนาดตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ขนาดตัวอักษรอย่างเดียวกัน ดังนี้

- 3.2 ชื่อ เรื่อง ขนาด 18pt
- 3.3 ชื่อผู้เขียนบทความ 16pt
- 3.3 รายละเอียดสาขาวิชา คณะ สถาบัน 12pt
- 3.4 หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 16pt ตัวหนา
- 3.5 หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 14pt ตัวหนา
- 3.6 เนื้อความทุกส่วนใช้ตัวอักษรขนาด 14pt. ตัวปกติ

4. จำนวนหน้า

ความยาวของบทความ ไม่ควรเกิน 10-15 หน้า รวมตาราง รูปภาพ และ เอกสารอ้างอิง

5. การส่งต้นฉบับ

ให้ผู้เขียนบทความ สามารถส่งต้นฉบับได้ทาง website

ประเภทของบทความ

1. บทความวิจัย

เป็นการเสนอผลการวิจัย อาจเป็นผลงานวิจัย บางส่วนหรือผลงานวิจัยที่สำเร็จสมบูรณ์แล้ว ซึ่ง ผู้เขียนได้ดำเนินการด้วยตนเอง โดยมีส่วนประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title)

ควรเขียนให้สั้น กระชับ เข้าใจง่าย โดยให้แสดงเป้าหมายหลักของการวิจัย ทั้งนี้ให้มีความยาวไม่เกิน 100 ตัวอักษร ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อน แล้วบรรทัดล่างให้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ โดยภาษาอังกฤษใช้ ตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะตัวแรก ยกเว้น Article และ Preposition ใช้ตัวพิมพ์เล็ก ส่วนชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific Name) ให้พิมพ์ด้วยตัวเอนไม่ต้องขีดเส้นใต้ กรณีระบุชื่อสามัญของสิ่งมีชีวิตให้เขียนเป็น ภาษาไทยให้ใส่ชื่อวิทยาศาสตร์ด้วย

1.2 ชื่อผู้แต่งบทความ (Authors and Coauthors)

ให้ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุลเต็ม ทั้งชื่อที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับภาษาอังกฤษนั้นให้ใช้ตัวอักษรตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะอักษรตัวแรกของชื่อตัว และนามสกุล และหากมีผู้แต่งหลายคนให้ใช้หมายเลขกำกับตามลำดับและลงเครื่องหมายดอกจัน (*) พร้อมระบุชื่อหน่วยงาน สาขาวิชา คณะ สาขาวิชาที่สังกัด รวมทั้ง e-mail address

1.3 บทคัดย่อ

ให้มีความยาวไม่เกิน 300 คำ เป็นการย่อเนื้อความงานวิจัยทั้งเรื่องให้สั้นลง โดยให้มีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามเรื่องเต็ม ควรเขียนแบบสั้น ๆ และตรงประเด็น ระบุเฉพาะสาระสำคัญเท่านั้น บทคัดย่อภาษาไทยให้พิมพ์เต็มบรรทัดไม่เกินครึ่ง หน้ากระดาษ ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 ตัวปกติ

1.4 คำสำคัญ

ให้ระบุคำสำคัญ 1-3 คำ คำสำคัญเป็นคำที่เด่นที่สุดของงานวิจัยของผู้เขียน ซึ่งใช้เป็นคำหลัก

1.5 ABSTRACT

ให้พิมพ์ ABSTRACT เป็นภาษาอังกฤษเต็มบรรทัด ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 Point ปกติ ให้มีความยาวของ ABSTRACT โดยรวมทั้งหมดไม่เกินครึ่งหน้ากระดาษ

1.6 Keywords

คำภาษาอังกฤษที่ผู้แต่งกำหนดให้เป็น Keyword ให้ผู้เขียนเลือกใช้คำที่มีความหมายสอดคล้อง เหมาะสม และตรงที่สุดกับ คำสำคัญภาษานี้ๆ โดย Keyword ทุกคำให้ขึ้นต้นด้วยอักษร ตัวพิมพ์ใหญ่ และหากมีการแยก Keyword แต่ละคำ ให้ขึ้นด้วยเครื่องหมาย ; เสมอ

1.7 บทนำ

ในบทนำนี้ให้อธิบายถึง ภูมิหลัง ความสำคัญของปัญหาการทำวิจัย และสาเหตุการ
ทำวิจัย

1.8 วัตถุประสงค์การวิจัย

เป็นประเด็นสำคัญโดยจะต้องให้ครอบคลุมแนวทางการทำวิจัยทั้งหมด

1.9 สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

ให้เขียนเป็นความเรียง หรือ ระบุเป็นข้อก็ได้

1.10 ขอบเขตการวิจัย

ในขอบเขตการวิจัยให้ผู้แต่งบทความระบุขอบเขตการวิจัยเฉพาะที่เป็นกรอบ
ความคิดการวิจัยนี้ กรณีจัดทำกรอบความคิดการวิจัยเป็นแผนภาพให้ผู้แต่งจัดพิมพ์ขึ้นใหม่เป็น
การเฉพาะ

1.11 วิธีดำเนินการวิจัย

1) กรณีเป็นการวิจัยที่มีวงรอบเดียว ในย่อหน้าแรกให้ระบุชื่อและประเภท
วิธีดำเนินการ วิจัย (Research methodology)

2) กรณีมีการดำเนินการวิจัยมากกว่า 1 วงรอบ ให้ผู้แต่งระบุวิธีดำเนินการ
วิจัยแต่ละ วงรอบให้ชัดเจนและครบทุกองค์ประกอบ คือ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ
การวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล พิมพ์วิธีการดำเนินการวิจัยให้มีความ
ยาว โดยรวม 2-3 Column

1.12 เครื่องมือการวิจัย

ให้ระบุ ชื่อ ชนิด ประเภทเครื่องมือการสร้าง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการหา
คุณภาพเครื่อง มือการวิจัย

1.13 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ให้อธิบายถึงวิธีการและระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลถ้ามีหลายวิธีการให้ระบุ
แต่ละวิธีอย่างชัดเจน

1.14 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) กรณีข้อมูลเชิงปริมาณให้ระบุ วิเคราะห์ด้วย สถิติอะไร อย่างไร เป็นความ

เรียงไม่ต้องระบุสูตร ทางสถิติ

2) กรณีข้อมูลเชิงคุณภาพ ให้ระบุ วิเคราะห์ แยกรายละเอียดของแต่ละกลุ่มข้อมูลอย่างไร ใช้ หลักการอะไร มีเกณฑ์การประเมินผลอย่างไร

1.15 ผลการวิจัย

ให้อธิบายรายละเอียดของผลการวิจัยที่พบอย่างชัดเจนสมบูรณ์ และมีรายละเอียดครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ หรือ คำถามวิจัยที่ค้นพบ

1.16 การอภิปรายผลการวิจัย

ให้นำเฉพาะผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์หรือสมมติฐานหลักของการวิจัย (ถ้ามี) มาอภิปราย ผลการวิจัย และให้อภิปรายเพื่อมองเห็นภาพความเป็นเหตุเป็นผลกันและกัน โดยอ้างอิงหลักฐานทางทฤษฎีที่ใช้แพร่หลายโดยทั่วไป หรืออาจมีการเทียบเคียง หรือ เปรียบเทียบได้กับรายงานผลการวิจัยที่มีวิธีการดำเนินการวิจัยรูปแบบเดียวกัน หรือ คล้ายคลึงกัน ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 กับงานวิจัย และให้มีความยาว ของการอภิปรายผลการวิจัยโดยรวม 2-3 คอลัมน์ โดยการอ้างอิงข้อมูลให้ใช้การอ้างอิงแบบตัวเลข

1.17 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) ให้ระบุเฉพาะผลการวิจัยที่เป็นความรู้ องค์ความรู้ หรือ วิธีการ ที่ผู้วิจัยได้ค้นพบ โดยข้อเสนอแนะนั้น สามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ด้วยเงื่อนไขอะไร มีข้อระวังความเสี่ยงอย่างไร โดย อาจเขียนเป็นรายข้อหรือเป็นความเรียงก็ได้

2) ให้มีความยาวของข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้โดยรวมไม่เกินครึ่ง Column

1.18 กิตติกรรมประกาศ

ให้อธิบายเฉพาะคำขอบคุณของผู้ที่มีความสำคัญในการจัดทำงานวิจัย การเรียบเรียงรายงาน การวิจัย และการให้ทุนสนับสนุนการวิจัย จนทำให้ งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

1.19 เอกสารอ้างอิง

ในการอ้างอิงบทความวิทยานั้น ให้ใช้การอ้างอิงเฉพาะที่มีการเขียนในบทความวิจัยฉบับนี้เท่านั้น และให้เขียนอ้างอิงแบบตัวเลข เอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกฉบับจะต้องมีการอ้างอิงในบทความ มีการอ้างอิงที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยที่รายละเอียดการอ้างอิงนั้นจะประกอบไปด้วย ชื่อผู้เขียน ชื่อหนังสือ หรือชื่อบทความ ชื่อของ เอกสารที่พิมพ์ สำนักหรือ

สถานที่พิมพ์ ปีที่ (ฉบับ ที่) พิมพ์และเลขหน้าที่อ้างอิง ทั้งนี้การเขียนให้เป็นไปตามรูปแบบของชนิดเอกสารที่อ้างอิง

2. บทความวิชาการ

บทความวิชาการนี้ เป็นบทความที่ผู้แต่งได้แต่ง และเรียบเรียงขึ้นใหม่จากการสังเคราะห์ประสบการณ์ ทางวิชาการ และการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้ เรียบเรียงขึ้นใหม่จากแหล่งข้อมูลเพื่อตีพิมพ์ใน วารสารสหวิทยาการจัดการ(มนุษย์ ศาสตร์และสังคมศาสตร์) ประกอบด้วย

2.1 ชื่อเรื่อง (Title)

ผู้เขียนควรเขียนให้สั้น กระชับ และแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายหลักของบทความ ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อน ได้ลงมาเป็นภาษาอังกฤษ โดยภาษาอังกฤษใช้ ตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะตัวแรก ยกเว้น Article และ Preposition ให้ใช้ตัวพิมพ์เล็ก ส่วนชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name) ให้พิมพ์ด้วยตัวเอนไม่ต้องขีด เส้นใต้ กรณีระบุชื่อสามัญของสิ่งมีชีวิตเป็น ภาษาไทยให้ใส่ชื่อวิทยาศาสตร์

2.2 ชื่อผู้แต่งบทความ (Authors and Coauthors)

ให้ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุลเต็มทั้งชื่อ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษสำหรับภาษาอังกฤษใช้ อักษรตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะอักษรตัวแรกของชื่อตัว และนามสกุล ถ้ามีผู้แต่งหลายคนให้ใช้หมายเลขกำกับตามลำดับและลงเครื่องหมายดอกจัน (*) พร้อมระบุชื่อหน่วยงาน สาขาวิชา คณะที่สาขาวิชาสังกัด รวมทั้งให้มี e-mail address

2.3 สารสังเขป

ในสาระสังเขปนั้น ให้มีความยาวไม่เกินอย่างละ 300 คำ เป็นการย่อเนื้อความงานวิจัยทั้งเรื่องให้สั้นได้ เนื้อหาสารครบถ้วนตามเรื่องเต็ม ควรเขียนแบบสั้น และตรงประเด็น ระบุเฉพาะสาระสำคัญเท่านั้น บทความย่อภาษาไทยให้พิมพ์เต็มบรรทัดไม่เกินครึ่ง หน้ากระดาษ ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 ตัวปกติ

2.4 คำสำคัญ

ให้ผู้เขียนระบุคำสำคัญเพียง 1-3 คำ คำสำคัญเป็นคำที่เด่นที่สุดของการวิจัยนี้ เพื่อใช้เป็นคำหลักสำหรับการสืบค้นหาบทความนี้

2.5 SUMMARY

ให้พิมพ์เป็นภาษาอังกฤษเต็ม บรรทัด ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 Point ปกติ ให้มีความยาวโดยรวมทั้งหมด ไม่เกินครึ่งหน้ากระดาษ

2.6 Keywords

คำภาษาอังกฤษที่ผู้แต่งระบุให้เป็น Keyword นั้น ให้ผู้แต่งเลือกใช้คำที่มีความหมาย

สอดคล้อง เหมาะสม และตรงที่สุดกับ คำสำคัญภาษาไทยคำนั้นๆ โดย Keyword ทุกคำ ให้ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวพิมพ์ใหญ่การแยก Keyword แต่ละคำให้ขึ้นด้วยเครื่องหมาย ;

2.7 บทนำ

- 1) การจัดพิมพ์บทนำให้มีความยาว 1-2 Column
- 2) ในบทนำนี้ให้ระบุภูมิหลัง ความสำคัญ ของปัญหาการทำวิจัย เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสาเหตุการทำวิจัย

2.8 สรุป

- 1) เป็นการเรียบเรียง โดยที่ผู้เขียนอาจเรียบเรียง เป็นหัวข้อหลัก และมีข้อย่อยเรียงลำดับด้วยเลขข้อ ก็ได้ การเรียงลำดับเลขข้อย่อยให้เรียงลำดับ
- 2) ให้มีความยาวของการสรุปโดยรวม 2-3 Column
- 3) การอ้างอิงข้อมูลให้ใช้การอ้างอิง APA

2.9 เอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในบทความใช้การอ้างอิงแบบ ตัวเลข เอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกฉบับ จะต้อง มีการอ้างอิงในบทความ มีการอ้างอิงที่ถูกต้องตาม หลักวิชาการ รายละเอียดการอ้างอิง ประกอบด้วย ชื่อผู้เขียน ชื่อหนังสือ หรือชื่อบทความ ชื่อของ เอกสารที่พิมพ์ สำนักหรือสถานที่พิมพ์ ปีที่ (ฉบับ ที่) พิมพ์และเลขหน้าที่อ้างอิง ทั้งนี้การเขียนให้ เป็นไปตามรูปแบบของชนิดเอกสารที่อ้างอิง

3. ตัวอย่างการอ้างอิง

■ หนังสือ

ผู้แต่ง. || (ปีที่พิมพ์). || ชื่อเรื่อง|. (ครั้งที่พิมพ์). | สถานที่พิมพ์ |: | สำนักพิมพ์. || |

ตัวอย่าง

วรวรรณ ศรียาภย์. (2554). การจัดประชุมและฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

สมุทรปราการ : เดอะ บุ๊ค พลัส พับลิชชิง.

■ วารสาร

ผู้แต่ง. || (ปีที่พิมพ์, | เดือน). || ชื่อบทความ. || ชื่อวารสาร. || ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่) |: |
|| || || || || หน้าที่ดีพิมพ์บทความ.

ตัวอย่าง

กุลกันยา ศรีสุข. (2557, เมษายน-พฤษภาคม). การศึกษาเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาสมรรถนะและเพิ่มขีด

ความสามารถในการแข่งขันด้านเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรภาครัฐและเอกชน
ในจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา. 1 (11) : 93-101.

■ หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง. | (ปีที่พิมพ์, | เดือน | วันที่). | | ชื่อบทความ. | | ชื่อหนังสือพิมพ์. | | หน้าที่ตั้งพิมพ์บทความ.

ตัวอย่าง

ปรีชา ปาโนรัมย์. (2556, กุมภาพันธ์ 11). อาจารย์ราชภัฏ

■ หนังสือที่มีผู้รับผิดชอบแต่ละบทแต่ละตอน

ชื่อผู้แต่ง. | (ปีที่พิมพ์). | | ชื่อเรื่องหรือชื่อตอน. | ใน | ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่จัดทำ, |
| | | | | ชื่อหนังสือ. | (หน้า). | | สถานที่พิมพ์ : | | สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ศิริพร ลิ้มตระกูล. (2540). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการอ่านใน
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,

เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย (หน้า 1-36). นนทบุรี : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

■ บทความในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้แต่ง. | (ปีที่พิมพ์). | | ชื่อบทความ. | ใน | ชื่อผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ. | (บก.) | ชื่อเรื่อง. |
| | | | | (หน้า). | | สถานที่พิมพ์ : | | สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ครรชิต มาลัยวงศ์. (2536ก). การประมวลผลคำคืออะไร. ใน อนุชิต บุญธรรม (บก) คอมพิวเตอร์
น่ารู้ (หน้า 77).

กรุงเทพฯ : สถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

■ วิทยานิพนธ์

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์. | (ปีที่พิมพ์). | ชื่อวิทยานิพนธ์. | ระดับวิทยานิพนธ์. | สาขาวิชา | คณะ |
| | | | | มหาวิทยาลัยหรือสถาบัน.

ตัวอย่าง

ชาติชาย พานิชชอบ. (2544). แนวโน้มบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน
อนาคต.

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

■ รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย | (ปีที่พิมพ์). | ชื่องานวิจัย. | (ครั้งที่พิมพ์). | สถานที่พิมพ์. | : | สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ปรีชา ปาโนรัมย์. (2555). รายงานการวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มมูลค่าด้าน
เศรษฐกิจให้แก่

ผู้ผลิตสินค้าชุมชนประเภทขนมจีนภายใต้การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ในเขตเทศบาล

เมือง จังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

■ สื่อโสตทัศน์

ชื่อผู้ผลิต. | (ตำแหน่งในการผลิต). | (ปีที่ผลิต) | ชื่อเรื่อง. | [ประเภทสื่อ]. | สถานที่ผลิต. |
| | | | | หน่วยงานผู้ผลิต.

ตัวอย่าง

ศิราณี อินทรหนองไผ่. (2546). วิดีทัศน์ประกอบการเรียนการสอนเรื่องแผลและการพัน
ผ้าพันแผล.

[วีดิทัศน์]. มหาสารคาม : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

■ การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์. | (ปี, | เดือน | วันที่ให้สัมภาษณ์). | ตำแหน่งหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.
| | | | | สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

แม่น้ำมาศ ขวลิขิต, คุณหญิง. (2542, สิงหาคม 26). นายยกสมคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
สัมภาษณ์

■ฐานข้อมูลออนไลน์

● หนังสือออนไลน์จากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. | | (ปีที่พิมพ์). | | ชื่อหนังสือ. | | ค้นเมื่อ | | วัน | เดือน, | ปี | จาก | แหล่งสารสนเทศ

ตัวอย่าง

มนู อรดีดลเชษฐ์. (2557.). ความจำเป็นต้องมี พรบ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.

ค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2557 จาก <http://2ebook.com/stou/readind/index.php>

● สารสนเทศอื่นๆ จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน. | | (ปีที่แก้ไขหรือปรับปรุงข้อมูล). | | ชื่อเรื่อง. | | ค้นเมื่อ | วัน | เดือน, | ปี | จาก |
| | | | | | แหล่งสารสนเทศ.

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิพิธภัณฑ์ผ้า. (2551). ผ้าแพรวา. ค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2552

จาก <http://2ebook.com/stou/readind/index.php>